

لە پېتائو گەلىكى
خاومىن بېرىدا

96

سالى نۆيم

حوزەيرانى ۲۰۱۶

www.iqra.ahlamontada.com

منتدى إقرأ الثقافي

يەكەمىن گۇۋارى كارگېرى و
گەشەپېندانى مرقىسى لە كوردستاندا

مانگانەيەكى تايبەتە بە كارگېرى و
گەشەپېندانى مرقىسى

لە سالىادى بېرىدا

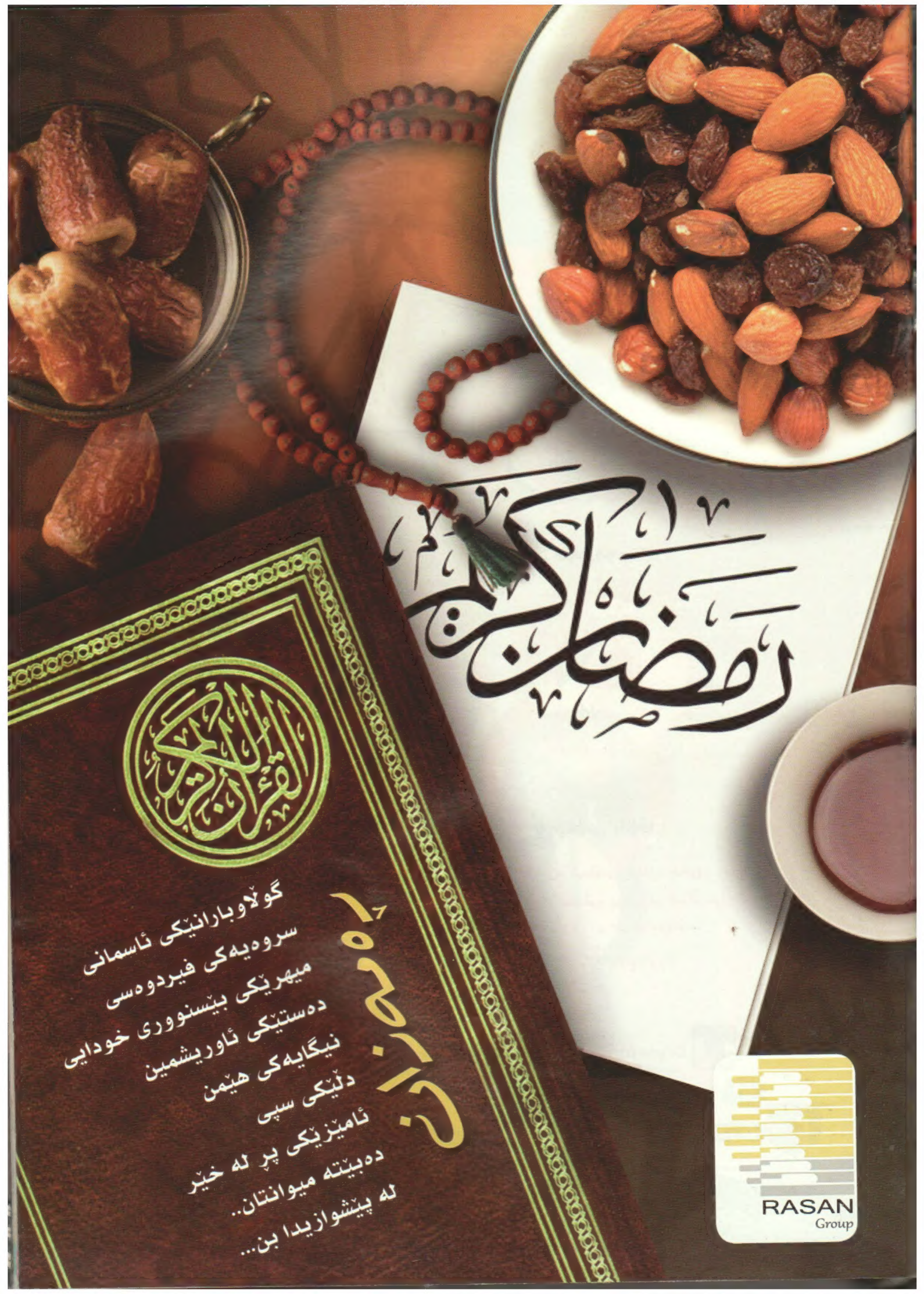

تو!

لە كەل فانى شاعىردا

دەروونى بەخشندە، ھەرگىز پىر نايىت!

قەلمىك و داھاتووى دوو مندا!

رَضَا گِل

گو لا و بارانی کی ٹاسمانی
سروہیہ کی فیردوہسی
میہری کی بیسنووری خودایی
دہستی کی ٹاوریشمین
نیگاہی کی ہیمن
دئی کی سپی
ٹامیزی کی پر لہ خیر
دہبیٹہ میوانتان..
لہ پیشوا زیدا بن...

بەرپۆتوۋەبەرک نووسىن

بەرزان ئەبۇبەكر

سەرنووسەر

د. عادل محەممەد شەيخانى

sarnosar@yahoo.com

خاوەنى ئىمتياز

د. مەسعوود تاهير پۆتوۋەيانى

No: 96

حوزەيرانى
2016

بەشى ھونەرکۆ دىزاین

جمال دەرويش

پشتیوان عبدالرحمن

ئارام محمد نەبى

تایپ

كەلسوم جەلال

دەستەك نووسەران

ئەسكەندەر پەھىم

بىگەرد فارس

زاهير زانا

گولان حەمەئەمىن

محەممەد مېرگەيى

محەممەد ھاشم

وہاب حەسەب

يەحيا محەممەد

پاۋىژكارى ياساى

پارىزەر: ئازاد محەمەد

ئاونىشانى گۇڧار

سەلىمانى: گەرەكى باخان- شەقامى بۇتان- خانوۋى ژمارە ۷۴

تەنىشت باخچەي بەكرى صدقى، بەرامبەر كىنگ سېۋرت

۰۷۴۸۰۱۱۳۷۸۷ - ۰۷۷۰۲۱۷۸۶۸۲

ھەۋلىر: ۰۷۵۰۴۴۶۳۲۳۰

bryarmagazine

bryarmagazin@gmail.com

bryarmagazine

نرخ: 2500 دینار

دابهشکردن: پەيك / 07708649210

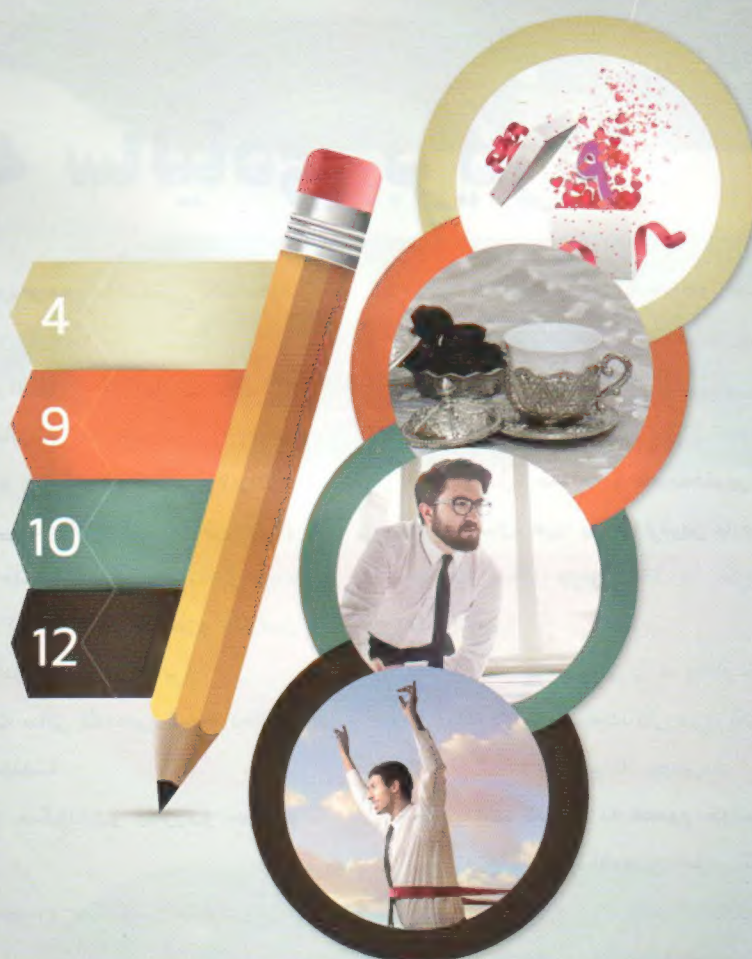
چاپ: پیرەمێرد

بربار

مانگانه کی تایبه ته به کارگیری و گه شه پیدانی مریی

سالی نۆیه م - ژماره 96 - حوزیرانی 2016

کارگیری و بازارپساری

لە سائىيادى بىر ياردا

دۆزىنەۋەى خوددا، وانەى بەردەوامو زانستى و بېسنوور!

ھەشت سال، پەرودەدو گەشەپىدان و رېكخستى ژيان!

ھەشت سال، گولباران و گولوپرژىنى رۇخ!

ھەشت سال، چىرا بۇ تارىكتىن شەۋەكان!

ھەشت سال، خەندە بۇ ئەستەمىتىن ساتەكان!

ھەشت سال، ھىوا بۇ دژوارتىن بارودۇخەكان!

ھەشت سال، وزەو تۈانا بۇ نەرحەتتىن سەختىن

رۇژەكانى ژيان!

ھەشت سال، ھاۋرپىيەتى پىر لە ۋەفاۋ خۇشەۋىستى ئامۇژگارى

جوان، بىئەۋەى چىركەيەك، دلى ئازىزىكى يەشاندېت!

ھەشت سال، لىۋانلىۋ لە جوانى....

جوانىيەك، كە مانا بە ھەموو جوانىيەك دەبەخشىت.

پىرۇژە ھەلگىردى نۇيەمىن مۇمى تەمەنت، ئەى ئازىزىتىن

ئازىز!

سلاۋ لە ئىۋەش ستافى ماندونەناسى بىر يارو سەربازانى ون!!

كارۋانى خۇشەۋىستى رېبۋارنى رېگى نوور!

سال دېتو دەۋاتو بىر يار بەردەوامو بەھىمنى رېگى خۇى

دەبىرېت!

لەگەل ھەموو ئەو كېشەو گىرەتو نەرحەتتىنەى دېنە رى،

بىر يار لە خىزمەتكردن ماندوۋ ناپېتو خەرمانى وشەو پەيىقى

جۋانى بەبىرشتىرەو گولزارى ھىۋاۋ خۇزگەو ئاۋاتەكانى رازۋەترە!

چەند جۋانە، بى چاۋەروانى سۋىاسۋ بى شاپاش، بىر يار

كارى خۇى دەكاتو ئەركى خۇى جېيەجى دەكاتو سالانەش ئىمە

بەشەرمىنى، پىشۋازى لە سائىيادى لەدايىكۋونى دەكەين و ناتۋانين

رېۋرەسمىكى شايستە، بەو يادە گەۋرەيە رېك بىخەين!

بىر يار بە ژمارە "۹۶" ھەشت سالى تەمەنى تەۋاۋ دەكاتو

مۇمى نۇيەمى تەمەنى دادەگىرسىنېت!

ھەشت سال، تەمەنى پىر لە شىكۋدارى بەرزى و جۋانى و

خۇشەۋىستى....

ھەشت سال، ئاۋىتەبۋونى رۇخو ئاۋىزانىۋونى دلو

دەستلەمالانى ئەۋىن...

ھەشت سال، لە ھوتابخانەى مرۇقبۋون و راستى و پاكى و مېھرو

کارگپری به گوفتار

میخانیل
نه عیمه

کۆشک و تهلاری سته مکاران، زیندانن!

سرفانتس

هه رگیز باسی ئه و شته مه که، که دهیبه خشیت،
به لام باسی ئه و شته بکه، که وهری ده گریت!

پیشه و
عهلی کوری
ئه بوتالیب

هیچ دهوله مه ندیه که به نه ندازهی دهوله مه ندی عه قل نییه،
هیچ هه ژاریه کیش وه کوو هه ژاری نه زانین نییه،
هیچ میراتییه کیش وه کوو میراتی نه ده بو ره و شته به رزی نییه!

نه زانراوه

ئه و که سهی له هاویندا ده ماگی ده کولیت،
له زستاندا مه نجه لی ده کولیت.

نه زانراوه

دهوله مه ندترین مرۆفه کانی دنیا، جگه له کفنیك،
هیچ شتیکی دیکه له گه ل خۆیدا نابات!

بەلام دواتر دەرگەوت، كە ئەو چوار سكهيه، ئالتوونى سافو
بىگەرد بوونو سكهى ئاسايى نەبوونو نرخيان سەدان دۆلارە!

لەم جىرۇكەوۋە فىردەبىن:

۱. كاتىك بەخشندەيى ئارەزوۋى بەخشىن، لە ناخى
مىرۇقەوۋە ھەلەدەقۇل، ھىچ ھىزىك ناتوانى، پىگى پى بگرىت.

۲. مىرۇقە چاكخوزەكان، ناتوانن بەرامبەر ئازارى
ھەزارەكان، بىدەنگ بن.

۳. بەخشىن چەندە يارمەتتە بۇ ھەزاران، ئەۋەندەش
مايەي خۇشچالىو ئاسوودەيى دلى تۆيە!

۴. نارەحەتىو سەرمەو زەخمەت، مىرۇقە چاكخوزەكان
سارد ناكاتەوۋە لە چاكەكرەن، بەلكوۋ زىتر ھەست بە نارەحەتىو

سەختى ژيانى ھەزارەكان دەكەن!

۵. بەخشىن، تەنھا بەشى دەۋلەمەندو داراكان نىيە، بەلكوۋ
ھەموو مىرۇقەيى راستەقىنە، دەتوانى بىبەخشىت!

۶. با بىبەخشىن؛ بە ھىۋاي پاداشتى خودايىو ئاسوودەيى
دەروونمان، بۇ ھىچى دى نا.

۷. با خۇمان لەسەر بەخشىن رابەينىن، گەر وا نەكەين؛
ناتوانىن بۇ ھەمىشە بەخشندە بىن، بەلام ئەگەر وامان كىرد؛ ئەوا

بۇ ھەمىشە، بەبەخشندەيى دەمىنەنەوۋە؛ چونكى بەخشندەيى،
ھەرگىز پىر نابىت!

ئەو گەنجەي كە لىپىرسراۋى سىندوۋىكى كۆكردنەۋەي
كۆمەك بوو، لە يەكەك لە بازارەكاندا، دەمەو ئىۋارە خەرىكى
كۆكردنەۋەي شتومەكەكانى بوو، كاتىك خەرىك بوو، دەرگى
بازارەكە دادەخراۋ كەشۋ ھەۋاش تادەھات، ساردتر دەبوو، بەفر
دەرووبەرى داپۇشبوو!

لەناكاۋ پىرەمىردىكى بەسالچوۋ، كە بەئاستەم دەيتوانى،
بە پىگادا بىروات، بە ھىزى گۇچانەكەي ھەنگاۋى دەنا، گەنجەكە
لە ناخەۋە بەتۈۋرەيى لەگەل خۇيدا قىسەي دەكرود دىگوت؛
ئەم پىرەمىردە، كاتىكى دى دەست نەكەۋتۈۋە، وا بەم دەرەنگانە
ھاتوۋە؟!

پىرەمىردەكە، لە سىندوۋەكە نىزىك بوۋىيەۋە دەستىكى
زىرى ۋەك كۆتەرەمدارى ھىنايە دەرئو چوار سكهى كانزايى خستە
نىو سىندوۋەكەۋە.

لاۋەكە، بە مامەپىرەي گوت؛ سوپاست دەكەم بۇ ئەم
بەخشىنەت.

پىرەمىرد لە ۋەلامدا گوتى؛ ناتوانم خۇم بىگرم بەشدارى
نەكەم!

لاۋەكە پىي سەيربوو، پىرەمىردىك بەم زەخمەتە، بگاتە
ئىرەو بۇ بەخشىنى چوار سكه، كە بەھاكەي تەنھا چەند
سەنتىكە؟!

دەروونى بەخشندە،

ھەرگىز پىر نابىت!

تەنھەپاس سەر كرده كان

جياوازىي نىۋان كەسى سەرگەوتوو، كەسانى دىكە،
برىتى نىيە لە نەبوونى خالى بەھىزو نەبوونى زانستو شارەزايى،
بەلكوو برىتتيە لە لەدەستدانى ويستو ئىرادە!
فېنس لومباردى

بېيارو كارى راست.. راستە، با ھەموانىش دژى بن،
بېيارو كارى ھەلەش.. ھەلەيە، گەرچى ھەموانىش لەگەلدا بن.
ويليام بين

نەو كەسانەى دەتوانن كۆنترۆلى خۇيان بكەن،
دەتوانن كۆنترۆلى كەسانى دىكەش بكەن.
ويليام ھازليت

سەر كردهى راستەقىنە، ھەرگىز خۆى لەسەر و شوپىنكەوتوانىيەو
دانانىت، تەنھا لە ھەلگرتنى بەرپرسىيارىتيدا نەبىت.
يولز ئورمونت

سەر كرده.. كەس ناتوانىت گومان لە پاكى تۆ بكات،
نەگەر پاكى تۆ جيى گومان نەبىت.
ناسائيل برونر

پەقەت

دەبىت بە سەرگەردە؟!

جىمىمانەيى، ئەمانەتپارىزى، يان سەرپاستى ۋە مەكدارى، بىيىت بە بەدىيەنەرى بەرۋەندىيى ھەموان - كۆمپانىيا ۋە ئىشكەرەكان تىيىدا - ئەۋىش ئامانجى ھەمەبىلايە.

سەرگەردە ھىۋابەرزە

سەرگەردە بە سەرۋىشتى خۇي دىل پەر ھىۋابە، ھىۋابەرزە، بەلام سەرگەردەى نمونەيى، لە ھىۋابەرزىيى خۇيدا ناۋەستىتەۋە، بەلگە بۇ ھەموان تى دەپەرئىتە گشت ئىشكەرەكان لەگەلىدا دادەپۇشەيت. ئەۋسا ئەۋ بە سەرگەرتەنىان خۇشحال دەبىتە بەشدارىيان لەگەلىدا دەكات.

بەمەش كەسانى دى، بە تىنۋتاۋ ھىزو ۋەكەى خۇي ھان دەكات، ئەمجا گشت لايەك بە پەيزى سەرگەرتەندا ھەلەدەگەرەن. ۋەلى دەبىت ئەۋە لەبەرچاۋ بىگىرەت، كە ھىۋابەرزى ۋەك ھەمۋە ناكارە ئەرىنى ۋەزراۋەكان، دەكرىت ئاكامگەلى خرابى ھەبىت. ھەر بۇيە ئەۋ ھىۋابەرزىيەى ئەركەكەى لەسەر شانى كەسانى دىكەيە، يان بە قوربانىدانى رەۋىشتە نەرىتە. خۇي لە خۇيدا، ئەۋە ھىۋابەرزىيەكى رۋوخىنەرە، نەك ھىۋابەرزىيەكى بنىاتنەر.

ھىۋابەرزى، سەر بۇ گۇرپانكارى دەكەشت، زۇرەك لە خەلگەش لە گۇرپانكارى دەترەستىن، بەھەلمەتى ۋە تاۋدانىش، كە لە سنوۋرى خۇي رەتەۋە، رەسەكەى دەكاتەۋە بە خۇرى، بۇيە سەرگەردەى سەرگەرتەۋە، دەزانەت كەى جەۋى لى رادەكەشتىتە چ ۋەختىكەش شلى دەكاتەۋە.

سەرگەردەى راسەقەينە، بەۋپەرى خىرايىيەۋە دەست بەكار دەكات، كەجى بەجۇرەك دەردەكەۋىت، ھەردەلىت زۇر بەھىۋاشى ۋە بەشەنەيى رى دەكات. ئەۋ پەيداچۈۋەۋە دەسكارىيەكى ھىۋاش ۋە ھەلمەتە ۋەلچۈۋەنىكى ئەسپايى، لە چەند تەكشكانىكى ئاسايى پى پەسەندەرە.

بەگشتى سەرگەردەى سەرگەرتەۋە، فرۇشپارىكى زىرەكە. بەرنامەرىزى ۋە بىرۋەكەكانى، بە سەرۋەكەكانى دەفرۇشەيت، ھەرۋەھا زۇردەسەكەنىشى، پەييان رازى دەبن.

سەرگەردە - لە سەرەتاۋە بەر لە ھەمۋە شىتەك - دادگەرە

كاتەك شىۋازى بەئەنجامگەياندنى كار، يان بەشكرەنى راست دەكەيتەۋە. يان پەلەبەرزكەندەۋەيەك دەردەكەيت، ياخۇد بىر مۈۋچە زۇر دەكەيت، ياخۇد بىرەك كارمەند، دەھىلەتەۋە، يا دەردەكەيت؛ ئەۋا شۋىنەۋارى ئەم بىرپاردانەت، لە سەرچەم ئىشكەرە كارمەندەكاندا رەنگ دەداتەۋە، لەبەر ئەمە، دادەپەرۋەربۈۋىت، بەشىكە لە گىرەگىدانەت بەۋ جىگەيە. بۇ ۋىنە؛ گەر كارمەندەك، پەلەبەرزكەندەۋەى بەدەست ھىنا، بىئەۋەى شىۋى بىت؛ ئەۋا بە لاي كەمەۋە، دە دانە كارمەندى قەينلەدلى ۋەقەستەۋەت دەبىت.

گەر كارمەندەكەش، لەسەر ھەلەيەك كە نەيكرەۋە، سەرگەندە كرا؛ ئەۋ دەمە ۋەۋە ۋەزى گشت چۈۋەدەۋەكەى دادەبەزىتە ئەم سەرەنەشتە سەرگەندەيە، كار لە كاريان دەكات.

ئەۋ كاتەى كارمەندەك، تۈۋشى ھەلەيەك دەبىت؛ دەبىت سەرەنچى بە لاي ھەلەكەيدا رايكەشەرتەۋە دان بە ھەلەكەيدا بىن، پاشان كارەكە تى دەپەرئىتە.

بىگۈمان ھەلەكان، كۆمەلە دەرفەتەكى باش ۋەلبارن بۇ فەربۈۋەن. گۈرۋە قامچى نىن، بۇ شكاندىنى شكۋە دارپەنى سەرەبەرزى رىز لە دەروۋنى خەلگەيدا.

سەرگەردە جىي باۋەرە

جىمىمانەيى، سەرپاستى ۋە مەكدارى، يان ئەمانەتپارىزى دەگرەتەۋە. لە ئاستە ھەمەبەلەدەكەيدا ئەۋەيە: رەكەۋەراست لەگەل سەرۋەكانتەدا، بەۋەى خۇشپايان لە بىستى ناپەت، بىۋىت. لە ئاستە نزمەكەيدا. ۋاتاي ئەۋەيە: بى پەچۈپەنا لەگەل زۇردەستەكاندا، باسى چاكەۋ خرابەيان بەكەيت، ئەمەش لەبەرئەۋەى جىباۋەرى، يان سەرپاستى ۋە مەكدارى، ئەۋە لە بەرۋەبەرە سەرگەر دەخۋازەت، پى لە ھەلەكانى بىتە!

خۇي راسەتەگۈتەن - بىئەۋەى كەسانى دى دلگران بەكەيت، يان بە دۈۋرۋە دەربەكەۋىت - ئاسان نىيە. بەلام دەبىت

۵۰ ئامۇژگارى بۇ دەستكەوتى گەورە

وزنة عرشه ومداد كلماته ((رواء مسلم).

بېشەوامان ھىرمان دەكات، ئەو كارانە بېكەين، كە كاتو تۈناكانمان بەبەرەكەتو بەرھەمدار دەكەن، بۆيە نزاو پارانەو، بەرامبەرە بەجەند كاتۇمىر خوداپەرستى، بېويستە بىر بېكەينەو، لەۋى بەرھەمى گەوردو مەزنى ھەيە، ئەم سەردەسەي ئىستا سەردەسەي دەستكەوتە كىرگەكان نىيە، بەلكو سەردەسەي دەستكەوتە كىرگىزىنەكانە!

۴۴- كارىك ئەنجام بەد، كە ھەزەت لىيە، يان ھەز بەكە لەۋى كە ئەنجامى دەدەيت.

زۇررىك لە خەلگى كاتىك پىرسىاركارەكەيان لى دەكەيت، دەست دەكەن بە پىرتەوېۋلە، لە كارەكەيان نارازىن ھەز ناكەن بەردەوام بىن لەسەرى، چۇن چاۋمېرى بەرھەم سەركەوتن لە كەسىكى وا دەكەيت. تۆ دەبىت كارىك ئەنجام بەدەيت كە ھەزەت لىيەتەي لەگەل كەسايەتەيت دەگۈنچىت، يان ھەز لەو كارە بەكە كە ئەنجامى دەدەيت، كارەكەت بىخەرە نىۋ بازىنەي گىرنگى پىندانەكانت، يان چىزى لى ۋەرىگەرە لات گىرنگ بىت، بەجۇرىك بىيەتە مايەي خۇشخالىۋونت، كارەكەت ۋەك گۆرەپانى داھىنان سەير بەكە، يان ۋەك ھەلىك بۇ سوۋدو گۆرانكارى، كارەكەت بەكە بەجىزۇ سوۋدومىرگرتن، لە شۈيىنىكا كار بەكە خۇشەيت لىيە بىت بەردەوام بە لەسەرى.

۴۵- بەرەنگارى شىكىست بەرەو

كاتىك دەستەۋسان دەبىت لەبەردەم شىكىست، دەكەۋىتو ھەلئاسىتەۋە؛ ئەۋا تۆ ژيانى خۆت لەنىۋ دەبەيت، باشتىن كات بۇ ھەستانەۋە، راستەۋخۇ دۋاى كەۋتەنە، ئەگەر ئازار چەشتەت زىادەرد؛ ئەۋا ئازارەكە زۇرترو تۈندىر دەبىت، سارپىزبونەۋە ئاسان ناپىت، بېكەنىن ھەستانەۋە مىندال ناپىنىت لەپاش بىرىنداربۋونى، تەۋىپەكرىنىش بەھەمان شىۋە، باشتىن پاشگەزبونەۋە، راستەۋخۇ دۋاى تاۋان دەكرىت، ھەروەك ئىبىنۋ قىم دەلەيت؛ دەبىت پەشمان بىتەۋە لەتاۋان، ئەگەرچى درىنگىش بىت.

۴۱- خۇشخالىۋ سەركەۋتوۋ بە

دەلئەنگىۋ كىشە، دەبىت بەھۋى ماندوۋوبۋونى مەۋف، لەدەستچۋونى كاتو تۈناۋ چالاكىيە زۆرەكەي، خۇشخالىۋ گەشېنى لە ژيان بۇ مەۋف ئاسان دەكات، ھەلى پى دەبەخشىت بۇ بىرەكرىنەۋە، داھىنان ۋە بەرھەمەيىنان، كاتىك مەۋف ھەست بە خۇشخالىۋ دەكات، دەتۈنايت بەخۇۋى خەلگى بەخشىتو بەرھەمدار بىت، ھاۋبەشى دەكات لە خۇشخالىۋ كىرەنى دەۋرۋەبەرەكەي، لە دالەۋە دەبەخشىت، ھاۋبەشى دەكات لە باشتىركىرەنى ژيان لەم جىھانەدا، كارەكات لە ھاۋبەشىكىرەن لەكارەكەي، لەمالەۋە، كارىگەرى لەسەر كەسە نىزىكەكانى دادەنەيت.

۴۲- رۇۋوگىرتن

رۇۋوگىرتن پەرسىشەكە، خودا پازى دەكاتو پاداشتەكەشى لى خۇيەتەي، پىرە لە دىلۋىزى، ھىچ كەسىك بەرۇۋەكەت نازانىت، ھەرۋەھا بۇلەش تەندروۋستىمان بەسوۋدە، كاتى خوارەنت بۇ دەھىلەتەۋە، يەكجار نان دەخۇيت، نزاكانمان تىيىدا گىرا دەبن، ھەست بە خۇشىۋ كارىگەرى رۇۋو ناكىرت، مەگەر كەسىك ئەنجامى دابىتو بۇ ماۋەيەك بەردەوام بوۋىت لەسەرى ۋە ھەزى لى بىت. ھۇيەكە بۇ پتەۋوبۋونى پەيۋەندى، لەگەل ئەۋ كەسانەي خۇشت دەۋىن بەربانگ دەكەيتەۋە، بانگەيشتى خەلگى دەكەيت بۇ نانخواردن، ئەۋانىش رۇۋو دەگىر، خىرى ئەۋانىش بەدەست دەھىنەيت.

۴۳- سىبجان اللە ۋىجەدە

لە ئىبن عەباسەۋە لە جۈەيرىيەۋە، پىغەمبەر (ﷺ) دۋاى ئەۋەى نوپۇزى بەيانى كىرە، لە مەزگەۋت چۈۋە دەرەۋە، ئەۋ لە مەزگەۋت بوۋ، كاتىك بۇ چىشەنگەۋ گەرايەۋە ھەرموۋى، ھىشتا لەسەر ئەۋبارەي كەتۇم تىيىدا جى ھىشت، گوتى: بەلى، خۇشەۋىست (ﷺ) ھەرموۋى، لەدۋاى تۆ، چۈۋە ۋەشەم گوت، سى جار دوۋبارەم كىرەۋە، ئەگەر كىشانەت بىكرىايە، بەرامبەر بوۋ بەۋەى تۆ كىرەۋەتە، ((سبجان اللە ۋىجەدە)) عەد خەلقە ۋىجەدە نەسە

پىلان

كۆدى خىزانى و كۆدى تايىت

سامان كەرىم

دوۋى پىكرىدەنەۋى قۇرمى زانىيارىيەكان و گىرپانەۋى كارمەندىك، يان دوۋى كارمەند بۇ راستى و دروستى زانىيارىيەكان پىشكىنى تەۋاۋ بۇ ھەر خىزانىك دىكاتو ھەر كىشەيەك ھەۋو، چارمىر دىكرىت. **دوۋى:** شىۋازى كاركردى بۇ رىڭاى دوۋم (رىڭاى پىشكىنى زانىيارى و پىداۋىستى ھاۋلاتيان):

قۇناغى يەكەم: دابەشكردى كات بۇ ئەم پىشكىنە، ۈك كاتى ئاساىى بەرپۆۋەبەرپىيەكان دىبىت، بەلام گەر ھاتوۋ بمانەۋىت ئەم پلانە بە ماۋىيەكى كەم جىبەجى بىكەين؛ ئەۋا پىۋىستە شەقتى كاركردى زىاد بىكەين. واتە: دوۋى شەقتى كارى لەسەر بىكرىت؛ بۇئەۋى ماۋى جىبەجىكردى پلانەكە، كەم پىتەۋە بۇ دوۋى ئەۋمىدە، لەبەرئەۋىشى نازانين ئەم پىشكىنە چەندى پى دەجىت، مانىكى پى دەجىت، يان زياتر. بۇيە دىبىت لە سەرمتاۋە سەپرى بەرپۆۋەچوۋى كارمەكان بىكەين، گەر بەشۋەيەكى خىرا كارمەكان بەنەنچام گەپىش؛ ئەۋا يەك شەقتى كاركردى باشە، ئەگەر نا؛ ئەۋا دىبىت بىكرىت بە دوۋى؛ بۇئەۋى گەر بەخەملاندن سەلمىنرا، ئەم پلانە بە دوۋى سال جىبەجى دىبىت، ئەۋكات بە يەك سال بتوانين جىبەجى بىكەين؛ چۈنكە كاتەكەى دىكەۋىتە سەر پىكرىدەنەۋى زانىيارىيەكان لەلايەن ھاۋلاتىيانەۋە، گەر ھەلەى زۆر كرابىت، يان چەندىن زانىيارى، بەنەنقىست ھەلەى تىدا كرابىت؛ ئەۋا كاتەكە زياتر دىخايەنىت. ھەرۋەھا چىرى دانىشتۋانى ناۋچەكان ھۇكارىكى ترە بۇ دىيارىكردى ئەم كاتە، كە چەندى پى دەجىت.

قۇناغى دوۋم: كارى كارمەندان بۇ ئەم قۇناغە بىرىتىيە لەم خالانەى خوارەۋە:

دىبىت نەخشەى ناۋچەى نىشتەجىبۋىنى ھەر ناۋچەيەك لەرىڭاى شارەۋانىيەۋە ۋەربىگىرىت، يان بەشۋەيەكى نىزىكەى، نەخشەى ئەۋ

قۇناغى يەكەم: دابەشكردى كاتى رۇۋانە، بە جۆرىك كە ھەر لەۋۋى كاتەۋە، پلانەكە بە ماۋىيەكى كەم كۇتايى پى پىتوۋ بىت بە خالىكى ئىمرىنى بۇ شىۋازى كاركردى. واتە: ھەر كارمەندىك رۇۋانە لە كاتىمىر چەند بۇ چەند دەۋام بىكات. واتە: كاتى ھەرمى كاركردى.

قۇناغى دوۋم: شىۋازى كاركردى كارمەندان، واتە: كارمەندان چى بىكەن و چۇن كارىكەن؛ بۇئەۋى پلانەكەمان سەرگەۋتوۋ بىت. ۈك پىشتر نامازەمان پىدا، كە سى رىڭامان ھەيە بۇ مىكانىزىمى جىبەجىكردى ئەم پلانە. بۇيە ئەم دوۋى قۇناغەش لەبەر رۇشناى ئەۋ سى رىڭايە شى دىكەينەۋە، واتە:

يەك: شىۋازى كاركردى بۇ رىڭاى يەكەم (رىڭاى پىدانى قۇرمى زانىيارى و پىكرىدەنەۋە):

قۇناغى يەكەم: دابەشكردى كات بۇ ئەم قۇناغە، نەشكرىت ئاساىيە؛ چۈنكە ماۋەكەى كەمى پى دەجىت، واتە: كاركردى بۇ ئەم قۇناغە، ۈك كاركردى ئاساىى بەرپۆۋەبەرپىيەكان دىبىت، بەشۋەيەك بىت كە كارمەند ھىلاك نەكات، لە كاتىمىر (۸:۲۰) خولەكى بەيانى بۇ (۴) ئىۋارە.

قۇناغى دوۋم: شىۋازى كاركردى كارمەندان لە ھەر ۋىستەيەك، بەم شىۋازەى خوارەۋە دىبىت:

قۇرمى زانىيارى، تىنە دىدەرىت بە سەرۋىكىزان، نەك ئەندامى خىزان؛ بۇئەۋى ژمارەى خىزانانى ناۋچەى نىشتەجىبۋىنى ناۋچەكان، بە شىۋەيەكى سەرقتايى بزانين، ئەمەش بەھۋى كۇبۋونى خۇراكو ناسنامەى بارى كەسنىتى دىزانىت، كە ئەۋ ھاۋلاتىيە سەرۋىكىزانە.

ناۋى ھەر سەرۋىكىزانىك بەم شىۋازەى نامازەمان پى كرىد، تۇمار دىكرىت لە لىستى تۇماردا.

ناوچەمە بېگىشەن؛ بۇئەۋى بىزانىت چەند مال لەو ناوچەمەدا ھەن. کارمەندەن لەم قۇناغەدا، بەشئەۋىمەكى مەيدانى کار دەكەن، مال بەمالو ھەر کارمەندەك سەۋرەك بۇخۇ ديارى دەكەن، بۇ نەۋىنە؛ چەند مالەك، دۆى تەۋابوۋىنى ھەر مالەك، لەسەر نەخشەى ئەو ناوچەى نىشتەجىبوۋنە، مالەكە رەش دەكەتەۋە، ۋەك نامازمەكە؛ تا بىزانىت چەند مال تەۋابوۋە چەند مال ماۋە لەو ناوچەمەدا.

ھەموو ئەو کارمەندەنى كە لەم بەشەدا كار دەكەن، كاريان تەنھا راستكردنەۋى قۇرۇمى زانباريەكانە لە ھەموو رەۋىيەكەۋە. ھەر ئەندامەكى خىزان، لە مال نەبوو لە كاتى پشكىنىدا دەبىت بۇ پشكىنىنى زانباريەكانى، بېچتە ۋىستەگى شۋىنى نىشتەجىبوۋنەكەى، كە سەۋرەكخىزان زانباريەكانى لى ۋەرگرتەۋە، ئەگەرنا؛ ئەۋا ئەو كەسە مافى ھاۋلاتىبوۋىنى نابىت، تاكو راستى زانباريەكانى نەسەلمەنىت.

پېش ۋەخت ھەموو خىزانەكانى ئەو ناوچانە، ئاگادار دەكرتەۋە كە ج كات دەست بەپشكىنىنى زانباريەكان دەكرت.

س: شىۋازى كاركردن بۇ رېگەى سىيەم (رېگەى داخكردنى زانباريەكانو درووستكردننى ناماركە).

قۇناغى يەكەم: بۇ ئەم رېگەى، دەتوانىن شەفتى كاركردن بىكەين بە دوو شەفت؛ بۇئەۋى بە زوتىرەن كات ناماركە درووست بىكەين، بەلام دەبىت ھەموو ئەو كارمەندەنى كاريان پى دەكەين، شەرەزەى ئەو بەرنامەى بەن، كە ناماركەى پى درووست دەكەين.

قۇناغى دوۋەم: كارى كارمەندەن بۇ ئەم رېگەى، بىرەتتە لەم خالانەى خوارەۋە؛

ئەو كارمەندەنى كە لەم رېگەىدا كار دەكەن، دەبىت شەرەزەۋ لىھاتەۋ بىن لە بەرنامەى بەكارھاتەۋەدا.

دەبىت كارمەندەن پەۋىست بىن بەو كاتەى بۇيان ديارى گراۋە؛ چۈنكە لەسەر بىنەماى كات، دەتوانىن بىزانىن، ئەو پلانە چەندى پى دەچىت. دەبىت بىداۋىستى تايىت بۇ كارمەندەنى ئەم رېگەى نامادە بىكرت، كە گرنگىرەن بىرەتتە لە كۆمپىوتەر؛ لەبەرئەۋى ناماركەى پى درووست دەكەين، كە دواتر ھەر كۆمپىوتەرەك دەكرت بەناۋى كارمەندەكەۋە، دەكرتە بەرپەرسى سەلامەتتەى كۆمپىوتەرەك. دەشەبىت تايىتەتەندى كۆمپىوتەرەك بەرز بىت؛ بۇئەۋى كارەكەمان زۇر باش بىت.

مەبەستەن جىيە لە كارمەندى پىۋىست؟

مەبەستەن پى ئەۋىيە، چەند كارمەندەن دەۋىت بۇ تەۋابوۋ پلانەكە، كە بەسەر سى رېگادە دابەشمان كەرد. دابەشكارىش بۇ ھەر سى پارىزگاكە، بەپىنى سەۋرە سەركىيەكانو لەقەكان دەكەين، واتە؛ بەپىنى نەخشەى جۇگرافىيە ھەر پارىزگاكە، ۋىستەگى سەركىيە بۇ ناوچەكان ديارى دەكەين.

دابەشكارىش بەپىنى سى رېگەى كاركردن ناكەين؛ بۇئەۋى لىتان ئالۇز نەبىت، بەلگەۋ بەم شىۋازەى خوارەۋە دابەشكارى دەكەين بۇ ئاسان تىگەشەن؛

يەكەم: ستافى ھەرىمى (ھەرسى پارىزگا)

دوۋەم: ستافى پارىزگا

سىيەم: ۋىستەگى سەركىيە

جۋارەم: ۋىستەگى لاۋەكى

پىنچەم: ۋىستەگى گەرەكەكان

يەكەم: ستافى ھەرىمى (ھەرسى پارىزگا)

مەبەستەن لەم ستافە جىيە؟

مەبەستەن پى ئەۋىيە، ستافىكى كارا لەھەر سى پارىزگاكە پىك دەھىنەن، بۇ ھەرىمى كوردستان كە سەركىيەشتى تەۋابوۋ پلانەكە بىكات، جۋادپىرەش دەبن بەسەر كارى ستافى ھەر پارىزگاكەۋە، ھەر ئاستەنگىكىش درووست بوو، لەم رېگەىكەۋە بىگەپەنرەت بە ۋەزىرى پلانەكانو بەزوتىرەن كات چارەسەر بىكرت.

دوۋەم: ستافى پارىزگا

مەبەستەن لەم ستافە جىيە؟

مەبەستەن پى ئەۋىيە ستافىكى كارا لەھەر پارىزگاكەدا پىك دەھىنەن، كە سەركىيەشتى كارى پارىزگاكەن دەكەن، چارەسەرى ھەرگىشەيەك دەكەن، كە لە ئاستى پارىزگاكەن درووست دەبىت، گەر چارە نەكرا، كىشەكە رەۋانە دەكرت بۇ ستافى ھەرىمى بۇ چارەسەركردى، ھەرۋەھا بەردەۋام جۋادپىرەى ۋىستەگە سەركىيەكان دەكەن، كە كاروبارىان بە ج شىۋازەك دەپت.

سىيەم: ۋىستەگى سەركىيە

مەبەستەن لە ۋىستەگى سەركىيە جىيە؟

مەبەستەن پى ئەۋىيە ۋىستەگەن كە بە شىۋىمەكى سەركىيە لە ھەر پارىزگاكە ديارى دەكرىن، بەپىنى (ناۋەندو قەزا) ھەر پارىزگاكەۋە ھەر كىشەيەك درووست بىبىت، گەر چارەسەر نەكرا؛ رەۋانەى ستافى پارىزگا دەكرت، ھەرۋەھا جۋادپىرەى كارەكانى ۋىستەگى لاۋەكى دەكەن. كە بەم ژمارانەى خوارەۋە، ۋىستەگى سەركىيە ديارى دەكەين؛

پارىزگا	ژمارەى ۋىستەگە
سلىمانى	۱۲ ۋىستەگە
ھەۋلىر	۷ ۋىستەگە
دەۋك	۶ ۋىستەگە

جۋارەم: ۋىستەگى لاۋەكى

مەبەستەن لە ۋىستەگى لاۋەكى جىيە؟

مەبەستەن پى، ئەۋىيە ۋىستەگەن كە لە ھەر (ناۋەندو قەزا) پارىزگاكەدا درووست دەكرىن، بەپىنى دابەشكارى ھەر پەك لەو ناۋەندو قەزاينە بە چەند ناوچەى سەۋرەپەۋە، ھەر پەك لەو ناوچە سەۋرەپەۋەش، چەند بەش بوون؛ ئەۋەندە ۋىستەگە درووست دەكرت ئەم ۋىستەگە لاۋەكىيەش بەپىنى ھەر گەرەكەك، كارمەندى بۇ ديارى دەكرت؛ بۇئەۋى لەماۋەپەكى زۇر كەمدا، بىتوانىن كارەكەمان جىيەجى بىكەين، بەپىنى چەرى دانىشتەۋى ھەر ناوچەيەك، كارمەند ديارى دەكەين. واتە؛ ژمارەى ۋىستەگەن دابەشكارى ھەرپەك لە ناۋەندو قەزاكان ديارى دەكەن، كە دەبن بە چەند ناوچەۋە، ئەۋەندە ۋىستەگە درووست دەكرت.

پىنچەم: ۋىستەگى گەرەكەكان

مەبەستەن لە ۋىستەگى گەرەكەكان جىيە؟

مەبەستەن پى، ھەموو ئەۋىيە گەرەكەنە، پان ھەموو ئەۋىيە شۋىنەنى كە خەلگى لىي نىشتەجى بىت، لە ھەموو ھەرىمى كوردستاندا كە گۈندۈ ناحىەكانىش دەكرتەۋە، ئەۋىيە سەۋرەنە دابەش دەكرتەۋە بەسەر قەزاۋ ناۋەندى پارىزگاكەن لەسەر نەخشەۋ دىيانكەينە كۆدىكى ھەشت رەقەمى.

دەشت خەسەب مەھەد

بىنگۈل / تۇركىيە

زانكۆي بىنگۈل و سىستەمى بەرپۆتە بىردىنى

حكومتە يەك لە دواي يەكەكانى تۇركىيە، زياتر لە شارەكانى ئەستەمبول، ئەنقەرە و ئزمير، گىرنگىيان بە كىرەنەوى زانكۆ دەدا، بە دەگەن بىريان بە لاى رۆژەلەتى و لاتىدا دەجوو، لە كاتىكدا پارتى دادو گەشەپىدان دەسلەتى گىرە دەست، تىروانىنىكى سىرتاىزى بۇ گەشەپىدانى و لاتى ھەبوو، تىروانىنەكە بىرىتى بوو لە گەشەكەردن و پىشخەستى ناوچەكانى و لاتى بى جىاوازى. لە سەر ئەو بىنەمايە، زانكۆي بىنگۈل لە (۲۹/۵/۲۰۰۷) داو بە بىريارى ژمارە (۲۶۳۶) ى پەرلەمان كرايەو.

بىنەماي بىرۆكە كىرەنەوى زانكۆ لە بىنگۈل دەگەرتەو بە بۇ پەيمانگى بەرزى پىشەسازى، كە لە سالى (۱۹۸۳) دا كرايوپەو بە بىشك بوو لە زانكۆي فورات لە پارىزگى (ئەلازغ).

لە ئىستادا حكومت بە كادى شارەزاو تەكنەلۇژىي پىشەكەوتوو پالېستى زانكۆي بىنگۈل دەكات؛ تا لە سەر بىنەما ئۆدەولەتتەكانو بىنەمايە زانستى، بىتوانىت پىگابەرى زانكۆكانى دىكە و لاتى بىكات.

لە ئەورۇدا زانكۆي بىنگۈل لە جوارچىو بە (۹) كۆلېز و (۴) پەيمانگادا كاردەكانى تەواو دەكات بەم شىوئە:

يەكەم: كۆلېزى زانست: لە جەند بەشك پىكەدېت، لەوانە: فېزىيا، بىركارى، ئامار.

دوومە: كۆلېزى زانستە كۆمەلەيتىيەكان: بەشەكانى بىرىتىن لە: ئادابى زمانى تۇركى، مېژوو، جۇگرافىا، شىوئەوار،

بىنگۈل لە زماندا، وانا ھەزاركانى، واتە: پاستىيەكى زۆرى تىدايە؛ چونكە شارەكە ناو زۆرە.

پارىزگى بىنگۈل دەگەرتە رۆژەلەتى تۇركىياو بىشكە لە دەشتى ئەنادۆل، بىنگۈل وەك شار سالى ۱۹۴۶ دروست كراو، رۆوبەرەكە ۸۴۰۲ كىلۆمەتر دووجايە، ژماردى دانىشتووانى ۲۵۳،۷۳۹ كەسە. تىكپاى دانىشتوان كوردن (۷۰٪)، يان زازان، (۳۰٪)، يان كىرمانجى. بەھەرتك زاراوە دىناخفن.

پارىزگاكە سىرووشىتىكى شاخاوى جوانى ھەمەو زىستانى سەختە، بەم ھۆيەو بەرھەمى خۇمالى زۆرە، لەوانە: شىرو بەرھەمەكانى، ميوە بە تايىت تىر، ھەنگۈين كە لە تۇركىياو دىنيدا، سەدىيەكى بەرزو ناسراوى ھەمە.

ھەرەسا ناوۋەھەوى بىنگۈل زۆر سازگار، بەتايىت لە وەرزى بەھارو ھاویندا. چەندىن شىوئى ناوازە لە پارىزگاكەدا بوونىيان ھەمە، لەوانە گەرمەوى بىنگۈل، سەربارى ساردى ناوۋەھەوى شارەكە، جوار وەرز پەلە گەرمى ئاودەكە لە سەرۋوى سى پەلە سەدىيەوئە، لە ئىستادا ئەو شىوئە كراو بە گەرمەو زانكۆي بىنگۈل بەرپۆتە دەكات. ھەرۋەھا دەرياچەكە لە نىزىك شارەكە ھەمە پارچەكەك وىكانى سەرنەو كەوتوو، كە بەردەوام لە جۈولەدايە! واتە: جىگىر نىيە، بەم ھۆيەو، بۆتە شىوئىكى گەشتىارىو جىگى جوتىبىرىنى گەشتىاران. بەرلەوئە پارتى دادو گەشەپىدان دەسلەلات بىگىرتە دەست،

كۆمەنئاسى مىژۋى ھۈنەر.

سىيەم: كۆلىزى كارگىرى ئابوورى، كە بەشەكانى ئابوورى، كارگىرى، كارگىرى دارابى، بانكى، دامەزراۋە ھىكۈومىيەكان، پەيۋەندى ئىۋدەۋەلتى، زانستە پامىيارىيەكان، كارگىرى تەندرووستى لەخۇ دەگرىت.

جۈارەم: كۆلىزى زانستە شەرىيەكان، لە چەند بەشەك پىكىدەت لەۋانە، زانستە شەرىيەكان، فەلسەفەۋ ئاين، ھۈنەرۈ مىژۋى ئىسلامى، ئاكارو رۆشنىيىرى ئىسلامى.

پىنجەم: كۆلىزى ئەندازىيىرى، ئەندازىيىرى پىشەسازى، كۆمپيوتەر، ژىنگە، مىكانىك، ئامادەكرىنى نەخشە، ئەندازىيىرى خۇراك، بايۇلۇجى بۇماۋە ئەندازىيىرى مەۋاد.

شەشمە: كۆلىزى فېتېرنەرى، كە ئەم بەشانە لەخۇ دەگرىت: فېتېرنەرى، تەندرووستى خۇراك ۋە چاۋىيىرى باخچەۋ ئازەلان.

ھوتەم: كۆلىزى گىشتوكال، كە لە بەشەكانى پۈۋەكى باخچەكان، ئەندازىيىرى گىشتوكال، ئەندازىيىرى خۇراك، ئابوورى گىشتوكال ۋە ئەندازىيىرى ئامىرى گىشتوكالى پىك دىت.

ھەشتەم: كۆلىزى زانستى تەندرووستى، ئەم بەشانە لە خۇ دەگرىت: پەرسىتارى، چارەسەرى سۈۋەشتىۋ فرىاكەۋەتنى سەرمەتايى.

نۆبەم: كۆلىزى گىشتىيىرى، لە بەشەكانى كارگىرى گىشتىيىرى، كارگىرى گەشتە گەشتىيىرىيەكان، رېنمايى گەشتىيىرى، خاۋبۈۋەنەۋە، يان خۇۋەلخستىن، خۇدانە بەر خۇر بەتابەت لە كەنارى دەرياكەندە پىكىدەت.

زانكۇ بىنگۇل لەسەر پۈۋەرىكى فراۋان دروۋست كراۋە، بەشىكى زۇرى سەۋازىيە، سەربارى بىناي كۆلىزەكان، دوو بەشى گەۋرەۋى ھەۋانەۋى بۇ خۇيىندىكاران تىدا دروۋست كراۋە، بەشىكىان ۋەك بەشى ناۋخۇ سۈۋدى لى ۋەردەگرىت، ئەۋىترىان كراۋە بە مېۋانخانە، بە ناۋى مېۋانخانەۋى زانكۇ، مېۋانە بېيىيەكان لە ۋوتابيان ۋە ئەندامانى ۋەفدە جۇۋجۇرەكان تىدا دەمىنەۋەۋ دەھەسپەنەۋە.

زانكۇ بىنگۇل زانكۇيەكى ھىكۈومىيە، ۋاتە: سىستەمى بەرپۈۋەردىن سىستەمىكى مەركەزىيە، تا ئىستا ھىكۈومەت خەرج ۋە پىداۋىستىيى خۇيىندىكاران، مامۇستايان ۋە فەرمانبەرانى دابىن دەكات، زياتر لە دوۋادە ھەزار خۇيىندىكار لە گىشت لايەكى ۋاتەۋە بۇ خۇيىندىن پۈۋيان لە زانكۇ بىنگۇل كىرۋە. لە كاتىكىدا تەنھا بە دوۋەد خۇيىندىكار دەستى پى كىرە.

شىۋازى بەرپۈۋەردىن، ئىلگىرۋىيە، لە ناۋ تۇماركىرنەۋە، تا دەكات بە ۋەردىگىرنەۋە نەمى ۋوتابيان، تەنانت چۈۋە ناۋ زانكۇ، ناخۋاردن لە كافىرياي زانكۇ، ۋەردىگىرنى كىتىپ لە كىتىخانە بە شىۋازىكى ئىلگىرۋىيەۋە لە رېگى پېناسى خۇيىندىكارەۋە ئىشەكە تەۋاد دەگرىت.

ھەروەھا سەۋكى زانكۇ سەۋكەشەكان ھەر جۈارسال جارىك لە رېگى ھەلپۇزەنەۋە دادەنرىن ۋە ئالۋوگۇرپان پى دەگرىت. تەنھا بۇ دوو خول كەسەك دەتۋانەت خۇ كەندىد بىكات، ياخۇد كەندىد بىكرىت، مەرجە سەۋك ۋە سەۋكەشەكان

پەلى زانستىيان پىرۋىسۇر بىت. ئەمۋ كارەش بە كۆمەلىك كەنالى زانستىدا تىپەر دەپىت، لەۋانە: نوۋىنى ۋاتر لە گۇفەرە باۋەپىكرەۋەكاندا، نوۋىنەۋە كىتىپ، گىرتى كۆپۈ سىمىنار، دوۋەر ھەلەنگەندى كەركەن لە لايەن دەستەيەكى زانستى بەرز لە بارەكەمىيان لە باپتەخەم (ئەنقەرە) يە.

زانكۇ خاۋەن پەيچى تايپەت بە خۇيەتى كە زۇر لە چالاكى ۋە ئاگادارىيەكانى زانكۇ تىدا بىلاۋ دەگرىتەۋە، تەنانت خاۋەرنى كافىرياي بۇ ماۋە يەك مانگ. ۋاتە: لەۋ ماۋەيەدا كافىرياي جۇرەكانى خاۋەرنى بىلاۋ دەكاتەۋە كە بۇ خۇيىندىكارانى ئامادە دەكات، بە نىرخىكى زۇر كەمىر لە بازىر دەفرۇشەرت بە خۇيىندىكاران.

زانكۇ خاۋەن كىتىخانەيەكى گەۋرەيە، بەناۋى (سەلاھەدىنى ئەۋىۋى)، بىستەۋ پىنج ھەزار پەرتۈۋكى لە بۈرى زانستە جۇراۋجۇرەكان تىدايە، رۇزانە جەمى دىت لە سەردانىكەرانى، ھەروەسا زانكۇ لە تەك چەند مالىيەرىكى زانستىدا بەشەدى كىرۋە، خۇيىندىكاران دەتۋان بېيەرانبەر لە رېگى ئىنتەرنەتەۋە، پىداۋىستىيە زانستىيەكانىيان پەيدا بىكەن. ئەۋكارەش كارناسانىيەكى زۇر بۇ خۇيىندىكاران دەكات، بەتابەت لە نوۋىنەۋە تۈيۋىنەۋە زانستىدا.

لە ھەرىمى كوردستان، زانكۇ بىنگۇل پەيۋەندى زانستى لەتەك ھەردوۋ زانكۇ (سۇران ۋە صلاحەدىن) دا ھەيە.

لە كۇتايىدا بە داخەۋە دەلىم: زانكۇكانى ھەرىم، لە پىش زانكۇ بىنگۇلەۋە دروۋست كراۋە، تەمەنى زانكۇيەكى ۋەك سىلمانى، ئاستى زانكۇ بىنگۇل، نەك بە تەنھا لە زانكۇ سىلمانى لە تەۋادى زانكۇكانى كوردستان. نىۋەسەدى تىپەرەندۈۋە كەچى بەرزىرە، ھۇكارەگە تۈيۋىنەۋە دىسۇزانەۋە بىريارى جەسۋورەنى دەۋىت: تا پەنجە لە سەر ناتەۋاۋىيەكان دابىرەت، بىگۇمان سىستەمى بەرپۈۋەردىن يەكەكە لە نىشانە دىارەكانى ئەۋ پاشكەۋەتە.

ژىدەر: د. زاھىر ئەرتەكى سەۋكى بەشى زامانى كوردى

د. بەردەدىن باسۇغۇ/ مامۇستا لە بەشى ئىلاھيات

www.bingol.ed.tr

تېيىنى: زۇرىك لە زانبارىيەكانى مامۇستايان كوردىكراۋەتەۋە بە شىۋە راپۇرت داپۇرۋانەتەۋە.

بە كورتى: شارى بىنگۇل يەكەكە لە ھەشتاۋ دوو پارىزگاگەۋى ۋاتى تۈركىياۋ دەكەۋىتە دەشتى ئەنادۆلەۋە، پۈۋەرى خاكەكەۋى: ۸۴۰۲ كم ۲ ۋەردى دانىشتۋاننى زىاد لە دوۋسەدو پەنجاھەزار كەسە، سۈۋەشتى شەركە شاخاۋىيەۋ زىتانى سەختە، ناۋچەكە سۈۋەشتىكى جۈۋان دەگەننى تىدا ھەلگەۋتۈۋە، گەرمەۋى بىنگۇل، دوۋرگەۋى جۈۋلاۋ، شەركە يەكەكە لە دىاردە كەمۈنەۋە دەگەنەكانى دىنا، دوۋرگەيەك لە ناۋ دەرياجەيەكەدا ھەلگەۋتۈۋە، ھەمىشە لە جۈۋەلە گەپەندايە، بەھۋى سۈۋەشتى شەركەۋە بەرھەمى خۇمالى لەۋ شەركە گەلىك زۇرە، لەۋانە شىۋە بەرھەمەكانى، ھەنگۈين بەشىۋەيەكە لە ۋاتى تۈركىيادا ھەنگۈينى بىنگۇل ناسراۋە.

(نېتۈرك ماركېتىنڭ)

و: ئانا ھورامى

سەركەۋەتنىڭ يان شىكىستى ۹۰ پۇتلىق يەكەمدە

ۋەلامدانەۋەي بىيانوۋگەلى باۋ

۲. بەرھەمەكەن، يان خىزمەتگوزارىيەكەن بە نىرخىكى زۇر دەفرۇشەرنىڭ تا كۆمپانىيا تۈنەي دانى پارەي گىرۇنەي نەمەيشە سەرنەجراكىشەكەننى نەندامانى ھەيىت.

۳. بۇ راكىشانى زىياترى كەسەكەن، پىئويستە «ورىيى» بىكرىت. ۴. بۇ ئەۋ كەسەكەننى كە درەنگىر روۋ دەكەنە كەركە، پى تىن ناچىت لەروۋى پىگەۋ داھاتەۋە، لەۋ كەسەكەننى كە لە پىش نەۋانەۋە ھاتوۋنەتە ناۋ كەركەۋە پىش بىكەۋن.

ھەركام لەم چوار تايىبەتەنەيىيە بەسە، تا شىۋازى كۆمپانىيەكە بە «پىكەتەي ھەردەي» بىگۇرەتو پىگە ياسايەكەي بىگۇرەت. كۆمپانىياكانى NM زۇرەي كات لەلەي يەككىتىيى فرۇشياران، راستەۋخۇ مۇلت ۋەردەگىر. ئەۋ كۆمپانىيەكەي كە مۇلتەۋ پىشتىگىرى پىئويستىيان لەلايەن ئەم يەككىتىيەنەۋە، يان سەردانىكەرى خاۋەن راپان ھەيىت، بە بەشەك لە كۆمپانىيا رېئىتدراۋەكەننى NM نەۋمار دەكرىن.

۲- بەرھەمەكەن زۇر گرانن؛ چۈنكە پىئويستە كۆمپانىيا پارمەيكى زۇر بە كىرپارەكەننى بىداتەۋە

لە نېتۈركى ماركېتىنڭدا، نىرخى كالكان زۇر زىاتەرە بە بەراۋەرد لەگەل ۋەردەفرۇشەكەندا كەمترە؛ چۈنكە لە NM، خەرجىي بازارخىستىن بە كەمترىن ناستى رېتېتچوۋن دەكات. بابەتى رېكلامەكەننى ھىچ خەرجىيەكە ناۋىت. بەرھەمەكەن بە شىۋازى دابەشكرەننى خۇمالى، واتە؛ لە كەنالا ناسايەكەننى دابەشكرەن ھەروەك جۈملەفرۇشى، دەلەلەكەن، ۋەردەفرۇشى شەكەننى ترەۋە نافرۇشەرت. رەنگەندەۋەي ئەم دەستپۇتەگىرتانە لە خەرجىدا، بە شىۋەي كەمكرەنەۋە، روۋبەروۋى بەكارەننەر دەبىتەۋە بەشۋەي دەلەلەش روۋبەروۋى بەكارەننەر ھەمەشەيەكەن دەبىتەۋە.

ۋەلامدانەۋەي بىيانوۋگەلى باۋ «بەرگى شەپ بېۋشە»

سەركەۋەتنى لە زىاندا، كارىكى سادەيە؛ چۈنكە ۹۵% ئەۋ كەسەننى پۇزانە ھەلسۈكەۋەتيان لەگەلدا دەكەيت، كەسانىكىن كە بەنەرنى بىر دەكەنەۋە. پىئويست بە چاۋىرىيەكە ئەۋەندە زۇر نىيە ھەر ئەۋەندە بەسە كە لە گروپى ۵% ئەۋ كەسەندا بىت، كە بەنەرنى بىردەكەنەۋە. بەھەرچال، پىئويستە ۋەلامى بىيانوۋ پىرتەۋ بۇلەكەننى ئەۋ ۹۵% كەسەي لە دەۋرۋەي تۇدان بىدەيتەۋە. نامانجى ئەم بەشە، نامادەكرەننى تۇيە بۇ خۇراگى لە بەرامبەر ئەم بىيانوۋانەدا. لەۋانەيە بەلاتەۋە سەپىر بىت، بەلام خىراپ نىيە، بىزانىت كە زۇرەي ئەم بىيانوۋانە، لە كەسانى نىزىكەۋە دەھىنەنەۋە، ئەمەش سىروۋشەيە. ئەمە، ئەك لەبەر ئەۋەبىت كە رەقيان لىت بىت، بەلگەۋ لەبەر ئەۋەيە، زانىرييان لەبارەي بازىرگانى NM ۋە نىيە.

لە ۋەلامدانەۋەي بىيانوۋەكەندا، نىيە بە دۋاي كىشەۋ گىرەت لەگەل كەسانى تىرداۋ سەلمانەننى ئەۋەي كە ئەۋان ھەلەدەكەن، نىن. مەبەستى نىيە، بەخشىنى زانىريي پىئويستە، بە ئەۋان بۇ دانى بىرپارىكى باشتر. لەم بەشەدا، مەن چەند بىيانوۋەيەكى بىچى، كە لەۋانەيە لە كاتى چالاكىيەكەندا لە NM لەگەلەندە روۋبەروۋ بىنەۋە، باس دەكەۋ روۋنكرەنەۋەيەكى سادە بۇ چۈنەيتى ۋەلامدانەۋەيان دەخەمە بەردەست.

۱- ئەم كارى پىكەتە ھەرمەيە/ ناسايەيە.

ھەروەك لە بەشى يەكەمدا باسماۋ كىرە، ھەر پىكەتەيەكى ھەرمەي لە بىنەرتدا چوار تايىبەتەندى ھەيە؛ ۱. ھىچ جۇرە بەرھەم، يان خىزمەتگوزارىيەكە لەلايەن كۆمپانىياۋە نەمەش ناكىرت.

۲- تۆ بۇ كەسالى سەرور تارت كار دمكەيتو دولەممەندىان دمكەيت NM بازىرگالى خۇدى تۆيە. لەبەرئەو بە ئەندازەى كۆشەكەت داھات بەدەست دەھىن. بەرپرسەكانت بىرىكى زۆر كەم لە بازىرگالىيەكەت سوود وىردەگىر. ئەم سوودەش لەبەر بانگەيتى تۆيە بۇ ئەم بازىرگالىيەو يارمەتيدان و فىرگىرنتە. تۆش لە بەرامبەر ناساندنى كىپارالى كۆمەلەكەت بە ئەم بازىرگالىيەو يارمەتيدانىان پارمەك بەدەست دەھىنەت. نىتۆركى ماركتىنگ پىنگەيەكى بىردنەو-بىردنەو، يان براومى- براومىيە بۇ ھەموو كەسەكان. لە زۆرەي كاتەكاندا، ئەم بەرپرسەكان كە بۇ تۆ كار دمكەن؛ چونكە ئەوان نەفەسى كۆتايىش ھىرى تۆ دمكەن، ھەتا سەرگەوتوو بىن. ديارە سەرگەوتنى ئەوانىش لە گرووپەكەدا، سەرگەوتووكردنى تۆيە.

۴-خۆشم لە كارى فروشتن نايەت

ئەم بازىرگالىيە تەنھا لەسەر فروشتن نەوستانە. زۆرەي نىتۆرك ماركتىرە سەرگەوتووكەن فروشتىار نىن. لە راستىدا، زۆرەي فروشتىارەكان، ئەگەر ئاراستەى دىدگان لە بەرامبەر NM نەگۆرن، ناتوان سەرگەوتوو بىن. NM بازىرگالىيەكە كە جىاوازى زۆرى لەگەل بازىرگالى ناسايىو فروشتنى بەرھەمدا ھەيە. لە NM خىمە لە پەلى پەكەمى بەكاربەرى بەرھەمەكاندىن و ئەزمونەكانمان دىگوزىنەو بۇ ئەم كەسانەى كە دەيان ناسىن. ئىمە بەرھەمەكان، يان ئەم خىمەتگوزارىيەنى كە سووديان لى وىردەگىر، ئەوانە بەسوودو داھاتەنەر دەزانىن بۇ كەسانى تىرشىيان پىشنىاز دەكەين. ئەم كارە لەگەل كارى فروشتىارىكە كە بە شىوئەيەكى گشتى، ھىچ كاتىك خۇى بەكارھىنەرى ئەم كالاىانە نىيە، جىاوازە. لە NM ئىمە زۆرەي كات سەردانى كىپارەكانمان دمكەين و بەدواداچوونىان بۇ دمكەين.

ئىمە ھەموومان بە فروشتىارى لەدايك دەيىن. ئەگەر بە درووستى بىر لەم بابەتە بگەينەو، ئىمە رۆزانە لە ھالى فروشتىاين. جىاوازى لىرەدايە كە لە بەرامبەر فروشتەكەماندا ھىچ داھاتىكەمان بە نىسب ناپەت. ئەگەر تۆ بىرۆيت بۇ پىستۆرائىكى باش، بۇ ھاورىكانىشى پىشنىاز دەكەيت. ھەروەھا ئەگەر فەلمەكى باش بىيىنەت، يان كىتەبىكى باش بىخونىتەو، بۇ ئەم كەسانەشى پىشنىاز دەكەيت، كە دەيانناسىت. ئەم كارەش جۆرىكى فروشتە، بەلام بەبى ھىچ جۆرە داھاتىك بۇ تۆ.

۵- كاتم نىيە..

زۆر كات خەلگى ئەم بىانوو بەكار دەھىن؛ بۇ ھەلەتەن لە بىپاردان بە ئاراستەى چوونە ناو كارەكەو. كات تەنھا شتىكە كە ھەموومان بە شىوئەيەكى يەكسان ھەمانە. چ ھەزارو چ دولەممەند. تۆ ھەر شەو رۆژىك ۲۴ كاتمىر كات ھەيە، نە زىاترو نە كەمتر. ئىمە كاتىكى سىنووردار تايپەت دمكەين، بەو كارانەى كە لە پىرستى ئەولەويەتى ئىمەدان. وەكوو كار، خۆشگوزەرانى، لەگەل خانەوادەباوونو شتى تر. ئەگەر درووستىردى كۆمەلە لە NM لە ئەولەويەتى ئىمەدا نەبەت، ھىچكەت كاتىكى بۇ تايپەت ناكەين. لەبەرئەو، پىكارى مامەلەكەردن لەگەل ناوا كەسىكەدا، ئەوئەيە كە سوودەكانى NM نىشان بىدەين و ئەوئەيە كە بە چ شىوئەيەك دەتوانىت بە تەرخانكردنى بەشنىك لەكاتى بە NM بۇ درووستىردى كۆمەلەكەى لە ئاينەدا، بە ئامانچو ئارەزوومەكانى بگات.

چەمكى بەرزىوونەوئەى كات، لە رىگەى NM نىشانى بەدەيت. ھەروەھا جىاوازى نىوان ئاوتەنەن بە سەتلىك و پاكىشانى بۆرى بۇ ئاوتەنەنى روون بگەيتەو. يەك كارمەند تەنەت كەسىك كە بۇ خۇى كار دمكەت، لە راستىدا بە سەتلى ئاوتەنەن؛ چونكە خەرىكە كات لەگەل پارەدا ئالوگۆر بىن دمكەت. لەوانەيە سەتەكەى ئەو گەرەتر بىت لە سەتلى كەسانى تر، بەلام تەنھا بەوئەى كە نەتوانىت بىرواتە سەر چاوەكەو ناو بۇ خانەوادەكەى بەيىنەت، ئىتەر ئاوتەل لە كاردا ناپەت. داھات بە پىنى چالاكىي ئەم دەبەت. لە نىتۆركى ماركتىنگەدا، كەسەكە ھىلىكى ئولەيى درووست دمكەت. تەنەت ئەگەر ھىلى ئولەكە بچووكىش بىت، ئىتەر پىويست ناكات بۇ فەرھەمەكردنى ئاوى خانەوادەكەى بە زەھمەت خۇى بگەيەنەت بە سەرچاوەى ئاوەكە. ھەركەت ھىلى ئولە ئامادەبەت، ئاوى پىدا بىت، تەنەت بۇ نەوكانى دواترىش. ئەمە ھەمان ئەم چەمكەيە كە لەزىر ئاوتەنەنى داھاتى تىكەلدا باسما دەكرد.

۶- ئەمە كارىكى پارتىيەمە كە بەكەلگى ژنانى مالمەو دىت

زۆرەي ئەم كەسانەى كە لە NM تى نەگەمىشتوون، وا بىر دەكەنەو كە ئەمە بازىرگالىيەكى كەمبەيەخە، كە بە كەلگى ژنانى مالمەو كەسانى بىكار دىت. ئەمە بۇچوونىكى ئادرووستە لەبارەى ئەم بازىرگالىيەو. راستىيەكەى ئەوئەيە، كە نىتۆركى ماركتىنگ ئىستە بە ئاوتەنەنى گەرەترىن دەرفەتى بازىرگالى، بە درىژايى مېژووى دونيا ناسراو. كەسانى وەكو دىتۆر چارلز كىنگ، رۆبەرت كىوساكى، زىگ زىگلار، بۆرك ھوج، جۇن مىلتون فۇگ، پىچارد پۇو جۇن ماكونوچ كەسانى تىرش، پىشتىگىرى لەم كارە دەكەن. ئەمانە نووسەرانى بەناوبانگەو پايۇزكارانى بازىرگالى سەرگەوتوون. ئىستاش NM لە ھەندىك لە كۆلئىزو زانكۆكانى وىلايەتە يەكگرتوومەكاندا دەخونىرتە. لەمۇدا زۆر بازىرگانو پىسپۆرى تىرش ھەن، كە NM بەشئەو پارت تايەم، يان تەواوى كات ئەنجام دەدەن. زۆرەيەن داھاتى مىلۇن دۆلارىيان ھەيەو لە ژيانىكى زۆر خۇش چىژ دەيەن. ئەمانە بە وئەى پىرۆفىسۆر چارلز لىگ "پىشەوئەرانى مۇدېرن".

۷- لە بارودۇخى ژيانم رەزامەندو خۇشچالەم

ئەم كەسانە لە ئاوتەنى ھىمەنى خۇپاندا ژيان بەسەر دەيەن. لەوانەيە رازىكردنى ئەوانە، كارىكى ئاسان نەبەت، بەلام ئامانچى بەنەرتەى، پىدانى زانىيارى زىاتەرە پىيان؛ ھەتا يارمەتىيان بىرەت بىپارىكى ژىرانە بىدەن. لەبارەى خەونەكانىان قىسەيان لەگەلدا بگەو چەمكى بەرزىكردنەو داھاتى تىكەلەيان بۇ روون بگەرەو. جەخت لەسەر سوودەكانى يارمەتيدانى كەسانى تىرش بگەرەو. گىرنگىرەن خال ئەوئەيە، كە پەيەندىيە باشەكانى خۇت لەگەلەندا بپارىزىت. لە بىرت بىت كە «نا» واتە؛ ئىستە «نا». ئەمانە بەشنىك لەم بىانووانەن كە تۆ. يان ھەر نىتۆرك ماركتىرەكى تر رووبەروويان دەبەتەو. لەوانەيە بىانووگەلى تىرش ھەيە، كە تۆ رووبەروويان بىيەتەو. شىوازى وەلامدەنەو بە بىانووكان، چوونىەكو جىگىرەن. ھىچكەت بە دواى سەلماندىنى راستىوونى خۇتو ھەلەبوونى ئەوانەو مەيە. ئەم بىانووانە بە رەفتارىكى پەسەند وەلام بىدەنەو. زەردەخەنە بگەن، سەرت بە ئامازەى پىشتىرەستى رابووشىنەو مۆلەت بىدە ئەوان زىاتەر قىسە بگەن. ھەمىشە ئەوئەت لە بىر بىت، ئامانچى بەنەرتەى، پىدانى زانىيارى گونجاو پىيان؛ ھەتا لە بىپارىكى ژىرانەدا، يارمەتىيان بەدەيت.

پەيام

كامتان پادشان؟

ئىدى لەو رۆژە بەدواۋ، ومكو پادشا حوكمى دىكرى، بەلام نەيدىزنى مەبەستى خەللى دوورگەكە جىيە.. لەۋى كە دەيان گوت: پادشاى فرىادېرسە!

زىانى راۋچى، بەمچۆرە بەردەوام بوو، رۆژدىكى تىپەپىن، رۆژىكىدىن كە جەنابى راۋچى، لەگەل خەللى دوورگەكەدا دائىشتىۋون، نانىي دەخواردو بەخۇشى كاتيان بەسەر دەبىر، لەو كاتەدا پىاۋىك ھاتو پىي گوتن: من پادشاى جەنگاۋىرم، منم فرىادېرسى ئىۋ، خەلگەكە بەيىستىنى ئەم قىسانە سەرسام بوون، ھەموان بە سەرسامىيەۋە بۇ كاكى راۋچىيان پوانىۋ چاۋىكەنىيەن ئەبلىق بىۋورن، پوۋيان لە راۋچىيەكە كىردو پىيان گوت: كەۋاتە: تۇ كىيىت؟ نەگەر ئەو كەسە پادشاى جەنگاۋىرە؟! راۋچىيەكە گوتى: نەخىر منم پادشا، ئەو پىاۋە درۆ دىكرى!

ئىدى خەللى سەپرى ئەو دوۋانەيان دىكرى، ئەۋيان دىگوت: من پادشام، ئەمىيان دىگوت: نەخىر من پادشام، ئەۋيان دىگوت: تۇ درۆ دىكرى، ئەمىيان دىگوت: نەخىر، تۇ درۆ دىكرى! خەللى دوورگەكە پىاۋىكى دانايان ھەبوو، كاتىك بەم مەشۋەرى زانى، گوتى: تاكە چارسەر بۇ ئەۋى بزانىن كامىيان راست دىكرى، ئەۋىيە كە سەپىنى دىنەمگە ھىرش دىكرى سەر دوورگەكەمان، كام لەم دوو كەسە تۋانى سەر بىكەۋىت بەسەرىداۋ بىتۋانىت دىنەمگە بىكۋىت، ئەۋىيان پادشاى!

كاتىك راۋچىيەكە گوتى لە قەسى ھەكىمەكە بوو، ھاۋارى كىرد: ئەو راست دىكرى ئەو پادشاى جەنگاۋىرە، لە راستىدا من راۋچىم لە رۆژىكى سەختدا لە دەريا بايەكى بەھىز ھەلى كىردو رېم كەۋتە ئەم دوورگەكە، من پادشا نىم! ئىستاش دەمەۋىت بىگەپىمەۋە مەملەكەتەكە خۇم، من پادشا نىم راۋچىم!

ھەكىمەكە گوتى: كەۋاتە تۇ درۆت كىردو ئەو پىاۋە راستى كىرد! پادشاى جەنگاۋىرىش گوتى: لەبەرئەۋى درۆى كىردوۋە لەگەلئاندا، بىگىرن بىخەنە بەندىخانە! راۋچىيەكە زۆر پەشيمان بوو لەۋى درۆى كىردىۋو، لەگەل خەللى دوورگەكەداۋ راستىيەكە لى شاردىۋونەۋە..

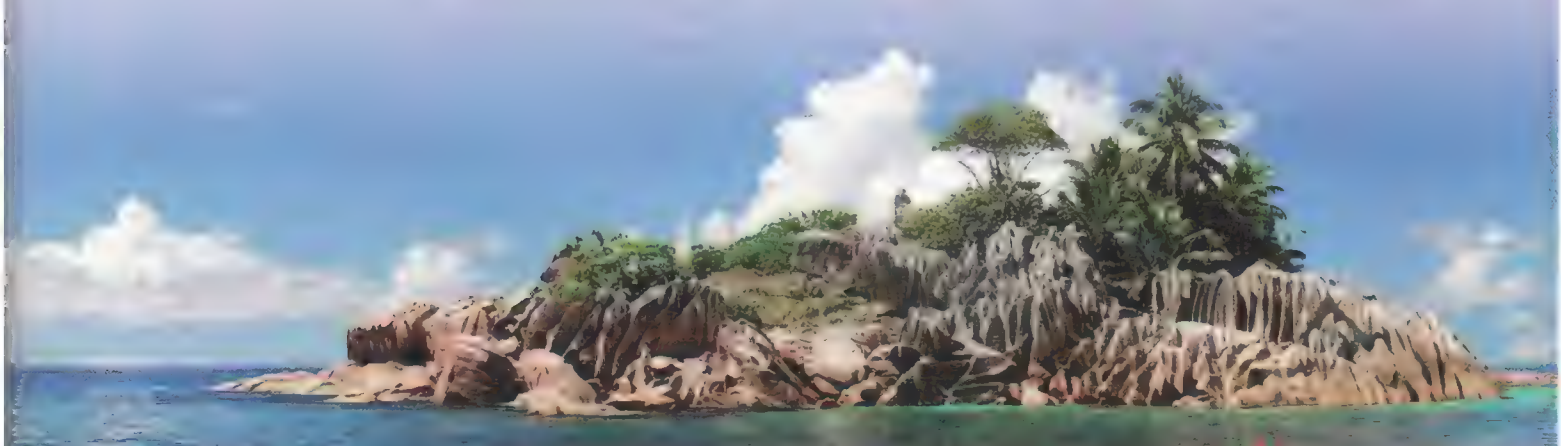
كەۋاتە: لىرمەۋە ئەم پەندە كوردىيەمان بۇ پوۋن دەپىتەۋە، كە دەپىت: پەتى درۆ كورتە!

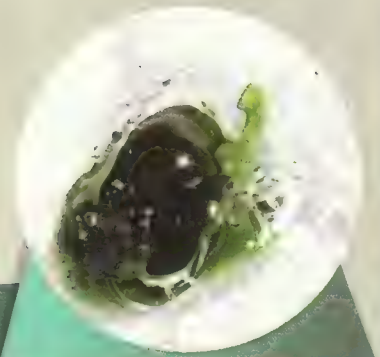
لە دىر زەماندا، راۋچىيەكە ھەبوو، ھەموو رۆژىك بۇ پەيداكرىنى بىزۋى زىانى خۇى خانەۋادەكە، دەچوۋە نىۋ دەرياۋ جەندە ماسىيەكى راۋ دىكرى دەپىرە بۇ بازارو دەپىرەشت، بە پارەكە پىداۋىستىيەكانى زىانۋ خۇراكى دىكرى، رۆژىك لە كاتى راۋكرىندا، لەو كاتە كە لە نىۋەراستى دەريادا بوو، بايەكى بەھىز ھەلى كىردو نىزىك بوو بەلەمەكە تىك بىكىنىت، راۋچىيەكە لىزانانە ھەۋلى خۇگۈنترۋلكرىنى داۋ ئاراستە بەلەمەكە بە ھاۋىتەۋە ئاراستە باكە چوۋلاند، ئەو رۆژە بۇ راۋچىيەكە زۆر سەخت بوو، ھەرچەندە ھاۋارى دىكرى، ھىج كەس نەبوو، بە ھاۋارىيەۋە بىت، راۋچى لەو بىروايەدا بوو، كە ئەۋە دوۋرۋى زىانىيەتىۋ لە دۋاساتەكانى تەمەنىيە، ھاۋكات بەدەم شەپۋەلەكانى ئاۋەكەۋە، مەملەنىيە لەگەل ئاۋەكەدا دىكرى، ۋەگۈۋ ئەۋى نىشانى بىدات، تا ئەو كاتە دىكرى، بەناسانى تەسلىمى مەرك ناپىت، لەو ساتەدا چاۋى كەۋت بە دوورگەكە كە جەندە سەد مەترىكى مابوۋ، پىي بگات، ھەرچۈنكى بىت خۇى گەپاندا دوورگەكە، لە بەلەمەكە دابەزىۋ بەلەمەكە بە درەختىكى نىزىك كەنارەۋەكەۋە بەستەۋە، پاشان دەستى كىرد بە گەپان، بەۋ ھىۋايە شىك بىزۋىتەۋە، بىخۋات.

لەناكاۋ كەۋتە نىۋ ئاپۇراى جەماۋەۋە، ھەموو خەللى دوورگەكە لەو كاتەدا كۆپۋونەۋە چاۋىرۋانى ھاتنى پادشاى جەنگاۋىرىيان دىكرى: تا بىتۋ ھاۋكارىيان بىكاتو بىتە پادشاىيان، لەو كاتەدا كە چاۋىيان بەراۋچى لىقەۋماۋ كەۋت، ھەموو پىكەۋە ھاۋارىيان كىرد: پادشاى جەنگاۋىر ھات، يارمەتىمان پىگەبىشت!

ھەر جەندە راۋچىيەكە، نەيدىزنى جى پوۋدەدات، بەلام ئەۋان بە پىشۋازىيەكى گەرمەۋە، بەرەۋ مەيدانى ناھەنگەكەيان بىردو ناھەنگى پىشۋازىيان بۇ سازكرىدو جۆرەھا خۋاردىنى بەتامىيان پىشكەش كىرد!

كاكى راۋچى لە خۇشىدا نەيدىزنى ئەمە خەۋنە، يان خەپالە، ياخۇد راستى.. لە ناكۋ لە راۋچىيەۋە، بوۋە بە پادشاى دوورگەكەۋە زىانىكى شاھانە دىگۈزىنىت، لەبەرئەۋە راستىيەكە بۇ باس نەكرىن، پىي نەگۈتەن كە ئەو راۋچىيە، نەك پادشا!

19

22

26

30

گاہک پیدان

ن: د. حسان شمسى پاشا
و: يەجيا موحەممەد عەلى

گرنگى تەندرووستى خىزان

خەسارەتمەندىبۇون ئەمۇ كەسانەى مىندالەكانى خۇيان نەزانانە لەناوېرد).

ب- بايەخدان بە ھەموو ئەو شتە بەسوودانەى كە تەندرووستىيان دەپارتىزىت:

ھەموو ئەمۇ بايەتانەى لەم زنجىرە بابەتەدا پىشتىر باسكراون، وەك (تەندرووستىى دىروونى، نووستىن، خوارىن، وەرزىشكرىن... ھتد).

ج- نەنجامدانى پىشكىن بەشۆدەيەكى رىكخراو: پىئويستە ھەموو شەش مانگ چارىك پىشكىنىنى گىشتى بۇ ھەموو ئەندامانى خىزانەكەت بگەيت، بەمەبەستى دىئابوونەو ھە تەندرووستىيان.

ھەر نەخۇشىيەك باو بىتو لە مېزوى خانەوادەكو كەسە نرىكەكاندا ھەبىت، پىئويستە ھەموو ئەندامانى خىزانەكە پىشكىن بۇ ئەو نەخۇشىيە بگەن، وەك (بەرزەگوشارىخوئىن، شەكرە، شىرپەنچە، نەخۇشىيەكانى خوئىن... ھتد).

د- چارەسەركردىان كاتىك نەخۇش دەكەون: لەرپى سەردانكردىنى پزىشكى پىسپۆرو گرتنەبەرى رىنمايەكانى.

۳- سۆزومېرەبانىو خۇشەويستى خەلىكى:

مامەلەى پىر لە سۆزۇ خۇشەويستىى نىوان ئەندامانى خىزانو دۇستانو ئازىزان، كارىگەرەيان لەسەر دىرووندرووستىىو ساغى دىمارەكان نىيە بە تەنھا، بەلگو رىگرىش دەكات لە تووشىبوون بە فاپرۇسو مىكرۇبە جىاوازەكان، توئىزىنەومىيەك لە زانكۆى بىنسلانايى ئەمىرىكى دىرىخستو، تووشىبوون بەھەلامەتو نىشانەكانى كەمتر دەبىنرەت لای ئەمۇ كەسانەى خۇشەويستىيەكى زۆريان ھىيە بۇ دۇستانو نرىكانيانو خاوەن ھەستو سۆزن. ھەروەھا سۆزۇ مېرەبانىو ئارامى ئاسوودىمى زياتر دەكەن، لەنەنجامدا بەرگرىى لەش بەھىز دەكەن، توانى خۇراگرىى كەسەكە، بەرامبەر بارودۇخە جىاوازەكان بەھىزتر دەكەن.

بەيارمەتى خوداى گەورە، لە ژمارەكانى داھاتوودا بە درىزىى باسى تەندرووستىى خىزان دەكەين..

۱- تەندرووستى خىزان. نەركىكى زۆرگرنگى سەرشانمانە:

گرنگىدان بەتەندرووستى ئەندامانى خىزانەكەمان، نەركى سەرشانمانە، جىى خۇبەتىى بايەخى تەواوى پىر بىرەت، لەبەرئەوۋى خۇمانو خىزانەكەمان، نەگەرى ھىيە تووشى گەلىك نەخۇشى بىين، كە رىنگە زىيانىكى زۆرمان پىر بگەيەنەت. ھەرگەسەك كەمتەرخەمى بگات لە مافى دايكو باوك، ھاوسەرو مىندالەكانى، ئاكاى لە تەندرووستىيان نەبىتو نەيانپارتىزىت لە نەخۇشىى، ئەوا لە ئاينى بەرزى ئىسلامدا تاوانبارە، ئەومتا پەرورەدگار دەفەرموئىت ﴿لَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ الاسرا: ۳۱

واتە، (مىندالەكانتان مەكوژن). ھەروەھا پىغەمبەرى خودا ﷺ دەفەرموئىت: (ھىندە بەسە بۇ تاوانبارى كەسەك، ئەو كەسانە فەرماۋش بگات، كە دابىنكردىنى ژيانىان لەسەر ئەو) رواھ ابو داود. زۆرن ئەمۇ نايەتو فەرموودانەى كە ھانمان دىمەن بۇ گرنگىدان بە تەندرووستىى خىزان، لەھەموو قۇناغەكانى ژياندا، ھەر لە كاتى (ھەلپۇردىنى ھاوسەر، كاتى دووگىانبوون، مىندالبوون، سەرمەتاي ھاتنە دىناى مىندال...)، تاكو كۇتا چركەى ژيانو بەخاكسپاردن.

۲- نەركى سەرشانمان بەرامبەر ئەندامانى خىزانەكەمان:

ا- گرتنەبەرى ھەموو ھۆكارەكانى پاراستىيان لە نەخۇشى: دوورخستەمومىيان لە ھۆكارەكانى نەخۇشى.

قەدەمەكردىنى ھەموو خوۋە زىانبەخشەكان لەمالدا (جگەرەكىشان، خواردنەو كەوولپىەكان... ھتد).

خۇراكپىدانىيان بە بىرى پىئويستو تەندرووست، وشەى «بەدخۇراكى» زىادەپۇيىو كەمپەويىش دىگرىتەو، لەبەرئەوۋى زىدەپۇيى كۆمەلىك نەخۇشى لەگەل خۇيدا دەھىنەت، وەك: قەلەمى... ھتد. بەھەمان شىۋەش كەمى خۇراك، يان وزھىنان لە ھەندىك جۇرى خۇراك، دىبىت بەھۇى كەمبوونەوۋى ئەو خۇراكانەى لەش پىئويستىيەتىو كۆمەلىك ناتەواوى لاوازى لە لەشدا درووست دەكات. پەرورەدگارپىش دەفەرموئىت: ﴿قَدْ حَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَنْفُسَهُمْ سَهًا بِمَيِّعَةٍ﴾ الانعام: ۱۵۰ واتە: (دۇراوو

يىلبەرى شىرىن

رەنگەكانى. دۇنۇكىسىنەرمەكانىش پۇلپان كەمكىرەنەۋى ئۇكساندىنى كۆلىستىرۇلە، ئەۋەش دەپتە ھۆى پاراستى خۇيىنەرمەكان لە رەق بوون، ھەروەھا بىرىكى باش، لە رېشالى تېداپە بەرھەمەينانى كۆلىستىرۇلى خۇيىن كەم دىكەتەۋە، بوونى قىتامىن (بىۋ) ۋ فولات يارمەتىنى نۇمكىرەنەۋى تېكىراي تىرشى ئەمىنى (ھوموسىستاپىن) كە ھۆكارى توۋشبوونى موۋولولەكانى خۇيىنە بە ھەۋەكردن، ھەروەھا يارمەتىنى كەمكىرەنەۋى تېكىراي توۋشبوون بە نەخۇشەيەكانى دىلۇ موۋولولەكانى خۇيىن.

شەشمە: بەرگىرى لەش بەھىز دىكەت

بىيەرى شىرىن بىرىكى زۇرى لەۋ قىتامىنۇ توخمە كانزاپانەى تېداپە، كە لەش لە نەخۇشەيەكان دىپارېزىت، بىيەرى شىرىن بە يەككە لەۋ خۇراكانەى زۇرتىن بىرى قىتامىن (سى) تېداپە يارمەتى كەمكىرەنەۋى ھەۋەكردن دىدەت لە لەشداۋ پارېزگارى لەۋ نەخۇشەيەكانەى دىكەت كە بەھۆى سەرمەۋە توۋش دىمىن.

ھەروەھا بەھۆى ناۋىتەكانى ھالافونۇيدو كارۇتىنۇ لۇتىنۇ زىكسانسىنۇ كرىپتۇزانتىنى دۇنۇكىسىن، لەش لە ھەۋەكردن دىپارېزىتۇ پىگىرى توۋشبوون بە نەخۇشە دىكەت، لەگەل ئەۋەشدا بىيەرى دۇۋە بەكتىراپەۋ نازارەكىنەۋى يارمەتىنى پىكەستىنى پىژەى شەكر دىدەت لە خۇيىندا، سەرمەۋە گرنگى پۇلى لە نۇمكىرەنەۋى پىژەى جەۋرى كۆلىستىرۇل.

ھەۋەتەم: نۇمكىرەنەۋى ھىشارى خۇيىن

لەبەرئەۋى بىيەرى پۇتاسىۋى تېداپە، يارمەتىنى ئەۋ كەسانە دىدەت كە بە نەخۇشە بىمىزى گۇشارى خۇيىن دىنالىن؛ چۈنكە پۇتاسىۋم گۇشارى خۇيىن پىك دىخات.

ھەشتەم: پىكەستىنى كىردارى ھەرس

بەھۆى دىۋەلەمەندى بىيەرى بە رېشالەكان يارمەتىنى پىكەستىنى كىردارى ھەرسۇ پىزگارىبوونى لەش لە پاشەپۇى خۇراكان دىدەت، كىردە دەرەۋى پاشەپۇ بە شىۋەمەكى پىكەپىك پىگىرە لە توۋشبوون بە شىرەپەنجەى كۆلۇنۇ پارېزگارى لە تەندرووستى گەدەش دىكەت.

نۇپەم: كەشەى ھۆز زىاد دىكەت

بىيەرى شىرىن سوۋرى خۇيىن باش دىكەت، ئەۋەش يارمەتىدەرە بۇ پاراستى ھۆز پىگىرىكىردن لە ۋەرىنى، ھەروەھا سلىكۇنى تېداپە زۇر بەسۋەدە بۇ تەندرووستى ھۆز.

دىمەم: جۋانكىردنۇ تەندرووستى پىتست

شەرمەتى بىيەرى شىرىن، يارمەتىنى كەمكىرەنەۋى چىرچىبوونى پىتست دىدەت؛ بەھۆى بوونى بىرىكى بەرز لە دۇنۇكىسىنەرمەكان تېداپە، ھەروەھا بىرىكى زۇر كۇلاچىن لە پىتستدا بەرھەم دىھىنەت، بەھۆى بوونى قىتامىن سى تېداپە.

<https://authoritynutrition.com>

<http://www.stylecraze.com>

<http://blogs.naturalnews.com>

<http://www.dw.com>

<http://www.whfoods.com>

بىيەرى شىرىن، يان بىيەرى پۇمى، يەككە لە گرنگىترىن خواردنە بەھادارو بەسۋەدەكان لە پۇوى تەندرووستىيەۋە، بەھۆى بوونى چەندىن ناۋىتە خۇراكى پىۋىست بۇ تەندرووستى مۇۋە، ھەرجەندە بىيەرى شىرىن، ۋەك سەۋەمەنى بەكاردىت، بەلام لە پاستىدا مېۋە، لەچەندىن جۇرى خواردندا بەكار دىھىنەت ۋەك زەلاتە، مەخشىو سەرمەۋە بەكارھىنانى ۋەك سەۋەمەنى.

بىيەرى بەچەندىن رەنگى جىۋاۋى ۋەك سوۋرى زەردو سەۋو پىرتەقالى، ھەروەھا رەنگى تىرى ۋەك نەرخەۋانىۋ مۇرو سېۋى ھاۋىي ھەمە، سەرمەۋە بەھىتى زانستى شۇيىنەۋار ۷۰۰۰ سال پىش ئىستە لە مەككىك ھەمبۋە، پاشان بەھۆى بالندەۋە گۈزاراۋەتەۋە بۇ نەمىرىكەى ناۋەپاست، دواترىش نەۋروپاۋ ھەمۋە جىھانى گىرۋەتەۋە (بەھىتى گۈتەى پىگەى (گىسۋندەھايت)ى ئەلمانى، تاپىمەت بەپىشكەشكردىنى نامۇزگارى پىزىشكى). پىگەى (ھىت ھۆز ھۆن)ى ئەلمانى نامۇزگارى ئەۋە دىكەت، بىيەرى بە تازەمى بخورىت؛ بۇئەۋى سوۋد لە قىتامىنە زۇرمەكانى ۋەرىگىر، بىيەرىش بۇ ماۋەى جۋار رۇز، بەنۇى دىھىنەتەۋە. بىيەرى بەھەمان شىۋەى بەرھەمە پۋەكەيەكانى تىر، سوۋدو بەھى خۇى ھەمە، بەھۆى بوونى مادەى خۇراكىۋ قىتامىنەكانى ئەۋى بىو سىو توخمە كانزاپەيەكانى ۋەك گالىۋمۇ كالىسىۋمۇ توۋتياۋ مەگنىسىۋم تېداپە، سوۋدەكانى زۇر ۋەك:

پەكەم: چارەسەرى كەم خۇيىن

كەمخۇيىن، بەزۇرى بەھۆى كەمى ناسنەۋە درووست دىھىت، ناسن ئەۋ ھىمۇگۇلۇبىنە بەرھەم دىھىنەت، كە ئۇكسىجىن بۇ بەشەكانى لەش دىگۈزەتەۋە، بىيەرى توخمى ناسنۇ قىتامىن سى پىۋىستى تېداپە، ئەمەش ھۆكارىكە بۇ چارەسەر، يا پاراستىنى لە كەمخۇيىن.

دوۋەم: پاراستن لە شىرەپەنجە

بىيەرى شىرىن دۇمەۋو دۇنۇكىسىن ۋەك كارۇتىنۇ ھالافونۇيدەت لە پىكەتلىدا ھەمە، دۇنۇكىسىنەرمەكان رىۋ لەۋ ھىرسانە دىگىر، كە دىمەنە ھۆى لەناۋچوونۇ تىكچوونى خانەكان، دواترىش درووستىبوونى خانەى شىرەپەنجە.

سېنەم: پارېزگارى لە چاۋ

بەھۆى بوونى بىرىكى زۇر لە لۇتىنۇ زاكسانسىن لە بىيەرى شىرىندا، تۋانەى پاراستىنى چاۋى ھەمە لە نەخۇشەكانى چاۋ، ۋەك: تارىكىبوونى ھاۋىنەى چاۋو تىكچوونى تۇرى چاۋو لاۋازبوونى، ئەۋ دوۋ ناۋىتەمە، تۇرەكانى چاۋ دىپارېزىن، تۇرى چاۋ بىرىتەيە لە دىۋارى ناۋەۋى چاۋو ھەستىارە بەۋ پۋەناكىيەى كە بەھۆى زىانى نۇكىسىنەرمەكانەۋە پۋەپەروۋى دىھىتەۋە.

جۋارەم: سوۋتاندنى جەۋرى زىادەى لەش

بىيەرى شىرىن دىۋەلەمەندە بە (كابسىسىن)، ناۋىتەمەكى سەرمەكىيە لە بىيەردا، يارمەتى زىاد سوۋتاندنى جەۋرى لەش دىدەت، پىتەۋەى بىيەتە ھۆى ماندوۋبوونى دىلۇ بەرزىۋەنەۋى گۇشارى خۇيىن.

پىنچەم: پاراستنى دىل لە نەخۇشە

بىيەرى شىرىن چەندىن دۇۋە نۇكىسىنەرى تېداپە، بەھىتى جىۋاۋى

بۇ كۆرۈ كچە لاوھە كانىم

مۇمى ۴۱

و: ناسىيا سەلاخ

خەللى بىسرووشتى، وھە درووستىبون، كە سەرسام
 بن بە خۇيانو كارەكانيانو ھەرشىتىك پەيوەندى ھەبىت
 بە ئەمانەوھ.. ھەروھە بەسرووشىت وھە بەدى ھىنراون،
 كە پارىزگارى لە بەرژوھەندىپەكانيان بىكەنو دەستكەوتو
 خىروپىرەكانيان زىاد بىكەن، بەلام بەگشتى، كاتىك خەللى
 لەگەل يەكدىدا مامەلە دەكەنو حوكم بەسەر رووداوو
 ھەلوپستو شتى تردا دەدەن، رووبەرۋوى كىشەى زۆرو
 جۆربەجۆر دەبنەوھ.

لە راستىدا بەشىك لە ھۆكارى كىشەكان دەگەپتەوھ
 بۇ زالبوونى ئارموزوھكانيانو لاوازيان لە دانبەخۇداگرتنو
 رەتكردنەوھى ئەو ئارموزووانەدا.

رۆلەكانىم، ئىمە لە پەرومردگارمانەوھ، داوامان لىكراوھ
 كە لەگەل ھەمواندا دادپەرورەن بىن، نىزىك بىت، يان دوور،
 دۆست بىت، يان دوژمن، لەو پىناوھشدا لە لۆمەى لۆمەكاران
 سىل نەكەينەوھ، راستى ھەر راستىيەو چاكەش ھەر چاكەيە،
 ھەر كەسنىك بىللىت، يان ئەنجامى بدات، دۆست بىت، يان
 دوژمن، جىياوازى نىيە، نارەوايى ھەر نارەوايىيە، بەدكارى ھەر
 بەدكارىيە، خراپەش ھەر خراپەيە، جا ھەر كەسنىك ئەنجامى
 بدات، دۆست بىت، يان دوژمن، ھىچ جىياوازييەكى نىيە..

ئەم دادپەرورەيەش بەدى نايەت، ھەتا ئىمە يەك
 پىنودانگو تايىبەتمەندى بەكار نەھىتىن بۇ ھەموو.

ئىوھ ھەمووتان ناشناى ئەو نايەتانەى سوورمىتى
 (المطوفين ۱-۶)ن، كە خواى گەورە دەفەر موپت:

بۇ ئىشنىڭ سەۋەبى ۋە نەتىجىسىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن،
 بۇ ئىشنىڭ سەۋەبى ۋە نەتىجىسىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن،
 بۇ ئىشنىڭ سەۋەبى ۋە نەتىجىسىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن،

«ئازارو ئەشكەنجەو لەناوچوون بۇ ئەوانەى كە لە
 كىشانەوھ پىوانەدا دىزى دەكەن، ئەوانەى كە بەپىوانە شتىان
 دەمكىرى مافى خۇيان بەتەواوى وەردەمگرت، بەلام ئەگەر بە
 پىوانە شتىان پى بىرۋىشتايە، كەمىان پى دەدان، ئايا دىلنبا
 نىن كە خواى گەورە بۇ رۆزى دوايى زىندوويان دەكاتەوھ،
 ئەو رۆزى كە ھەموو خەللى لە گۆرەكانيان دېنە دەرو
 بەرامبەر خواى خۇيان نامادە دەبن»

ھەر لەو بارمىەوھ دەگىرپنەوھ كە شاعىرىك بەيەكىك
 لە سەردارەكاندا ھەلى داو، ئىدى زۆرى لەسەر گوتووھو
 لە ئاستى شايسىتەى خۇى زياتر بەرزى كردۆتەوھ، بەلام
 پاش ماومىەك ئەو شاعىرە زوپرو تووپە بووھ لەو سەردارە،
 لەبەر ئەوھ شىعەرىكى دانا لەسەرى كە زەمى دەمكىر، ھىندە
 زىادەپۇيى كرد لە زەمكىردىندا، ھەتا بە ئاشرىنترىن خەسەلت
 ناوۋەدى كرد، خەللىش لەم بارمىەوھ، پەرسىيارپان لى كردو
 گوتيان:

چۇن ئەۋەندە بەو پىاۋەدا ھەلدەدەيت، پاشان بەو
 رادەمىش زەمى دەكەيت؟

شاعىرەكەش لە ۋەلامدا دەلىت: كاتىك لى پازى بووم،
 ھەر جىيەكى باشم زانى بىت بۇم گوت، كاتىكىش لى تووپە
 بووم، ھەر جىيەكى خراپم زانى بىت، پىم گوت! لىردا ئەو
 خراپەى بەرامبەر كرد، كاتىك لى پازى بوو، ھەروھە كاتىك
 لى تووپەبوو، چاكەى بەرامبەر نەكرد؛ چۈنكە لە ھەردو
 بارەكەدا زىادە پۇيى كرد لە قەسەكانى داو لە سىنوورى
 راستەقىنە لى دا. خواى گەورە وھە ئىمەى رېنموىى كردوھو،
 كە دادپەرورەن بىن لەگەل پارو نەياردا، ۋەك دەفەر موپت:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوْمٍ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ
وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاؤُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا أَعْدِلُوا هُوَ
أَقْرَبُ لِلْقِسْطِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ
المائدة ٨.

«ئەي ئەوانەي باومرئان ھېناو، بەردەوام بىن لە بەجىگەياندىنى مافەكانى خوداي گەورو گەواھى بدن بەراستى و دادپەروەرى خوداي گەورە، با رڤو كينهەتان لە قەومىك، واتان لى ئەكات كە دادپەروەر نەبن، دادپەروەر بن؛ چونكە ئەو لە لەخواترسانەو نزيكتەر، لە خوا بترسن، بەراستى خودا زۆر بەناگايە لە ھەموو كەردمەكانتان».

ئەبو ھورەيرە خۆي لى رازى بىت دەگيرتەو، كە ئەو نايەتە لەسەر پياويك دابەزى، بە ئەبو جۈھەينە ناسرابوو، دوو جۆر دەفرى كيشانەي ھەبوو، يەككىيان لە فرۆشتندا بەكارى دەھينا، ئەوى تر بۆ كرپن، ياخود لە وەرگرتنى شتدا، ئەمە نموونەيەكى زۆر قىزەونە؛ چونكە ئەم پياو كيشانەيەكانى گەورە بوو، ھەر گات شتىكى بكرايە، ئەم گەورەيەيانى بەكار دەھيناو كيشانەي پى دەكرد، ھەروەھا يەككىي بجووكيشى ھەبوو، كە ئەگەر شتىكى بەخەلك بفرۆشتايە ئەوەيانى بەكار دەھينا.

زۆر خەلكيش ھەن، ھەمان مامەلە دەكەن، لە شتە بژۆنيەكاندا (معنوى)، بەيئەوئەي ھىچ ھەست بەشەرمەزاري بکەن، لەو بارەيەشەو پەيامبەر دروودى خوداي لى بىت دەفرەمويئ: (ئەوئەي پىي خۆشە لە دۆزەخ دوورى بخەنەو و بىخەنە بەھەشتەو؛ با كاتىك مەرگ يەخەي دەگرئ، باومرئ بەخوداو بەرۆژى دوايى ھەبىت، چى بۆ خۆي پى خۆشە لە بۆي بىت، با لە ئەو جۆرەش بدات بەخەلكى).

ئيمە پيمان خۆشە كە خەلكى بەباشى ليمان تيبگەن، ئەگەر ھەلەيەكيشمان كەرد، پۆزشمان بۆ بەيئەنەو، ھەروەھا پيمان خۆشە خراپەيەكمان لى نەدۆزەنەو، كە تيمان دا نيبە، لە بەھاي بەھرم ئەو چاكە خوازييەي كە تيماندايە كەم نەكەنەو... بەلئ، ئيمە ھەموو ئەمانەمان پى خۆشە، جا ئەگەر بمانەويئ پەزمانەندىي خوداي گەورە بەدەست بەيئەن و لە ناگرى دۆزەخ رزگارمان بىت، با لەپال باومرئ كەردمەو چاكەكاندا، ئەم جۆرە كارانەش لەگەل خەلكيدا بکەين، كە خۆي لە خۆيدا، لە مەرجهكانى دادپەروەرى بە جيهەنانى دادپەروەريە بۆ خوداي گەورە....

نايا ئەمە چى دەگەيەنيئ بۆ ئيوە رۆلەكانم؟

ئەمە ئەم خالانەي خوارمەو دەگەيەنيئ:

مامەلەكەردنى دادپەروەرانەي خەلك، بە رڤگايەكى ناسان و لە خۆو بەدى نايمەت، بەلكو پيويسى بە ترسى خوداي

گەوروو خۆگرتنەوئەي دەروون ھەيە، لە راستيدا زالبوون بەسەر ئارموزوومكانى دەرووندا، ھەميشە بەردى بناغەيە بۆ ھەموو قۇناغەكانى رڤگاكەو لە ھەموو ناستەكاندا، پيم خۆشە ئەم راستيە پوون بىت لە بەرچاوتان.

بۆ ئەوئەي خۆمان بەدوور بگرين لە لايەنگيرى، دەبىت زۆر ورد بىن لە بەكارهينانى دەستەواژەكانماندا، ئەم سەردەمە سەردەمى ورديبە، بۆيە گرنگە ئەو وشانەي كە بۆ وەسفكردن دەرى دەبىرپن، بزانين چۆن بەكارى دەھينين، بۆ نموونە وەك: ناياب، ناوازە، سەرسورھينەر، سەمەرە، زۆرباش، پەسەند، باش، خراپ نيبە، خراپ، رپووخينەر، شەرمەزاركەر، نەخواززاو، كارەسات...

دەبىت ھەر يەك لە ئيمە، بۆ بارىكى ديارىكراو ئەو وشانە بەكار بەيئەنئ، نابىت بەپىي سۆز، يان بەرژەومندىي خۆي ئەو وشانە جيا بکاتەو لەكاتى بەكارهينانيدا، بۆ نموونە كاتىك وشەي كارەسات بەكار دەھينرئ، بۆ شتىكى زۆر ترسانك بەكار دەھينرئ، جا ئەو شتە كارى كەسى قەسكەر بىت، يان كارى يەكىك بىت لە دژو دۆزمنەكانىو بەو جۆرە... رۆلەكانم، ھەميشە وريابىن لە ھوكمدان بەسەر خەلكيدا لەسەر بنەماي گومانو خەيال، يان خەمالاندنىكى كەسيئى، ياخود بەپىي ھەوالىكى ئيرەو ئەوئ؛ چونكە ئەو بەرپەرسيارتبيەي گەورەيە، خوداي گەورە لە نايەتى ١١٦ سوورەتى ئەنعامدا دەفرەمويئ:

﴿وَأَن تَطْعَ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ﴾

«خۆ ئەگەر گوڤرايەلئى زۆرپەي خەلكى ببىت، لەسەر رڤگاي راستى خودا لات دەدن، ئەوان شوڤنكەوتەي گومانو لە خۇيانەو شت دەلئىن لەبارەي خوداوو درۆدەكەن».

خۆتان لە ھوكمدان بەسەر نيازو مەبەستى خەلكى بەدوور بگرين، ئەوە كارىكە بۆ خوداي گەورە دانراو، ئيمە تەنها ھوكم بەسەر روالەتەكاندا دەدەين، خوداي گەورەش خۆي لە نيازە پەنھانەكان دەپرسئەو. ئيمە لەسەر قەسو كەردمەو ھەلۆيستەكان ھوكم دەدەين، ھەرچى پالئەرو ئامانچ مەبەستەكانو ھەرچيبەكى شارومەيە لە ھۆكارەكانى؛ ئەوا ترس لە خودا، دەمانگرئەوئە لە باسكردنى؛ بۆئەوئە ستەميان لى نەكەين، شتىك بلئين لەبارەيانەو كە لە خۇياندا نەبىت، ھىچ كاتيش ئەو بنەما ئالتوونيبە لەبىر مەكەن كە دەلئىت: «خۆت چۆنت پى خۆشە مامەلەت لەگەلدا بگرئ، ناواھاش مامەلە لەگەل خەلك دا بکە»، ياخود بەو شيوازە رەفتار بکە لەگەل خەلكيدا، كە لە فەرموودە پيرۆزەكەدا ھاتوودو پيش كەمىك لەمەوبەر باسمان كەرد.

ئايا ھەز بە خۇدەر خۇستىن دەكەيت؟

وھلامى نەخىر سقر) دابنى.

نەنجام:

- * ئەگەر كۆي خالەكانت لە نىوان (۲۶-۲۰) خال بوو؛ ئەوا تۆ كەسىكى لە رادىبەدەر ھەز بەخۇدەر خۇستىن دەكەيت.
 - * ئەگەر كۆي خالەكانت لە نىوان (۲۲-۲۵) خال بوو؛ ئەوا تۆ كەسىكى زۆر ھەز بە خۇدەر خۇستىن دەكەيت.
 - * ئەگەر كۆي خالەكانت لە نىوان (۱۸-۲۱) خال بوو؛ ئەوا تۆ كەسىكى جۆرىك لە ھەز كەردن لەخۇدەر خۇستىن تىدايە.
 - * ئەگەر كۆي خالەكانت لە نىوان (۱۳-۱۷) خال بوو؛ ئەوا تۆ كەسىكى ھاوسەنگى.
 - * ئەگەر كۆي خالەكانت لە نىوان (۹-۱۲) خال بوو؛ ئەوا تۆ كەسىكى تارادىبەك ھەز بەخۇشاردەنەو دەكەيت.
 - * ئەگەر كۆي خالەكانت لە نىوان (۵-۸) خال بوو؛ ئەوا تۆ كەسىكى زۆر ھەز بەخۇشاردەنەو دەكەيت.
 - * ئەگەر كۆي خالەكانت لە نىوان (۰-۴) خال بوو؛ ئەوا تۆ كەسىكى لەرادىبەدەر ھەز بە خۇشاردەنەو دەكەيت.
- بەرزەن:** سەرچەم ئەم سىفەتەنە مەزۇن ئەگەر وىستو ئىرادەى ھەيىت، دەتوانىت ھەول بەدات بىيانگۇرەت، بە لایەنە نەرتىنەيەكەيدا، واتە: ئەگەر بەرزەنك نىگەرەن بوو، لەودى كە نەنجامى ھەلسەنگەندەكەى لایەنى نەرتىنەيە، ئەو بەيوىست بە نىگەرەنى ناكات؛ چونكە بە وىستو ئىرادەيەكى بەھىز، دەتوانىت بەرەو نەرتىنى، سىفەتەكەت بگۇرەت.

- بۆنەوھى بزانىت كەسىكىت، ھەز بە خۇدەر خۇستىن دەكەيت، ياخود نا، بە وردىو درووستى، وھلامى ئەم (۱۵) پەرسىارە بەدەرەو، پاشان بەپىي وھلامەكەت، خالەكانت كۆ بگەرەو.
 - ۱- ئايا بۆت پىش ھاتووە، نازار درابىت لە كاتى ئەنجامدانى وەرزىكى ترسناكد؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۲- ئايا ھەز دەكەيت شانۆيەك بەرپەبەرەيت، بۆنەوھى لەسەر تەختى شانۆيەك؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۳- ئايا ھەز دەكەيت بىيەت بە كەشتىيەوان؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۴- ئەگەر بە زىندانىكەردن ھوكمدرايت، ئايا ھەز دەكەيت، لەو ماوہىيە كە لە زىنداندايت، بخوینىت؛ بۆنەوھى پەروانامەى بەرزەن بەدەست بەيتىت. **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۵- ئايا لەوھوپىش سكا، پان گەيەت كەردووە، لە بەرپەبەرەى گەنجىنە، ياخود پارىدەدەرەكەى؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۶- ئايا دەتەوئەت بەشدارى پىشپىركى ئۆتۆمبىل بگەيت؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۷- ئايا دەتەوئەت بىيەت بەرپەرسى شوئىنى نەمايشكەردنى كەرنەفالىك؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۸- ئايا ژمارەيەكى زۆر ھاورپەت ھەيە؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۹- ئايا لە ھىكەى كارەكەت، پان لەفەرمانگەكەت، كەسىكى خۇشەويستو لە دلاشیرىنى؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۱۰- ئايا ھەز دەكەيت بە شەفودا بەشدارى خول وائەكانى فەربوونو رەھىنان بگەيت؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۱۱- ئايا ھەز دەكەيت لە شارىكى گەوردەدا، لە بواری بەرپەبەردى كارىكەدا كارىكەيت؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۱۲- ئايا ھەز دەكەيت بىيەت كەسىكى سىياسى ناودار، واتە: لە بواری سىياسەتدا كارىكەيت؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۱۳- ئايا تۆ ھەسەكەرىكى باشى بۆ جەماوەر؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۱۴- ئايا ھەز دەكەيت بىيەت پەزىشك؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
 - ۱۵- ئايا تۆ كەسىكى لىوانلىوئەت لە زىندوئەتەو چالاكىو گورجوكۆلىو چالاكى؟ **ا- بەلى. ب- نازانم. ج- نەخىر.**
- تەيىبى:** (بۆ سەرچەم خالەكان: لە ھەلپەزەردى وھلامى (بەلى، دوو خال) و (ھەلپەزەردى وھلامى نازانم، يەك خال) و (ھەلپەزەردى

بىنىنى مانگ

ئەو تالە برۇيەيە، شىۋەي كەۋانى درووست كىرەۋەو ئەنەس ۋا
دەزانىت مانگە!!

تېيىنى: سەيركىردى مانگ، زۆر كەس ئەم پىرسىيارمىيان
لا درووست دەبىت، بۇجى خەللى گەيشتە سەر مانگ، بەلام
موسولمانان نازان كەي مانگ لە ۋلاتەكەيان دەردەكەۋىتو پىش
جەند مانگىك بە خەللى رانگەيەنن، كە فلانە رۆز رەمەزانە،
ياخود فلانە رۆز جەزەنە؟

ئەم پىرسىيارە لە زانايەكى فەلەكى موسولمان كرا..
لە ۋەلامدا گوتى: بەرپىزان، ئېمە لە زانىستى فەلەكىدا
گەيشتەيەتە ناستىك، كە دەتوانىن ئىستا پىتان رابگەيەنن.
كە نەك ئەم سال، بەلكو ھەفتا سالى دىكە رەمەزان،
دەكەۋىتە چ رۆزىكەۋە، بەلام ئەو بابەتە واتە: سەيركىردى
مانگ، بابەتتىكى فىقھىيەۋە لە فەرمودەكەدا ھاتوۋە كە
دەبىت بە چاۋى سەر سەير بىرگىت، بەبى بەكارھىنانى ھىچ
نامىرىك، لەبەرئەۋمە كە دەبىت موسولمانان لەشەۋى ۲۹
شەعبان سەيرى ئاسمان بىكەن، ئەگەر مانگيان بەدى كىرد،
ئەو رۆزە بىرگىتە رەمەزان، بەلام ئەگەر مانگيان بەدى
نەكرد: ئەۋا شەعبان دەبىتە ۳۰ رۆز دواتر رەمەزان دەست
پى دىكات، ئەم شىۋەيە بۇ زانىنى رۆزى جەزنىش بە ھەمان
شىۋەيە، واتە: لە ۲۹ رەمەزاندا، موسولمانان سەيرى ئاسمان
دەكەن، مانگ بەدى كرا، بۇ بەيانىيەكەي دەكرىتە يەكەم
رۆزى مانگى شەۋال. واتە: رۆزى جەزنى رەمەزان، خۇ ئەگەر
مانگ بەدى نەكرا، رەمەزان دەبىتە ۳۰ رۆز دواي ئەۋە
دەبىتە يەكى شەۋال، واتە: يەكەم رۆزى جەزنى رەمەزان!

ھەلوپىستى ھەياسى خاس، لەگەل ئەنەسى كۆرى مالىكىدا،
سالىكىيان لە كاتى ھاتنى مانگى رەمەزاندا، ۋەكو نەرىتى
ھەمىشەيى، خەللى لە ئىۋارەي ۲۹ كۈلەمانگ "شەعبان"دا، بۇ
دېتنى مانگى نۆي، سەيرى ئاسمانيان دەكرىد، ئەو كاتە ئەنەسى
كۆرى مالىك لە ژياندا بوو، تەمەنى لە ۱۰۰ سال نىزىك بوۋوبوۋىۋە،
خەللى ھەموان بەپەرۋىشەۋە بۇ مانگيان دەروانى، بەو ھىۋايەي
ئەگەر مانگ بەدى بىكەن شاپەتى بىدەن لەبەردەم ھازىدا! تا راي
بگەيەننىت، كە سەبى يەكەم رۆزى مانگى پىرۋزى رەمەزانە، ھىچ
كەس لە ئامادەيۋان مانگى بەدى نەكرد، بەلام ئەنەسى كۆرى
مالىك چاۋەكانى بېيە ئاسمانو گوتى: (بەراستى من مانگم
بىنى، ئامازەي بۇ جىگەي خۇرناۋابوون كىردو گوتى: ئەۋە مانگە،
خەللكە ھەموو سەيرى ئەو شۆپنەيان دەكرىد، بەلام ھىچ كەس
مانگى بەدى نەكرد، كەسش پىروۋى نەدەھات، بلىت: ناپىيىنم
لەبەر پىزىيان بۇ ئەۋ ھاۋەلە بەتەمەنە، لەۋ كاتەدا ھەياسى خاس
سەيرىكى ئەنەسى كۆرى مالىكى كىردو بىنى بىرۋكانى دىرۋوۋەو
تالىك لە برۆي بە تەۋاۋى ھاتۋە خوارمەۋە شىۋەي كەۋانەيەكى
درووست كىرەۋە، زۆر بەرپىزەۋە داۋا مۇلەتى لى كىردو دەستىكى
بەسەر بىرۋكانىدا ھىناۋ تالە دىرۋەكانى برۆي پىك كىردەۋە، پاشان
پىي گوت: ئەي ھاۋەلى پىشەۋا! ئايا ئىستا مانگ دەبىنى؟
ئەنەس سەيرىكى ئاسمانى كىردەۋە گوتى: نەخىر ئىستا
ناپىيىنە، نازانم بۇ كۆي رۆپىشت!!

ئەم ھاۋەلە بەرپىزە تەمەنى چوۋبوۋە سەر، ھەياس كەسىكى
زۆر وردەكارو زىرەكۋى بىرتىز بوو، كاتىك تالە بىرۋكەي بۇ پىك
كىردەۋە، مانگى لى ونىۋو! چۈنكە ھەر زوۋ ھەستى كىرد كە

ئەو كارە تەواو بىكەن.

پىشەوا، رابەرو كەسايەتتە پاستەقەنەكان، بەر لەۋەى داۋاى پۇستىك بىكەن، دەپت باۋەرى تەواۋيان ھەپت، كە ھەر ئەركىك بىرئەتە ئەستۇيان، دەتوانن جىبەجىي بىكەن، ئامادىمىن بەر لە شوپىنكەوتوۋان و بى ھىچ كەموكوۋرى و دردۇنگىيەك قورىانى بىدەن.

دەگىرنەۋە: ھاۋەلانى پىغەمبەر، لە شەرى خەندەقدا بىرسىتى زۆرى بۆھىنابوۋن، لە تاۋا، يەكى بەردىكىيان وەسەر زىگان خستبوو، توند پىچابوۋيان، ھەندىكىيان چوون بۇ لاي سەركردەكەيان "پەيامبەر دروۋدى خوداى لى پىت" شەكوۋى خالى خۇيان گىرد، ئەۋىش بەزەردەخەنەۋە وەلامى دانەۋە، لەسەرەخۇ بن، بنۋارن ئەز دوو كوچىم وەسەر ناۋىم ناۋە، كاتىك بىنيان، ئەو لە بىرسا دوو بەردى وەسەر زىگى

كەشتىن بە ئاۋاتو بەدىھاتنى خۇزگەكان، مافى رەۋاى گشت كەسىكە... بەمەرچىك باجەكەى بدات! ھەموان ھەز دەكەين رابەرىين، بەلام كى باجەكەى دەمات؟ زۆر ئاسايىيە كەسىك لەسەر كورسى دابىشىتو ھاج بىخاتە سەرھاج، دەنگ بەرز بىكاتەۋەو بلىت: ئەگەر پەشمەى كارەكانم بىرئەتە دەست: دەتوانم جىھان بىگۆرم، لە تۈنەمادايە چاكسازى لە كۆمەلگادا بىكەم، ئەگەر دەستىم بىرئەتەۋە، تەنھا بەۋەى ھەلىكى بۇ بىرەخسىن، بەرپىرس و پايەكى ھاكەزايى، بەلئەتوۋىي و كارامەيى، دەتوانىت گىركۆپىرى نىۋان و لاتان و كۆمەلە جىاۋازەكان بىكاتەۋە.

ھەموۋىمان دەتوانىن رۆلى ئەو پەخەنەگرە بىيىن، كە كارى تۈيكارى لەسەر لاشەى داھىيان دەكات، لەگەل ئەۋەى زۆربەى ئەو كەسانە تۈنەى ئەۋەيان نىيە، نىۋە، يان كەمىكى

باجى رابەرىيى

خستووو توند پىچاويىتى. هاوولان گهراڭه سەرکارمگانيان، دىنيابوون لهووى رابهرىگان ههيه، بهر له خووى، غه مى نهوانى له كۆل ناووو هورسايى ئهركهكهى به جوانترين شيوه داوه ودهكۆلدا.

هاورپى، سهركرده له رىڭگاي رهمتارهگانىيهوه تهحهكوم بهو پهيامهوه دهكات، كه رهمانهى بهردهستهگانى دهكات، دهموانيت ترس، يان نازايهتى له دلى سهررازو شويڭكهوتووانىدا بلاو بكاوهوه.

گه ورمهپياوان، له رىڭگاي نازايهتتبهكهى زوړو گيانىكى بوپرو دهمپشخهريهكهى نهريځيهوه بوون به پيشهوا، سرووشتى ئهوه رهمتارانه، هوكاربوون كه ههميشه له پيشهوهى رووداووكانو لوتكهى ژياندا بن، ئهوه هوكارانه بهشيويهكه كارى تى كروون كه كوشش بكهو برپار دمرىكه، ئهوه برپاره هورسانهكه كهسانى تر نهياندمتوانى خووى له قهرميان بدات.

له ئهسكهندمرى گهوره دهگيرنهوه، كاتيك له شام وشويڭ (دارا)، پاشاي پارسهكان كهوتبوو راوى دمناء، ماندويى برستى له سهررازمگانى برپبوو، بهتايهت پاش نهووى داوى ليكردن راوهدوونانهكهيان بهردهوام بپتو له ماوهى بازده رۆژدا، ئهركهكهيان تهواو بكه، لهوكاتهدا ناوى خواردنهوهى جهنگاووهمرگان له كهمايهسيدها، خهريك بوو له تيناو بپروكځځ، زوړىگان بيريان بۆنهوه چوو پاشگمزر ببنهوهوه له رابهرمكهيان ياخى بنو بگهريځنهوه بۆ ئهوه شويځه ليووى هاتوون.

له كاتيكدا نهوان وابستهى ئهسكهندمربوون، به چرپه له نيوانى خوځاندا باسى دلرهمى سهركردهكهيان دمدا به گوځچكهى پهكديدا، چۆن بهتينيويى برستى بهردو ليوارى مهرگان دمبات، لهوكاتهدا كاروانيك به تهكياندا تپهپرى، لهناو كاروانهكهدا، كهسانيك زانپيان كه ئهسكهندمرى سوپاكهى تينيويى شهكهتى كروون، گهورمكهيان گۆزهپهكه ناوى ههگرتو بردى بۆ ئهسكهندمرى گهوره، كاتيك گۆزمكهى بهرز كردهوه تهواشاي كرد، چهندين قورځى وشكهلاتوو لى دمنواځځ، گۆزه ناوكمهكهى گهراڭهوه بۆ پياوځه ببنهوهوى دلۆپيك ناو ومزاري كهويىتو گهرووى تهر بكات، گوتى: گهر ئهم ناوه بخۆمهوه؛ ئهوا ورمو مهنهوياتى سوپاكهم دمرووخيت.

كاتيك سهررازمگان بپنيان، پيشهواكهيان بهم شيوميه ههلسوكهوت دهكات، تهناهت بى نهوان، ناماده نييه گهرووى تهر بكات، دمستيان كرد به هوتافكيشان، داوايان كرد بهرووپيشهوه برۆن، ناومزنگى ئهسپهگانيان راكيشاو

زينهگانيان توند كردو به باومرو بهروشييهوه گوتيان، ئيمه تا پادشايهكى لهوچۆرهمان ههبيت، بهرگه هيلاكىو تينيويى دمرين، ههراڭهكانى جيبهجي دهكهن ههرچهنده تالو گران بيت.

ههر سهركرديهكه، ههستى كرد له غهوه پهژارهى شويڭكهوتووانى دابراو نييه، بهرلهوان خووى تووشى چهرمهسهرى دهكاتو تالوى سهررازمگانى دهچيڙيت، داوى كارىك ناكات ئهگهر بهرلهوان جيبهجي نهكات. ئهوه كارانه نموننهى نهوه باجانن، كه پيشهوا دمبيت بياندا، بهلام زوړىك لهوانهى بانگهشهى رابهرىتى دهكهن، ناوړى لى نادمنهوه!

لهم رۆژگاردا بهدمست چۆرهمكهسانيكهوه گيرۆده بووين، رابهرى پيشهواى خهگن، بۆخويان له قولهى قاف دانيشوون، شويڭكهوتووانىش لاوازو بپهڙ، متمانهى شويڭكهوتوووانو بهردهستهگانيان لهدمست داوه، كرداروگوفتارهگانيان جيبى گومانى ههموانه.

ئهوه سهركردهى مهبهستمانه، سهرۆكى ولات، يان رابهرى حيزيك نييه! كهسيكه پيشهواى گۆمهليكه لهوانهيه رابهرى حيزيك، يان پيشهوايهكه ديدموانى بيت، ياخود باوكيك بيت له مال، بهريومبهري مهسلحهپهكهى حكومى بپتو چهنه كارمهنديك له بهردهستيدا بن، تهناهت ئهگهر خاومناريك بپتو چهنه كهسيكى كه بهردهستى بكه. پيشهوايهتى، رابهرايهتيكرده، هاوواتاي بهرپرسياريتيه، قوربانيدانو بهخشندييه، ههركهس گهرمكىتى، ببيت به رابهر با چاك بير له تواناكاني بكاوهوه، نايا دهموانيت باجهكهى بدات.

له خوت بپرسه بهرلهوهى له ناستيكى پيشهبيدا پلهكهت بهرز بكرىتهوه نايا بۆ ئهوه كاره گونجاويت، يان نا؟ بهر لهووى مال درووست بكهيت، تزيك راوسته، بير بكهرووه: نايا دهموانيت گهوردى مال بيت، له تواناتدايه ئهركى خيزانهكمتو خانهوادهكهت به باشترين شيوه لههستۆ بگريت.

ههميشه بپربكهرووه، پيش نهووى بلتيت: (من بۆ ئهوه... گونجاو، ئهوه... دهويت). نايا بهراستى تۆ بۆ... لهباريت. **پوختهى وتارهكه:** ئهگهر داوى سهركرديايتيت كرد، خوت بۆ سهركرديايتيكردن سازكردبوو، پرسيار له خوت بكه، نايا دهموانيت باجى نهوه كاره بدميت، ئهگهر توانيت؛ نهوا پيروزت بيت، ئهگهر نا؛ له سنوورى تواناكاني خوتدا بوسته، لهو پۆشاكهدا بژى، كه پى بهبهرته! ههميشه له يادا بيت: سهركرده پيشهوايه، جىگاي ناسايى نهوه پيشهويه.

وڭلامى بېجى

* ئەو كاتەي گاندى،
بەمەيەستى گىتوگۇ سبارەت
بە قەيرانى ناشتى لە ولاتى
ھىندستان، سەردانى بەرىتانياي
کرد، بەرپرسىكى بەرىتاني بىي
گوت، بۇجى بەم جلو بەرگە
كۆنەو، كە بە تەواۋى جەستەتى
دانەپۇشيو، ھاتوۋىت بۇ شانشىنى

بەرىتانيا؟

گاندى لە وڭلامدا گوتى:
لەبەرئەوۋى من نوپنەرايەتتى
نەتەوۋىيەكى برسى و رەشورۋوت
دەكەم، ئىدى چۆن من خۆم بە
جلوبەرگى گرانبەھا برازىنمەو،
كە ھاۋلاتىيەكانم لەنيو شەقامەكان
رووتوورەجان!

* پۇژىكيان لە باپىرم پرسى:
براگەت خۇشتەر دەۋىت، يان
ھاۋرىكەت؟

باپىرىشم گوتى: براكەم خۇش
دەۋىت، كاتىك دەبىت بە ھاۋرىم،
ھاۋرىكەشم خۇش دەۋىت، كاتىك
دەبىت بە بىرام!

* قەلەردىك لە توۋتىيەكى
پرسى: بۇجى خراۋىتە نىو
قەفەسەود؟
توۋتىيەكەش گوتى: چۈنكە
قەسە دەكەم!

* ئەنىشتاين پۇژىك بە چارلى
چاپلىنى گوت: ئەوۋى بوۋمە ھۋى
ناۋبانگى تۆۋ ھەموو دونيا دەتناسن
نەۋمىيە كە ھەموان لە زمانىت تىدەگەن!
چارلى وڭلامى داپەۋمو گوتى: بە
پىچەۋانەشەۋە ئەوۋى بوۋمە ھۋى
ناۋبانگى گەۋرەيى تۆ، نەۋمىيە كە ھىچ
كەسنىك لە قەسەكانت تىناكات!

سەرنجى جىياۋزىي نەم دوو وتەيە بىدە،
يەكەميان دەلەيت، مەن سەن چار شەكستەم ھەيئە!
دوۋەميان دەلەيت، مەن كەسكى شەكستخواردووم!

ئۇيس - ھايا كاۋا ئەندامى سەرنجى

يەكەميان دەلەيت، مەن سەن چار شەكستەم ھەيئە!
دوۋەميان دەلەيت، مەن كەسكى شەكستخواردووم!

فران لىبۇفېتېر - قەشخۇش

سەرنجى جىياۋزىي نەم دوو وتەيە بىدە،
يەكەميان دەلەيت، مەن سەن چار شەكستەم ھەيئە!
دوۋەميان دەلەيت، مەن كەسكى شەكستخواردووم!

دەبلىو - ئار - ئۇنج - نووسەر

مەن دەۋلەت مەندەم، چۈنكى داھاتەم زىترە لە مەسرووفاتەم،
مەسرووفاتىشەم يەكسانە بەم شتەنەي كە ئارەزوۋى دەكەم.

ئىدوارد جىبۇن - مېزوونووس

ھەندىك ۋا دەزان، تەنھا بە چاندنى درەختىك، مېۋەت چىگ
دەكەۋىت، بېنەۋەي چاۋمىرى نەشۈنەي درەختەكە بىكەن!

تەنكو فونر - سەنەدەر

گەمبەلەن
بىلەن
بۇ شەيئە

كەسايەتچىلەرنى جىھان

ستيفن ھاۋكىنگس

Stephen Hawking

جىيانىيىيەۋە، كە فراۋنترىن ناماۋىيە، بۇ زياتر لە 4۰ زىمان ۋەزگىرەدراۋە كراۋەتە قىلىمىش لە سالى ۱۹۹۱ لە لايەن دەرھىنەر ستيفن سىبىلېرگ. ھەروھە لەگەل كۆرەگە لويىس بەشدارى لە نوۋسىنى كىتېپك بۇ مىندالان كىرەۋە لەبارە كەردۈنەۋە لەشىۋەى درامايەكى سەرسۈرھىنەر، لە سالى ۲۰۰۷ كە يەككىكە لە چىرۋەكە خەيالىيە زانستىيەكان، چەندىن ياساى فېزىيائى شى دەكاتەۋە بۇ مىندالان بە شىۋازىكى ئاسانۋ سەرنجراكىش

Georges Secret Key To The Universe

دوۋەمىشيان لە ۲۰۱۱ بەناۋىشيان
George and the Big Bang

گەرەتەرتىن دەستكەۋىتى ژيانى، سەلمەندى تىۋرى گەردۈۋى بېكۇتا بوۋ (بېردۋى ئەمىشتاين لەبارە كەردۈنەۋە) لە سالى ۱۹۸۲، خاۋەنى چەندىن خەلاتى رېزىلېنە. بە درىۋاى ژيانى كارگەردى لە بوۋى فېزىيادا، چەندىن خەلاتى پېتەخىراۋە، گىرگىرېنەن لە سالى ۱۹۷۴ لە كە ئەكادېمىيەكى زانستى بەرىتانىيە، مەدالىي ئالتۈۋى بې بەخىراۋە Royal society بۇ زانستو خەلاتى ئەمىشتاينىشى بې بەخىراۋە، لە ۱۹۸۰ نازناۋى "گومانەر" پېتەخىراۋە، كە بە واتاى سوارچاك دېت لە ئىنگلىترا، ھەروھە لە ۋېلايەتەيەكگرتۈۋەكانى ئەمەرىكا، مەدالىي سەرۋاكەمىتى بۇ سەربەستى بې درا.

ستيفن دوو چار ھاۋسەرگىرى كىرەۋە سى مىندالى ھەيە، سەرمەرى لەكارەۋەتسى تەۋاۋى دەمارەكانى لە ژيانىكى چالاكدا دەۋى، لەرېگە كۆمپيوتەرەۋە پەيۋەندى بەزاناپانەۋە دەكاتو بەردەۋامە لەسەر زانستو زانبارى لىكۆلېنەۋە.

ئېمە لە (ستيفن)دوۋە فېرى نىرادەۋ ئومىد دەيىن، ئەگەر تا ئىستە ھەستت بە ناۋمىدى كىرېتت لە ژيان؛ ئەۋا دۋاى خۇندەۋەت بۇ ئەم زانا بلىمەتە، بۇت دەردەكەۋىت كە ھىچ شىتېك ئەستەم نىيە، ئەۋ ھەمىشە دەلىت: «سەرى ئەستىرەكان بېكەن، ئەۋەك بەردەمى خۇتان»، واتە: مۇقەكەن دەۋانەن بە عەقۇل بلىمەتسى خۇيان، رېرەۋى ژيانىان بېگۇر، تۆ لەھەر بارودۇخىكنا بېت؛ دىلنەم بارودۇخت لەم زانايە خراپتر نىيە. بۇيە نارەۋۋى ھەرشىتېك بېكەيت، دەۋانە بەدەستى بېئىت، بەمەرجىك ھەۋلۋ كۆشى بۇ بەدەيت.

لە كۆى ئەۋ ۱۰ كەسايەتچىلەنى باسەن كىرەۋەن، بۇمان دەردەكەۋىت، كە زىرەكى ماناى ئەۋە نىيە، مەۋۇ لە ھەۋۋە بۋارەكانى ژياندا سەركەۋتوۋ بلىمەت بېت، بەلگە ئەۋەيە بىۋانەيت، لە بۋارىك لە بۋارەكاندا سەركەۋتەن بەدەست بېئىتو بەگەيتە لۈتەك.

ستيفن لە دىارەرتىن زانۋ لىكۆلەرنى بۋارى فېزىيە، بەتۋانا عەقۇلچەكە، ھەۋۋە جىھانى سەرسام كىرەۋە، سەرمەرى ئەۋەى ئە دەۋانەيت قەسە بىكات، ئەدەشتۋانەيت بېجۋانەيت. چەندىن بېردۋى لەبارە زانستى گەردۈنەۋە ھەيە.

ژيانى: لە شارى ئۆكسۇرۇد لە ۸۱ نىسان ۱۹۴۲ لەدەك بوۋە، ئەۋ خاۋەن عەقۇل بلىمەتە، لە مىندالىدا يەككىك ئەۋەۋە لەۋ قۇتايىيەنى كە چاۋەرى دۋارۋىكى گەشيان لى بىكرىت، كە تەمەنى ۹ سالان بوۋە، نەرمەكانى زۆر خراپ بوۋە سەركەۋتوۋ ئەۋەۋە لە ھەۋلەن لە وانەكانى قۇتايخانى، تەنە ھەزى بەۋە بوۋە، كە كاۋىر يا ئامىرەكان لەپەك جىياكەۋەۋە بىيانخەۋە سەرىلەۋ شى نۆتەريان لى درۋوست بىكات، تا ئەۋ رادەيە لە قۇتايخانى ناۋى ئەمىشتاينى بەسەردا بېراۋە، ھەرچەندە ئاستىكى باشى ئەۋەۋە، بەلەم ھەستىان بە بلىمەتى ئەۋەۋە. سەمبەرت بە ۋەزگىرەنى، لە سەرمەتادا باۋكى ئەمىشتاينە بىيىرېت بۇ زانكۆ؛ چۈنكە بارى ئابۋورى باش ئەۋەۋە، دۋاى ئەۋەى تاقىرەندەۋەى تۋانەكانى بې دەكرىت، نەرمە ۋەزگىرەنى لە زانكۆ بەدەست دەھىنەيت. زۆر ھەزى لە بىرگەرى فېزىيا بوۋە لە زانكۆ ئۆكسۇرۇد لە بەشى فېزىيا لە زانستى تەۋەلەكەكانو زانستى گەردۈۋى خۇندەۋەۋەيتى.

تۋەشۋىۋى بە نەخۇشى: تەمەنى تەنە ۲۱ سال بوۋ، كە تۋەشى نەخۇشى دەمارى بوۋ، كە ناسراۋە بە (رەقەۋەلەتنى لاتەمىشتى) بە تېپەرىۋەنى كات، خەستىيە سەركەۋى لە جۋەلەى خەست، دىكۆرەكان ھۇشدارىيان دا، كە نەخۇشىيەكەى زۆر ترسەكەۋە ناتۋانەيت دوو سال زياتر بۇ، بەلەم ستيفن تۋانە بەرەنگارى نەخۇشىيەكەى بېتەۋەۋە گەشيانە مامەلە بىكات، بەمەش دىكۆرەكانى تۋەشى سەرسۈرمان كىرە، ھەرلەۋەكەۋە گەشتى بەرەنگارىۋەۋە نەخۇشى داهىيان دەستى بې كىرە.

نەخۇشىيەكانى بەم نەخۇشىيە كۆتايى نەھات، بەلگە لە ۱۹۸۵ تۋەشى ناۋسانى پەردەى سى بوۋ، ھەروھە نەشتەرگەرىيەكى بۇ گەروۋى كىرە، دۋاى ئەۋە بەمەكجارى لە قەسەردەن كەۋت، ئەندازىيەكى ئەمەرىكى بەناۋى «ۋالت ۋۆلتز» گەشەى بە سىستەمىكى زىمىريارى دا، كە لە رېگەيەۋە دەۋانەرت ۋەشە داۋاكرەۋەكان بىخاتە سەشەى كۆمپيوتەر، پاشان شارەزايەكى تر پەردەى زياترى بەم سىستەمە دا، لە كامبىرىچ كە بىۋانەرت بە كورسىيە جۋەلەۋەكە بىكىرېت.

لىكۆلېنەۋە خەلەكەكانى: كىتېپكى ھەيە بەناۋى «بۇختەى مېژۋۋى كات» ئەۋ كىتېپ تېگەمىشتەن لە بابەتە ئالۋەكەكانى فېزىيا ئاسان دەكات، كە لە نەرسەۋ تا سىتېن ۋەنېرگ، ئەم كىتېپە جۋەتە ناۋ كىتېپى گىنەس بۇ شكانى بېۋانەى

36

Hours

زەریایە ک
 وشە و ڕستە
 لە DVD یە کدا

For IELTS, TOEFL & ESOL Learners

گەشتیک بە ناو گەرنەتەری ڕێچکەکانی زمانی ئینگلیزیدا

• ئاسانکردنی ئاڵۆزترین چەمکەکانی زمانی ئینگلیزی، فێربوونی هەزاران ڕستە و وشە گەرنەتەری، کە بە زیاتر لە ۴۰۰۰ وشەیی باو مەزەندە دەکرێت.

• گەرنەتەری بابەتەکانی لەخۆ گرتوو، وەک: گۆنەتەری، قسەکردن، نووسین، ڕێزمان، دەربرینی وشەکان و چەندین بابەتی باو، ڕوون کراوەتەوه.

• ئاسان لە بەرکارهێنان، بەشیوەیهک کە بە یه‌کیک لە باشترین بەرنامەکانی ئەوتە و ڕەن درووست کراوه، چەند فیدیۆیه‌کیش لەخۆ دەگرێت، بۆ ئاسانکردن و سوودمەندتربوون لێ.

• وەڵامی هەزاران فێرخوازان لەخۆ دەگرێت، گەرنەتەری نێه لە چ ناستیکی زمانی ئینگلیزیدا بیت.

• بۆ زانیاری زیاتر، تکایه تەماشای ئەم فیدیۆیه بکه، لە ساینی

“Youtube” بە ناوی “DOEL Kurdish English”

Speaking, listening, Grammar & Writing

هەولێر: ۰۷۵۰۲۲۸۷۶۴۲

سەیدسانق: ۰۷۷۰۱۲۰۲۷۲۷

ڕانیه: ۰۷۵۰۱۱۷۷۹۲۰

حاجیاوا: ۰۷۷۰۱۵۸۳۵۴۲

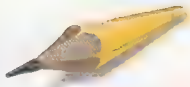
سەنتەری

دەریای هونەر

مێشانی - شەقامی شاره - تەلاری هەمەسۆر

۰۷۷۰ ۱۴۳ ۳۹ ۴۲

قەلەمىڭگە

و: كارزان مەحمود

داھاتوۋى دوو مىندال...

مىندالى قەلەمى ھاورپىيەگەم، دواتر ھاورپىيەمگى ترم، دواترىش قەلەمى ھەموو قوتابيانى بۆلەكەم، دەلىت: لەسەرەتادا دوتىسام، بەلام ھىۋاش ھىۋاش ترسم نەما، بەلكوو تۈنىم رېڭاۋ شىۋازى جۇراۋجۇر بەكار بېيىم لە دىكرىدەكەمداۋ تاۋاى لىھات، كەۋتمە دىكرىن لەسەرچەم بۆلەكەنى قوتابخانە دواترىش لە ژوۋرى بەرىۋەبەرى قوتابخانەش، تا ئەۋدى ئىستا بوۋمەتە ئەم كەسە، تەنھاۋ تەنھا بەھۋى قەلەمىكەم... بەلام مىندالى دوۋەم: دايكى بۇمان دىكرىتەۋە دەلىت: كاتىك مىندالەكەم لەبۇلى دوۋەمى سەرتايى بوو، پۇژىك دۋاى ئەۋدى لە قوتابخانە دىكرىتەۋە، دەلىت... دايە لە قوتابخانە قەلەمەكەم ون كىدوۋە، دايكى دەلىت: مىنىش پىرسىم جىت كىد...؟ گوتى: لە ھاورپىيەكەم قەلەمىكەم وىرگىت... دەلىت: وتم زۇرباشت كىد كورم، بەلام لە پاداشتى ئەۋ كارە باشە ھاورپىيەكەم، تۇ ھىچت پى دا؟ كورە گوتى: نەخىر، دايەگىيان... دايكى گوتى: بەلام ئەۋ تۈنى كاتىك زۇر جۈۋان چاك ئەنجام بەدات... پۇلەكەم، تۇ ھەۋل بەدە كارى لەۋ باشىرو چاكىرو جۈۋان ئەنجام بەدىت؟ گوتى: چۈن دايە؟ دايكى گوتى: دوو قەلەمەت بۇ دىكرىم، قەلەمىكەم بۇ نوۋسىن كۆشى خۇت، قەلەمەكەمى تر... ناۋى بىن (قەلەمى چاكە) كاتىك كە ھاورپىيەكەم قەلەمىيان لى ون دەلىت، يان بىر دەچىت؛ ئەۋا قەلەمى چاكەيان پى بەدە، كە بىگومان دواتر دىكرىتەۋە، دۋاى تەۋابوۋىنى وانەكە... كورەكە بە بىرۋەكە دايكى زۇر خۇشچال دەلىت... كاتىك بىرۋەكەكە جىبەجى دەكات، زۇر ھەست بە بەختەۋەرى دەكات، تا ۋاى لىھات يەك قەلەمى دانابوۋ، بۇ نوۋسىنى خۇى، شەش قەلەم لەنىۋ جانناكەيدا ھەبوۋ، كە لى نوۋسىيۋون (قەلەمى چاكە) دايكە دەلىت: ئەۋدى زۇرسەرنجراكىش بوۋ ئەۋەبوۋ، كە كورەكەم پىش ئەۋە زۇر نارمۋوۋى خۈتندىن ئەۋەبوۋ، ناستى زانستىش زۇر لاۋاز بوۋ، بەلام بىمەنجامدانى ئەۋ كارە قوتابخانە لا خۇشەۋىست بوۋ، تاۋاى لىھات بوۋ بە پىشەنگى قوتابىيەكەمى قوتابخانەكەمى، خۇشەۋىست لەۋاى گىشت قوتابيانو مامۇستايان. ھەركاتىك مامۇستا بىزانىيە قوتابىيەكەم نانۋوسىت، بەھۋى ئەۋدى قەلەمى پى نىيە، مامۇستا دىگوت: كۈا ھالە قوتابى خاۋەن قەلەمى يەدەگ... لەكۇتايىدا؛ دايكە گوتى؟ ئىستا كورەكەم دىرچوۋى زانگۈيە، خىزاندارە، ئىستا لىپىرسراۋى گەۋرەترىن پىكرىراۋى خىرخۋازىيە لە شارەكەدا...!! لەبەرنەۋە پىۋىستە لە پەرومەدەكەردى مىندالەكانماندا، لىزانو وىرەبىن، خۇشەۋىستى كارى جۈۋان لە نىۋياندا بىچىن، تا بىتۈن تەكى باشو سوۋدىەخش بە خەلكو كۆمەلگا پىشەكەش بىكەن، نەك نەۋەكانمان بىنە ماىيە نازارو ترسو بەدبەختى بۇ كۆمەلگا...

سەرچاۋە: بالىپ نىرىيىن ئىماننا؛ د. عبداللە محمد

مىندالى يەكەم بەھۋىيەۋە، دەلىتە دىكرى گەۋرە ترسناك! مىندالى دوۋەم: بەھۋىيەۋە دەلىتە لىپىرسراۋى گەۋرەترىن كۆمەلە خىرخۋازى لە ۋالەدا...!! ئەۋەكەسە خۇى ئەۋ راستىنە لەزارى ئەۋ تاۋانبارە بىست، دۋاى ئەۋەدى پۇژىك بۇ كارىك دەچىتە نوۋسىنگە پارىزەران، لەنىۋ نوۋسىنگە ئەۋ تاۋانبارە دەلىت، كە كىشەكە لەۋاى يەكەم لەپارىزەردەكانى ھاورپى بوۋ، كە پىيان دىگوت چەتە گەۋرە ترسناكەكە، ھەربۋە دىكرىتە قەسەردن لەگەلەداۋ پىرساۋى لى دەكات، تۇ چۈن گەشستىت بەم پۇژە تائەۋە بىتە پىۋىكى ئاۋا؟ بەزەدەخەنەيەكەۋە گوتى: دايكە ھۆكارىۋو!! گوتى: چۈن؟ زەردەخەنەيەكى تىرى كىد بۇمۇ گوتى: بەرپىزىم لەبۇلى جۈۋەمى سەرتايى بوۋ، دۋاى ئەۋەدى پۇژىك لەقوتابخانە گەۋرەۋە، قەلەمەكەم ون كىدوۋ، دۋاى ئەۋەدى دايكە دىزانىت قەلەمەكەم ون كىدوۋ، توۋرە دەلىتە دىكرىتە لىدانو قەسە ناشىرىن پىگوتەم. لەبەر ئەۋ ھەلۋىستە دىندانە دايكە بىرپارم دا، چىدى بەدەستى بەتال نەگەۋەۋە بۇ لى دايكە... لەۋ پۇژە بەدۋاۋە، كەۋتمە دىكرى قەلەمى ھاورپىيانى بۆلەكەم، سەرتا

ئاگرى نەزانىن!

ھودا عەبدوللا

بېگومان ئەم كىتابانە دەيگۇرېت، ھەرۈەكۈۋ جۇن زۇر كەسى
دېكەى گۇرېۋە...

چەند رۇژىك تىپەرى، زىستان بوۋ، دارىش كەم بوۋ، بۇ
ئاگرىكىنەۋە، رۇژىكىان باران دەبارى، گەنجە رۇشنىبىرەكە
ۋىستى بزانىت، ناخۇ چ گۇرېنېك بەسەر كۆرى دراۋسىيىاندا
ھاتوۋە، بەپەرۋشەۋە چاكەتەكەى پۇشىۋ چوۋە دەرۋە،
لە كاتىكىدا بارانېكى بەلىزمە دى كرىۋو.. چوۋ بۇ مالى
دراۋسىيەكىان، لە دەرگى دا، كاتىك كۆرەكەى دراۋسىيىان ئەۋى
بىنى، گەشاپەۋە بەرۋوخۇشەۋە پىشۋازى لىكرىدفەرۋو
...فەرۋو، بارانە لە دەرۋە مەۋستىن، تىكايە، بە رۋۋىەكى
گەشەۋە رۋۋى لە گەنجە رۇشنىبىرەكە كرىد گوتى..بەراستى
نازانەم، چۇن سوپاستان بىكەم، زۇر سوۋد لە كىتەبەكانت
ۋەرگرت.. بەدرىژاىى يەك ھەفتە، مەن لە شۇنى دار، ئاگرى پى
دەكەمەۋە، ئايە كىتەبى زىاترت ھەبە پىم بەدەيت؟!

كۆرە گەنجەكە، ھەرچەندە لە لادى دەرۋا، بەلام زۇر
رۇشنىبىر بوۋ، زىاتر لە پىنج سەد كىتەبى خۇندىۋىۋەۋە، ھەمو
جارى كە دەچوۋ بۇ شار بۇ فرۇشتى ئەۋ ماستانەى دايكى
دروۋستى دەكرىد، بە بەشيك لە پارمەكە، ھەندىك كىتەبى دەكرى،
دراۋسىيەكىان كۆرېكى ھاۋتەمەنى ئەۋىان ھەبوۋ، ئەۋ كۆرەى
دراۋسىيىان لەبەر نەزانى توۋشى كىشەى زۇر دەبوۋ، گەنجە
ژىرەكەش بېرارى دا پارمەتىى بىد بەۋ زانستەى كە ھەبىۋو.

رۇژىك پىر بە باۋشى كىتەبى ھەلگىرتو بۇ كۆرى
دراۋسىيەكىانى بىردو گوتى، ئەم كىتابانەم ھىناۋە؛ تا سوۋدىان
لە ۋەربىگىت، دىنبايە ئەم كىتابانە ۋات لە دەكا، بەرز بىتەۋە
ۋەك ئەستىرە لە ئاسمان بىرەۋشەيتەۋە، ھەركەس بەكارى
ھىناۋە، ھەر سوۋدى لە ۋەربىگىت، كۆرى دراۋسىيىان كەمىك
سەرى خوراندو گوتى؛ باشە، لەۋانەيە سوۋدىان لە ۋەربىگىرەم،
گەنجە رۇشنىبىرەكە زۇر دلخۇش بوۋ، لە دلى خۇيدا گوتى؛

بەشى سىيەم

نەوتو

(زېنگە، كۆمەلگەو مافى مرۇف)

جەگرىدا، بەھەمان شىۋە دەپت بەھۇ دابەزىنى بەرگىرى لەشى
گيانەومەركە، لە ھەندىك ھالەتدا، رەقتارەكانى دىگۇرېن، ئەم
كارىگەرىيەنە گيانەومەركە لاوازو ماندوو دەكات، دەپتە نىجىرىكى
ناسان بۇ گيانەومەرنى تر.

زېنگە پىسبوو بە نەوت، زىان بەو بالئەنە دەگەپەنەت، كە
لەو ناۋچەپە ھىلانە دەكەن، يان بەناۋىدا كۆچ دەكەن، بە پىسكىرنى
بەرەكانىو نەمانى تۈنەي داپىرىنى گەرمى، ئەمەش وا دەكات تۈنەي
فېرېنو مەلەكەرنى نەمىنەت، ئەگەر بالئەنە، بېرىكى كەم نەوت بخوات؛
رەنگە بەرەت، پۇرانو لىجۈۈنى نەوت، بوۋە بەھۇ مردى دىيان ھەزار
بالئەنە، ژمارەى بالئەنەى مردوو، پەيۈمىدى ھەپ بەكاتو شوۋىنى
رۈۋادەكەمە (زېنگە كۆچى بالئەنەكانو ومەزەكەى).

لە كاتى دەرىھانىنى نەوتدا، گازى سىروۋشتى دېتە سەرەو،
پىژەكەى بەگۈرەى بىرەكە دىگۇرېت، ئەم گازەش ھۇكارى پىسبوۋى
زېنگەپە، بەتاپەتتى ئەو ناۋچەپە لى دەردەھىنەت، ئەگەر گازەكە
جىا نەكرىتەمەو جارەسەرنەكرىت؛ ئەوا لەشۋىنى بىرلەنەكەدا
دەسوۋتېنرېتو دىكرىتە ھەواو، كە بەرەمەپەنەرى گازى پەكۆكسىدى
كاربۇنو نۇكسىدى ناپىرۇجىنە (ھۇكارى سەركىكى تەمەدوۋكەلى
ترىش)، لەگەل گازى نۇكسىدى گۇگرد (ھۇكارى سەركىكى ترشەبارانە)،
لە ۋلاتى نەجىرىيا بەھۇ زۇرى پىژەى ئەم گازەنەو، دانىشتۈۋانەكەى
بەدەست كېشەى تەندروۋستىيەو دەنالىن.

لە ھالەتتى نەسوۋتەندى گازەكەدا، بەپى جارەسەركەرن دىكرىتە
ھەواو، پىژەپەكى زۇر گازى (مىسان) تىدەپە، ئەم گازە كارىگەرى
زۇرى لەسەر گۇرەنى كەشۋەھە ھەپە، ھەروەھا گازى سىروۋشتى
پىژەپەكى زۇر، گازى گۇگردىدى ھاپىرۇجىنى تىدەپە (H2S)،
ئەم گازە ژمەرو كۈشەندەپە، دەپت بەھۇ داخۋانى بۇرى نەوتو
پالۋگەكان (ھەرگازىكى سىروۋشتى ئەم گازەى تىدەپەت، بە گازىكى ترش
دادەنرېت) دەپت لەم مادەپە خاۋىن بىكرىتەو. (لەكاتى تىپەپوۋى
تەنكەركەنى نەوتدا، پۇزانە بۇنى ئەم گازە دەكەن، بۇنىكى ناخۇشى
ھەپە، لە بۇنى ھىلكەى خراپىو دەجىت)).

سەرچاۋە: كىتەپى(الرقابة على النفط - دليل الصحفي في مجال
الطاقة والتنمية- التخلص من لعة الموارد)- رىفېنىو ۋوتش-مەمەد
المجتمع المنفتح.

دەرىھانىنى نەوت، كارىگەرىيى گەۋرەى لەسەر زەمى ھەپە،
بەجۇرېك كارىگەرىيەكەى لەسەۋورى دۇزىنەوۋى چالە نەوتىيەكان
تېپەپ دەكات، بەتاپەتتى ناۋچە دوۋرە دەستەكان، لە ۋلاتە تازە
كەشەكروۋەكاندا، كارى دەرىھانىن بەردەوام لەزىادىۋەندەپە، بەھۇ
دۇزىنەوۋى بەردەوامى پەدەكى نەوتەو، ناۋچەپەكى فراۋان ۋېران
دەكرىت، بەمەبەستى دروۋستىكرىنى پەكەى بەرەمەپەنەو كەمپ بۇ
مانەۋى كارمەندەكانىن.

ھەلگەندى بېر لە دەرىادا، زۇرى تىدەجىتو مەترىسى زۇرە،
بەھۇ سەختى كەشۋەھەۋە، ئەگەرى رۈۋادو زىاتەر دەكات، لەكاتى
گۈاستەنەۋى كەشتىيەكاندا، لەلاپەن رۇزنامەنۋەسانەو ناتۋانرېت
بەناسانى چاۋدېرى كىلگە نەوتىيەكانى دەرىا بىكرىت، ئەمەش
دەپتە ھۇى خۇدزىنەۋەو لادانى ۋەبەرىنەركەن لەمپاسا. لە
ۋلاتە تازەكەشەكروۋەكاندا، داھات سىنۋوردەر، ۋەزەرتى زېنگەش
كەمتۈنەپە، تۈنەي گۈاستەنەۋى چاۋدېرانو سەپەرىشتىارانى نىيە بۇ
سەكۇ نەوتىيەكان، لە ھەندىك ھالەتدا، كۆمپانىياكان خۇيان نەوت
دەگۈزەنەو، بۇ خۇپشيان ۋادەى پىشكىنەكان دىھارى دەكەن.

پىسبوۋى زېنگە بە كانزى (جىو Hg)، بە پەكەك لە
كارىگەرىيەكانى ھەلگەندى بېرى نەوت دادەنرېت، كاتىك جىۋەكە
دەجىتە ناۋەو، تىكەل بە خۋاردىنى ماسىو گيانەومە ناۋىيەكان
دەپت، خۋاردىنى ماسى پىسبوو بە جىۋە، ھۇكارىكى راستەمۇخۇپە
بۇ گۈاستەنەۋى جىۋە بۇ مرۇف، جىۋە كانزىيەكى قورسو ژمەرە،
كارىگەرىيى ھەپە لەسەر كۆنەندەمى دەمارو كۆرپەلەو پۇنەكان.

رەنگە كارىگەرىيى نەوتى خاۋ لەسەر ژيانى گيانەومەرن زۇر
بىت، بىت بەھۇ لەناۋچۈۋى ماسىو گيانەومە ناۋىيەكانى
تر، پان زىانىان پى بگەپەنەت، نەوتى خاۋ لە ناۋ سوۋكترە،
كاتىك دەرۋىتە ناۋەو، لەگەلىدا تىكەل ناپىت، جىنكى تەنك
لەسەر رۈۋى ناۋەكە دروۋست دەكات، نۇكسىجىنى ھەوا لە
ناۋەكە دادەپرېت، رېگە بە تىپەپوۋى تىشكى خۇر نادات، لە
نەنجامدا دەپت بەھۇ مردىو لەناۋچۈۋى رۈۋەكە گيانەومە
ناۋىيەكان.. تا بىر ناۋەكەش كەم بىت: كارىگەرىيەكەى ۋېرانكەر
دەپت، ھەر گيانەومەرىكى شىردەرىش لەو نەوتە ھەلەپمىزېت، پان
بەجىتە ناۋ خۋاردەكەپەو، دەپت بەھۇ نازار لە گۈرچىلەو

36

38

39

48

پیکر اور > 0

ھېربوونى زانست بووه، جارى وا ھەبووه، نوپىزى عيشاي گردووه دانىشتووه دەستى بە خوڭندەو نووسين گردووه؛ تا نوپىزى بەياني بېداربووه بەردەوام يان كىتېبى خوڭندووتەو، يان نووسيويتە، پاش نوپىزى بەياني چەند كاتژميرىك خەوتووه پاشان بە گورجوگولېو چالاكى بەرو نووسينگەى كارگردنى بەرئ كەوتووه، ھاوگات مەودودى لە رووى دارايىيەو، زۆر ھەزار بووه، تەنانت شەوى وەھا ھەبووه، ھېچ شتىكى دەست نەكەوتووه بېخوات، بەرسىتىو بېشىو سەرى ناووتەو.. زۆر رۆزىش جگە لە نىسكو ناو، ھېچ شتىكى دىكەى شك نەبردووه.

ھەموو خەمىكى لەو گۆفاردە، بىرىتى بوو لە پىركردنەوى گۆفاردەى لە بىرى درووستو زانستو رۆشنىرىو بلاوگردنەوى زانستى نىسلامى، تايبەت بە ھورنانى پىرۆزو ھەروودەكانى پەيامبەر (دروودو سلاوى خوداى لى بېت)، ھەروەھا زانستى ھىقىى بەوشىو تىي گەشتبوو.

وتارەكانى مەودودى خاوەنى تازەگەرىو پەسەنايتىو ناوەرۆكىكى پىراتاو ھوول بوو، ئامانجيان دەپىكا، تا ئەو ئاستەى زۆرىك لە بېرىارو خەمخۆزانى نىسلام، وتارەكانيان وەردەگىراپە سەر زمانە جىھانىيەكان، لەوانە ئىنگىلىزىو فارسىو ھەرنەسى، ھەروەھا زۆرىك لە نووسراوو كىتەبەكانى وەرگىرداوەتە سەر زمانى ھەرمىي، مەودودى بەردەوام بوو لە سەرنووسەرى ئەم گۆفاردە بەپىزى پىر زانستە، تا ئەو كاتەى گەراپەو بەر پەخمەتى پەروەردگار لە سالى ۱۹۷۹.

مەودودى لە وتارەكانىدا پەخنەى لە ھەموو شىووه شىوازەى سەردەمى نەقامى كۆنو نوئ دەگرت، ھاوگات پەخنەى لەو بانگخووانە دەگرت، كە چەقيان بەستووو ئەوانەش كە بەكوپرانە شوپن مەزھەبەكان كەوتوون، ھەروەھا پەخنەى لەوانە دەگرت، پەرمەيى بە ڤاى خۆيان ئىجتەھادىيان دەگرت، ھەروەھا پەخنەى لە كەسانىك دەگرت، كە نكوڤيان لە زانستى ھەروودە گردووه ئەوانەش كە زۆر ئاسانكار بوون لەو بوارەدا، ئەوانەش كە ئاينيان گردووه بە شوپنكەوتنى ھەواو ئارمەزووكانيان.

پاڤەراپەيتى مەودودى:

مەودودى لە سالى ۱۹۴۱، لەگەل كۆمەلەىك بانگخووازو بىرمەندو كەسايەتتى ناودار، كۆمەلەى نىسلامىيان دامەزراندو ئامانجەكانى ئەو كۆمەلەيان راگەيانە:

چەسپاندنى دىنى خودا. پەپەوگردنى ئاينى نىسلام، ھەولەدان بۆ پەزەمەندى خودا، تىكۆشان بۆ سەربەرزى دواپۆز، (مەبەستى سەرمەكى تەنھا پەزەمەندى خودا).

ئەم كۆمەلەيە سەرمەتا بە چەفتاو پىنج كەس دەستيان پىر كرد، كە تەنھا خاوەنى چەفتا روپپە بوون، مەودودى وەكو پەكەم سەروۆكى ئەو كۆمەلەيە ھەلەزىردا.

چالاكەيەكانيان لە نىمچەكىشورەى ھىند دەستى پىر كرد، كاتىك پاكستان لە ھىندستان جىبابوويەو، كۆمەلەكەش دابەش بوون لە نىوان پاكستانو ھىندستاندا، كاتىكەش لە سىپتەمبەرى سالى ۱۹۶۵، جەنگ لە نىوان پاكستانو ھىندستان دەستى پىر كرد، مەودودى كۆمەلەكەى رۆلەكى بەرچااو دياريان ھەبوو لە بەرزگردنەوى وەرى جەماوەرە ھاوکارىکردنو پارمەتيدانى ئاوارەكانى جەنگ، ھەروەھا بەشىوھەكى نەرتى، بەشدارىيان لە پىشكەشکردنى ھاوکارى پىشكەيدا گردو نەزىكەى ۲۰ مەلەندى تەندرووستيان

دامەزراند بۆ پىشكەشکردنى خەزمەتگوزارى تەندرووستى لە كشمىر، مەودودى چەندىن وتارى لەو بارەيەو پىشكەش كرد.

دەستگىرکردنى مەودودى سەپاندنى ھوكمى لە سىدارەدان:

داواكارىيەكانى مەودودى لە جوار خالى سەرمەكى پىك ھاتبوون: حاكىمىت تەنھا بۆ خودا، شەرىعەتى نىسلامى ياساى بنەرمەتتى ولات بىت، ھەلەشانەوھى ئەو ياساينەى كە دژو پىچەوانەى نىسلامن، ھوكومەت لە ھەلسوكەوتو مامەلەيدا بە شەرىعى خوداوە پەيوەست بىت.

ئەم داواكارىيانەش بوو بەھۆى بەرىيەكەوتن لەگەل ھوكومەتداو بەو ھۆيەو چەند جارىك مەودودى دەستگىر كرا، بەلام مەودودى بەردەوام بوو لە ئەنجامدانى چالاكەى ھىكرى، تا دواچار دەستگىركراو پاش جوار رۆژ لە دەستگىرکردنى لە ۲۴ شەعبانى سالى ۱۳۷۲ ھەرمانى لە سىدارەدانى بۆ دەرچوو، ئەو ھەش بوو ھۆى ھەلايسانى شۆرشىك لە توورەيىو رقى لە زۆربەى ولاتانى نىسلاميدا، دەرچوونى چەندىن بىروسكە لە ھەموو جىگەيەكەو بۆ خەمخۆريان سەبارت بەو ھوكمە، تا ئەو كاتەى ھوكومەت ناچار بوو ھوكمەكەى سووك بكات بۆ زىندانى ھەتاهەتايى، بەلام كاردانەو پەك لە دوا يەكەكان سەبارت بەو ھوكمە، بۆ پىشەوا مەودودى، بوو بەھۆى ئەوھى ھوكومەت بەناچارى بىرپارى لىبورندى بۆ مەودودى دەرگرد لە سالى ۱۹۵۵.

دواى ئازادىبوونى مەودودى بەردەوام بوو لە كارى بانگخووازىو ھىكرى، مەودودى لە ديارترىن ئەو بانگخووانە بوو، كە بانگەشەى بۆ سەربەستىو پەكپىزى دەگرت، ھەميشە گەلى ئاگادارو ھۆشيار دەگردەو، كە پىشيوانى پەرتەوازمىي نەكەن، تا نەپىت بەھۆى دابەشبوونى نىشتەمانەكەيانو بەرپاىبوونى شەرى ناوخۆ؛ چونكە ئەو دووانە لە رووداوە ترسانەكانن، كە ھەمووان تىيدا زەرمەند دەبن.

پىزگرتن لە مەودودى كۆزانەوى رووناكەيەكەى:

مەودودى دوچارى نەخۆشى ھات، بەو ھۆيەو داواى گرد كە دەستلەكارگىشانەوى پەسەند بكەن لە پاڤەراپەيتى كۆمەلەى نىسلامى، لە سالى ۱۹۷۲، ئىدى لەو كاتەو رووى كەردە نووسينو توپىنەو، سەبارت بە تەواوگردنى تىگەبشتن لە ھورنانى پىرۆز، ھەروەھا دەستى گرد بە نووسينى ژياننامەى پىغەمبەرى ئازىز(دروودو سلاوى خوداى لى بېت).

لە سالى ۱۹۷۹ مەودودى خەلاتى مەلىك ھەيسەلى بەدەست ھىنا، كە تايبەت بوو بەو كەسانەى خەزمەتى نىسلام دەكەن، مەودودى يەكەم كەس بوو كە ئەو خەلاتى رىزلانەى بەدەست ھىنا، بەھۆى ئەو ھەموو تىكۆشانو ماندووبوونەى لە بوارى نىسلامو موسولمانان. لە ۲۲ سىپتەمبەرى سالى ۱۹۷۹ ترووسكايى ئەم مۆمە ئاوازەيە كۆزايەو، كە لە پىناوى بەرگرىگردن لە نىسلامو موسولمانانو شوناسى نىسلامى داگىرسابوو، پۆخى پىرۆزى بەرەو مەلەكووتى ئاسمانەكان بەرزبوويەو مالاوايى لە ژيانى دونيا گرد، مەودودى جىگەيەكى گەورەى بەجى ھىشت كە پىركردنەوى ئاستەمە، بەلام دانراو نووسينەكانى، بىرو ھەزو ژياننامەيەكى ھىندە بەنرخى تۆمار كرد، كە بوو بە پىشەنگو پىشەوايەكى چاك بۆ زانايانو بانگخووازو تىكراى موسولمانان، بە درىژايى مېزوو.

دانراو كىتەبەكانو نامىكەكانى مەودودى زياتر لە سەدو پەنجا دانراو.

تۆچ جۈرە باۋ كىكىت؟

سىغىتە باشەكانى دايتىۋ باۋلە:
(۱۰) بىناغە بۇ كۆپىنى ئاكارەكان

۷- ھەمىشە ئامادە بە لاي مىندالەكانتە، تەنھا بىرپارو ئاراستەكردن بەس نىيە، دەپىت زۆر جەخت لەسەر ئەۋە بەكىتەۋە، كە تاجەند گىرنگى بە لەگەلبوونىان دەدەپىت، گەر مىندالەن بىيىن باۋكانىيان گىرنگىيان بىن نادەن، پالەنەرى چاككردن كۆپىنى ئاكارەكان لەدەست دەدەن ناتوانن وابەستەى ئاكارە جوانەكان بىن.

۸- ھەلەى رابوردوۋ بىر مەھىنەرمەۋە، دووبارەكردنەۋەى ھەلە رابوردوۋەكان، مىندالە توۋشى بىزارىۋ دارپان دەكات، ۋاى لىدەمكات ئەۋ ھەلەبە دووبارە بىكاتەۋە.

۹- نەۋۋەى جوانى بۇ بەھىنەرمەۋە بىگۈازەرمەۋە بۇ باشەپۇۋ. ۱۰- لە كاتىكىدا ھالى دەروونىت ئاساسى نىيە، ماندوۋىت، توۋرەپىت، شېرەزىت، ھەرگىز بىرپارو ھەرمان ۋ قەدەغەكردن بەسەر مىندالەكەتدا مەخۋىنەرمەۋە.

۱۱- ۋەسفىكىردى مىندالى ئارپىكۈپىلىك ئەۋەى كە شتەكانى فرى دەدات بەملاۋ بەۋولادا، ئەم ئاكارە لاي ئەم مىندالە ئاگۇپىتۋ فىرى ياسا ناپىت، بەلام باشتىن شىۋاز، ئەۋمىيە كە زۆر بەئارامى ھەستىكى بىزارىۋ ئارەزايىۋونى بىن بىگەپەنەت، ئىتر لەگەل پۇۋگارد، وردەۋەدە دەگۇپىتۋ ھەۋلى چاككردى دەدات.

۱۲- ۋا باشتىرو بەرۋەۋەندى مىندالەكەش لەۋەدایە، كە جەخت بىكىتەۋە لەسەر چۆنىتىپى راستكردنەۋەۋ كۆپىنى ئاكارە ناپەجىۋ قەبۋولتەكراۋەكان، ئەك جەختكردنەۋە لەسەر سەرزەشتۋ رەخنەگرتن لە كەسىتتى مىندالەكە.

نەمەش چەند بىناغەبەكى سەرمكى پىشنىاركران:

۱- بە تەۋاۋى ئەۋ ئاكارە دىپارى بىكە، كە دەتەۋىت بىگۇپىت. ۲- لەگەل مىندالە، زۆر بەدىارىكرۋاى قەسە لەسەر ئەۋشە بىكە، كە لىى چاۋەپى دەكەپىت، چىت لىى دەۋىت. ۳- بۇى روۋن بىكەرمەۋە، چۆن دەتوانن ئەمە بەدەست بەپىن. ۴- لەسەر ئاكارە جوانەكانى سوپاسى بىكەۋ بەشانوبالىدا ھەلەلە.

۵- بەردەۋام بە لە دەستخۇشكىردن لەسەر ئاكارە جوانەكانى، ھەتا لەلەى بېپىتە خۇۋ، ھەركات رېگەپەكى چاكى گىرەبەر، لە رازىۋونى خۇت بەرامبەرى، دىنىي بىكەرمەۋە؛ بۆنەۋەى ۋەك پىۋانەپەك، كارى چاك بىناسىت.

۶- خۇت بىپارىزە لە بەكارەپىنانى ھىزو توندوتىۋى بەرامبەر بە مىندالە، ھونەرى يارىكردن بەكار بەپىنە، لە برى ئەۋەى مىندالە بەزۆر بىپىرىت بۇ سەر جىگەكەى، بىكە بە پىشېرېكى (كاممان زوتر دەتوانىن بىچىنە سەر جىگەكەى خۇمان ۋ ئامادەى خەۋتن دەپىن) دەتوانىت ژماردىنىش بەكار بەپىنەت.

ن: دىكتۇر مستەفا ئەۋسەد
ۋ: خالىد مۇجەممەد

ئارام نەبى مەحمود

سلاۋ دايەى ئەزىزم..

بوونەۋىرىكى قىزەۋىنن؛ بىز لە خۇم دەكەمەۋە، تا كەسە نىزىك
خۇشەۋىستەكانمان لە دەست نەدەم، نىرخان نازانن، كە لامان
دەرۋن، نىنجا بىرى ئەۋەمان دەكەۋىتەۋە، ومكو پىۋىست ناگامان
لىيان نەبۈۋە دلىانمان رانەگرتۈۋە، قەت دىۋتە بۇ زىندۈۋەكان
فرمىكە ھەلبۈمرىنن، قەت دىۋتە پىش لەدەستدانى نازىزانمان
عاشقان بىن و ھەز بە ژيان بىكەن لەگەلىان، نىمە لە وشەكانى
مىھرو عىشقو خۇشەۋىسترو وەفا تىناگەن، نا!

نىمە باۋەشە نەرمو گەرمەكان، بە باۋەشى ساردوسىرە
بىگىيانەكان دەگۈرىنەۋە! نىمە دەتلىنەۋە خۇمان دەدەم بە
زەۋىدا! تا ماجى مردوۋىەك بىكەن؛ تا باۋەش بە جەستەيەكى
ساردەۋىبۈۋە بىكەن؛ تا بۇ دواجار تەماشى سىماى زەردەلگەپراۋى
بىكەن؛ تا مالاۋىيە يەكجەرمەكى لى بىكەن!

سەيرە تەمەنىك بە زىندۈۋىەتى لەگەلىاندا ژيان، رۇۋىك
بىرى ماجىكەن نەبۈۋە! رۇۋىك لە رۇۋان بىر لەۋە ناكەينەۋە،
بىكەينە ماجىكەننى دەستو ھاجى دايىكان، رۇۋىك ئەۋە بە
خەيالى پوۋچماندا نايمە! تا خۇلى ژىر پىيان بۇن بىكەن.. تا ون
نەمىن لەبەر چاۋان، لە چاۋانىان ورد نابىنەۋە، چەندە سەختە!
نوۋسىنىش لەۋ بارۋە سەختە، ھالە نەبۈۋە! تا تۈۋىۋە ئەم
چەند وشەۋە پىكەۋە بىنەم!

بى دايىكى يانى؛ ۋەختىك دەكەۋىت، كەسىك نىيە
ھەلبىگىرەۋە.. كاتىك دەگىرە، كەسىك نىيە لە باۋەش بىگىرە
فرمىكەكانت بىسرىت.. كاتىك خەفەتبارەيت، كەسىك نەبىت لە
كەنارەۋە.. يانى ئەۋەپىرى بىكەسىۋە سەرگەردانى!

دەزانم، دەزانم نىستاش لە گۇردا دلت ھەر لامە، ھەر خەمى
مىتە، خەمى ناننى بەيانىان و جاي نىۋەپۇيان، خەمى سەرماى
شەۋان، خەمى پاكى جىۋەرگەكانىم، خەمى بەسەلامەتى
گەپشەنەۋە بۇ مال، خەمى خۇداپۇشنىم بۇ دەرۋە، خەمى
ئەۋەى نىتر جگە لە تۇ، ھىچ كەس نىيە بانگم بىكات بە:
«ئارامۇكە»!

دايەگىيان، گەردنم نازاد بىكە، بىمەخشە، ئەگەر رۇۋىك دىم
نازار دابىت، ئەگەر رۇۋىك بىگۈپىم كىرەبىت، ئەگەر رۇۋىك دىمگم
بەسەرتدا بەرز كىرەبىتەۋە، ئەگەر رۇۋىك دىمگم گەپىتەۋە بۇ
مال، ئەگەر رۇۋىك بىنەدەبىيەكەم لە ھىزۋورتدا كىرەبىت، ئەگەر
رۇۋىك لاسارىم كىرەبىت، دلىتابە من بى تۇ ھىچە!

دايەگىيان، زۇر لەمىزە، بە نىازم كولى دىم ھەلبىرەم، دەمىكە
تامەزۋى نوۋسىنىم بۇ تۇ، گەلەك لەمىزە، دەمەۋىت بىتۈپىم،
گەرەكەم بەدەم ھەنسكى گىرەنەۋە، دلى پىرم خالى بىكەمەۋە،
خۇ دەمىكە دەگىرە، ەجەب ھىچ كەس فرمىكەكانم نابىنەت،
دەمىكە دەمەۋىت بۇ كەسىك بىۋىم، بەلام لەم رۇۋىكەردا، سەختە
دۈزىنەۋەى كەسىك، كە گۈپت لى بىگىرەتو لىت تىبكات!

دايەگىيان.. بىرت دەكەم؛ پىر لە ھەركات، بىرى ئەۋ رۇۋانە
دەكەم، كە لە باۋەشتا دىنۋوستىم، بىرى ئەۋ شەۋانەى كە
ھاجەكانم دەختە كۈشتەۋە! تا سەرماى زستان نەپانەزىنەت،
بىرى ئەۋ شەۋانەى كە تا دەختەم، پەنجە نەرمەكانت لەناۋ
پىرچەم دەپىناۋ دەبىر، بىرى ئەۋ پىكەنىنە بىدەنگەنەى، كە
ھەزەرەھا ۋاژى لەخۇ گىرتىۋو، بىرى ئەۋ ماچە سادانەت، كە
ھىچ پىايەيەكى تىدا نەبۈۋە، بىرى ئەۋ خۇشەۋىستىيەت دەكەم،
كە بىبەرامبەر بە مىندا، بىرى ئەۋ دىنارەنەى كە لە تۈۋە ۋەرم
دەگىرەتو خەرجەم دەكەم، بىرى ئامۇۋىگارىيە ئالتۈۋىنەكانت دەكەم،
ھەزەكەم مىندا بىمەۋە! نا لەبەر چىزى مىندالى، خۇ مىندالىمان
چىزىكى نەبۈۋە! بەلگە لەبەر چىزى لەگەل تۈبۈۋە!

خۇزگە، بەر لە ۋىبۈۋىت، تامى بىتۈپىم بىكەدبايە.. خۇزگە،
بەر لە پۇشنىت، دەرگم بەۋ جەھەننەمە بىكەدبايە، كە دوۋر
لە تۇ، بۇمى نامادەيە.. خۇزگە، لەگەل خۇتدا دەتەردم.. خۇزگە،
دەبۈۋە بە ھاۋدەۋ ھاۋسەت!

ئىى ھى.. ناخر لى من ھىشتا زۇر زوۋىۋو، ھەرگىز بىرم لەۋە
نەكەدبۈۋە! ئەۋا زوۋ مالاۋىيەم لى بىكەيت، مىنى گىز، ھەرگىز ئەۋە بە
كەللەمدا نەھاتىۋو، كە رۇۋىك بەبى تۇ ژيان بىگۈزەپىنە!

بەبى دايىك، مانايەك بۇ خىزان نامىنەتەۋە، مال بەبى دايىك،
مال نىيە، ۋەرانەيە.. پىرو ناكەم دروۋستىكراۋىك ھەبىت، لە دايىك
جوانترو ناسكترو مىھرىانتىر، بەرۋىشتىت، بىلانەۋ بىمەلت كىردم،
بىكەست كىردم، بىجالت كىردم، مىنت كىرد بە ھاۋپى تەنھايى، تۇ
سۈكنايى دلى ئارامى پۇچم بۈۋىت، باۋەش نىشتىمانى پى لە
مىھرو سۈزى من بوۋ، نىستا دوۋر لە تۇ ئاۋارەۋ سەرگەردانىم!

تا ئەۋ كاتەى لە ژيانداۋىۋىت، نەمتۈۋى بە ئەندازەى
پىۋىست لە خەمەتتا بىۋ خەمەت بىكەم، سەپىرم لە خۇم
دىت، ئەسلەن سەپىرم لە مەۋى دىت، نىمە بۇ ۋاپىن؟! ج

نا: سەلاخ عىسا - خويندكارى ماستەر لە توركي

بەشى پېنجەم و كۆتايى

لە گەشەسەندنى ئابوورىدا

كارىگەر يەكەنى پەروەردە لەسەر پېشخستنى ئابوورى

بەلەمان شيوە فېركردن، دەتوانىت داھاتى تاك زىاد بىكات، ئەگەر ھاتو دەزگا پەروەردەيەكەن، تاك بۆ بازار درووست بىكەن، ماناى ئەمەش ئەمەش، دەبىت تاكەكان ئەمەش لە قۇناغەكانى خويندنى فېرى دەبن، دواتر بېيتە ھۆى دەسكەوتى ژيانو كاركردن بۆيان، ئەك تەنھا بىروانامەيەك بەدەست بېيىن ئەمەش، ئەمەش كاتىك دەكرىت، كە پىرۇگرامەكانى خويندنى، زياتر بەردو پېشەيى بېرىنۆ گىرنگى بە بابەتە كىردارىيەكەن بىرىت. بېرى ئەو داھاتەى كە تاك دەستى دەكەوتىت، بەندە لەسەر بېرى ئەو فېرىبونەى كە لە قۇناغەكانى خويندنىدا وەرى گىرتووە، بۆ ئەمەش، ئەگەر ئاستى فېرىبونەكەى تا قۇناغى پىزىشى بوبىت، ئەو داھاتىكى زياترى دەست دەكەوتىت لە مامۇستاپەك، پان لە پارىزىرەك.

۲. كارىگەر يەكەنى پەروەردە لەسەر داھاتى خىزان: ئەگەر بېرىسەن سەرمایەى مەزى، كە مەبەست لى فېركردن، لە كۆپە سەرجاوە دەكرىت؟ بەدلىيەكەى وەلامەكەى ئەمەش دەبىت لەخىزانەمەش، چۈنكە تاكە وەبەرھىيان لە مەزىدا، بىرىتەيە لە سەرمایەى مەشك و ئاستى زانىنەكەى كە سەرمەتا لە خىزانەمەش وەرى دەكرىت، جى لەسەر ئاستى تاك، پان ئاستى ئەمەش، چۈنكە خىزان بىناغەى كۆمەلگەو پايە ئابوورىيەكەى، بۆ وەبەرھىيانى سەرمایەى مەزى، دەبىت بىگەرەنەمەش بۆ خىزان، لەمەش ئەمەش ھەر لەمەندالىيەمەش، لە خەمى ئەمەش، چۈن بىتوان مەندالىيەكەى بىخەنە قۇتايخەنە، تا بەرزىرەن بىروانامە بەدەست بېيىن، بۆ ئەمەش بىتوانىت سەرجاوەيەكەى باشى بۆيى بىت بۆيان.

خىزانەكەن بېرىارى ئەمەش دەدەن، ئايا وەجەى زياتر بىخەنەمەش، پان كەمەش، چۈنكە ھەرەكە لە پېشەو گۆتەن، ھەر مەندالىكى زياتر بارگىرەيەكەى بۆ سەر داھاتى خىزان درووست دەكات، زۆرجار ولاتان لەمەش فېركردن و پېشەيەيەمەش ھەولە پېشەستەن كەمەش ئەمەش وەجە دەدەن، ياخود بە ياسا، پىگىرى لەو كارە دەكەن، ئەمەش بە ئامانجى زىادكردى داھاتى تاكەكانى خىزان، لە ئەمەش ئەمەش ولاتانەش كە لەو بواردا سەركەوتو بون، بىرىتىن لە تايوان كە پىژدى لەدەيگىبون تىيىدا كەمەش بونە لە چاوە ئەمەش، ھونگ كۆنگ، مەكسىك، پۆلەندا.

لە بەشە پېشەكەوتووەكەى توركي، تىكپى لەدەيگىبونى مەندال كەمەش، تا بەشە دواكەوتووەكەى، ئەمەش دەكرىتەمەش بۆ جىاوازى رادەى فېرىبون و پېشەيەيەى ئىوان ئەمەش دوو بەشە، بۆ ئەمەش، تىكپى ژمارەى مەندال لە خىزانە پېشەيەكەن بىرىتەيە لە ۱۰۴ واتە: سى مەندال بۆ دوو خىزان، بەلام لەناو ئەمەش خىزانانەى كە كەمەش ئاستى پېشەيەيەى بەرزە، پان خويندەوارىيان نىيە تىكپى ژمارەى مەندال تىيىندا ۵۱ مەندال، ئەمەش ناوچەكانى رۆژەلاتى

۲. كارىگەر يەكەنى پەروەردە لەسەر داھات: كارەنەمەش كەمەش دەبىتىن لە ئىوان گىرنگەى بە زانىنۆ فېركارى لە بەرەمەش بەدەستەيەن داھاتى يەكەنى زياتر، ياخود تۆماركردى بەرزىرەن پىژدى گەشەسەندنى ئابوورى. بۆيە زانىنۆ خويندەوارى بەرز، ھۆكارى سەركەى بۆ ئەمەش كە داھاتىان نەمەش، تا بىتوان بە دواى كارى نویدا بىگەرەنۆ داھاتەكانىيانى پى بەرز بىكەنەمەش. بۆ ئەمەش، تۆيىنەمەش كە پەيەمەش ئىوان فېركردن نايەكەنى لە داھاتو ھەزارىدا، لە ئىوان ۱۸ ولاتى ئەمەش لاتىن، لە ناوچەستى سەلەكانى ھەشتاكاندا ئەمەش مەخسۇس، كە داھاتى كىركارە خويندەوارەكەن، جوارەكەى زياتر بونە ئەمەش كە ئاستىان لە خويندەن زانىنۆ، وەكۆ ئەمەش نىيە، كەواتە: ئەمەش ئەمەش مەدەخات، فېركردن ھۆكارىكى بەھىزە بۆ يەكەنى داھاتى تاكەكان.

ھەمەش لە لىكۆلەنەمەش كەمەش، ئامازە بۆ ئەمەش كراوە، كە بە زىادبونى لە ۱% ھىزى كار، ئەمەش كە بەلەمەش كەمەش، تا قۇناغى ئامادەيەن خويندەمەش، بەشەداھاتى ۴۰%-۶۰% ى خەلەكەى خوارەمەش پىژدى ۶% - ۱۵% زىاد دەكات. ئەمەش زىادەى داھاتە، لە ۳۱ ولاتا وای كىردو، كە پىژدى پەيەمەش كىركى تاكەكان بۆ قۇتايخەنە دواناومەشەكەن زياترەيە.

فېركردن ئەمەش كارىگەر يەكەنى ھەبىت لە داھاتى تاكەكەس، لە پىگى كارىگەر يەكەنى لەسەر ژمارە پىژىيەكەن، واتە: گەشەى دانیشتووان، بۆ ئەمەش، لىكۆلەنەمەش كە ئىوان جوارە ولاتى ئەمەش، مەرى خستو، كە پەيەمەش كە پىچەوانە ھەيە لە ئىوان فېركردن خويندنى كچان و پىژدى لەدەيگىبون لە ئىوان ھەمەش ئەمەش ولاتانەدا، واتە: تا كچان ئەمەش بىن: پىژدى مەندالىبون زىادى كىردو، بەپىچەوانەشەمەش راسە، ئەمەش كچانەى كە تا قۇناغى سەرمەتايان خويندەمەش دواتر وازىيان ھىناو، كارىگەر يەكەنى خويندەكەى كەمەش لەسەريان ھەبو، كە ئەمەش مەندالىان بىيە، بەلام ئەمەش تا قۇناغى ناوچەى بەردەمەش بون، كارىگەر يەكەنى خويندەكەىيان زياتر لەسەر بونە. ئەمەش ئەمەش مەدەخات، كەمەش ئەمەش كچانە زياتر ئاستى زانىنۆ فېركردىيان ھەبوو، ئەمەش پىژدى مەندالىبون تىيىندا كەمەش بونەمەش، مەبەست لە باسكردى پىژدى مەندالىبون، لىردا ئەمەش كە تا ئەمەش پىژدى زىاد بىكات، داھاتى تاك كەمەش دەبىتەمەش لە خىزانەكەى، كەواتە: تا فېركردن زياتر بىت، مەندالىبون كەمەش دەبىتەمەش، تا مەندالىبونەش كەمەش بىتەمەش، داھاتى تاك زىاد دەكات. بۆ ئەمەش، ئەمەش سى ولاتەى وەكۆ كىنيا، بونەمەش، كە تايوان پىژدى لەدەيگىبون كەمەش بىكەنەمەش پىژدى مەندالىيان كەمەش بىتەمەش، ھۆكارەكەى ئەمەش، كە بەرزىرەن ئاستى فېركردنى كچانىيان ھەبو.

كەۋاتە؛ بۇ كەمىردىنەۋە پىژىۋى لەدايىكبوۋىۋ نايەكسانى لە داھاتەكان لە نىۋان ناۋجەكانى توركىادا، پىۋىستە زىاتىر گىرنگى بە پەرۋەردىۋ فىرگىردن بىرپىت، بەتايىبەتى فىرگىردنى دايىكۋاۋك؛ بۇنەۋى بەپىي پىۋىست ۋەچە بىخەنەۋە جىۋاۋزى لە نىۋان ناردىنە قۇتابخانەى مىندالى كۋو كچدا نەكەن. ھەرۋەھا ئەۋەش زانراۋە، پەرۋەردىۋ فىرېۋوۋ، دىتوانىت تەندروۋستى تاك بىرەۋ پىش ببات، لانى كەم دىتوانىت، جۇن بىچىت بۇ نەخۇشخانە لە كاتى نەخۇشداۋ جۇن ئەۋ دەرمانانە بەكار بىھىتت كە ۋەرى دەرگىت.

بۇ نەۋۋە؛ خەلگىنى رۇشنىبىر لە ۋلاتە يەكگىرتۋەمكىنى ئەمىرىكاۋ جەند ۋلاتىكى پىشكەۋتۋى تر، كەمىر جگەرە دىككىش، (كە جگەرە نەكشەنىش بۇ خۇى داھاتىك بۇ تاك دەرگىتەۋە)، بۇيە دەرگەۋتۋە ئەۋانەى زىاتىر لە ئەمىرىكا جگەرە دىككىش، ئەۋانەن كە ناستى فىرگىردنۋ خۋىندەۋارىيان نەگەمىشتۋە زانكۇ، ھەرۋەھا ئەۋانەى كە لە قۇۋاغى ئامادىيىدا ۋازيان لە قۇتابخانە ھىناۋە. خەلگى رۇشنىبىر، يان خاۋەن بىروانامە لە توركىا، زىاتىر بەكارگىردنەۋە خەرىكەن، بەلام خەلگىنى تر زۇربەى كات لە چاپخانەكاندا دادىنىشۋ جگەرە دىككىش. گەشەى پەرۋەردىۋ ناستى رۇشنىبىرى ھەزاران، نەك تەنھا يارمەتتىيان دىدات بۇ چاپكردنى ژمارەى خاۋاردەمەنىيەكانىيان لە رىگەى بەرزكردنەۋە داھاتەكانىيانەۋە خەرجكردنى بۇ دەستكەۋتنى خۇراك، بەلكۋ يارمەتتىيان دىدات جۇزى خاۋاردەمەنىيە لايەنى تەندروۋستۋ ھەلېۋاردنەكەشى چاك بىكەن. ھەمۋو ئەۋ تۋىژىنەۋانەى كە بىنراۋن لە نىۋان نەتەۋە جىۋاۋەزەكاندا ئەۋە دەرەخەن، كە خەلگى رۇشنىبىر، مەىلى بەكارھىنانى خاۋاردەمەنى تەندروۋست دىكەنۋ لەۋ پىناۋەشدا بىرېكى زىاتىرى پارەى بۇ تەرخان دىكەن، ھەرۋەھا ئەۋە زانراۋە كە ئەۋ كەسە رۇشنىبىرانەى زىاتىر گىرنگى بە تەندروۋستى خاۋاردن دىدەن، تەمەنىيان لەۋانى تر زىاتىر، كە گىرنگى بەۋ بۋارە نادەن، ئەمەش ئەۋە دەرەخات كە ناستى رۇشنىبىرى، پىژىۋى مەردن كەم دىكەتەۋە.

۴. كارىگەرى پەرۋەردە لە سەر بازارگانى، كارىگەرى پەرۋەردىۋ فىرېۋوۋ لەسەر بازارگانى، لەۋەدا دەرەكەۋىت، كە ئەۋ ۋلاتانەى سەرگەۋتۋوۋوۋ لە كىردنەۋەى سىۋورمەكانىيان بە ۋوۋى بازارگانى دەرەكەى، تۋانىيان گەشە بە بۋارى پەرۋەردىۋ فىرگىردن لە ۋلاتەكانىياندا بىدەن؛ چۈنكە كرانەۋە، ھەلى فىرېۋوۋ زىاتىر دەرەخسېنىت، ھەرۋەھا فىرېۋوۋ ۋا دىكەت سىكتەرى ناردىنە دەرەۋى شەك زىاتىر بىخاتە بۋارى كىپىركىنى بازارە جىھانىيەكانەۋە؛ چۈنكە جۇرەكەى باش دىكەت، ئەمەش ۋا دىكەت لە بازارەكاندا زىاتىر داۋاكارى لەسەر بىت، كەلەكەۋوۋنى زانىارى، رادەى ناردىنە دەرەۋە لە بازارگانىدا زىاتىر دىكەت، بەپىچەۋانەشەۋە. بازارگانى دىبىت بەھۋى گەشەى زانىارى، ئەمەش لە رىگەى ھاورەمىيەكانەۋە، بەتايىبەتى لە رىگەى سۋودومرگرتن لە ئەزمۋوۋنى ۋلاتانى تر.

لۇكاس تىبىنى ئەۋەى كىردۋە، بۇ كەلەكەكردنى زانىارى، پىۋىستە ۋلات ھەناردەكارىكى باشى بازارگانى بىت، بەلام يەنگۋ كىلەر پىيان ۋايە، كە بازارگانى لە خۇدى خۇيدا، بەتەنھا ناتۋانىت بىپىتە جۋولنەرى گەشەى ئابۋورى، ئەگەر ھەمۋو مىكانىزمەكانى ترى لەگەلدا پەپىرە نەكرىت ۋەمكۋ پىكەتتەنى سەرمايەى مۋوۋى كە ئەۋىش پىۋىستى بە فىرگىردن ھەيە. ھەرۋەھا لىكۋلنەۋەمىيەكى

بانكى نىۋودەۋەتى بۇ شەست ۋلاتى تازە پىگەشىتۋو لە نىۋان سالانى ۱۹۶۵ - ۱۹۸۷ دەرۋى خىستۋە، كە رىژەى گەشەى ئابۋورى لەۋ ۋلاتانەدا بەرز بۇتەۋە كاتىك ناستى رۇشنىبىرى تاكەكان زىادى كىردۋو ئەۋ ۋلاتانە بە ۋوۋى دىيادا كراۋنەتەۋە.

كرانەۋەى بازارگانى، لەۋەدا خۇى دىبىنەتەۋە، كە خەلك دىتۋان ئاشنا بىن بەۋ زانىارىيانەى كە لە ۋلاتانى ترەۋە لەرېگەى بازارگانىيەۋە دىنە ناۋ ۋلاتەۋە، ياخۇد لە رىگەى ھاتنى كۆمپانىيا بىيانىيەكان، بۇ ۋەگەرخىستنى سەرمايەكانىيان لە ناۋەۋەى ۋلاتەدا، ئەمەش سۋوۋى زانىارى بە خەلگى ئەۋ ۋلاتانە دىبەخىشەت. كەۋاتە؛ ھەم پەرۋەردە دىتۋانىت ناستى گەشەى بازارگانى ۋلات زىاتىر بىكات لەرېگەى ناردىنە دەرەۋەۋە، ھەمىش بازارگانى دىتۋانىت سۋوۋ بە كەلەكەكردنۋ ھىنانى زانىارىۋ ئەزمۋوۋنى نۆۋ بىت لە ۋلاتانى ترەۋە لە رىگەى ھىنانە ناۋەۋەى شەكۋ زانستى دەرەكەيەۋە.

دەرەنەنجامەكان

لەم تۋىژىنەۋەمىيەۋە، دىتۋانىن جەند دەرەنەنجامىك بە دەستبىنن:

۱. پەرۋەردە پىۋىسەبەكى گىتگىرى ھەمەلەيەنەيە ھەمۋو تاكىك دىبىت بەۋ پىۋىسەيەدا بىرات؛ بۇنەۋەى بىبىت بە مۋفېكى كۆمەلەيەتى، ياخۇد تاكىك لە كۆمەلگەكەى خۇى.

۲. پەرۋەردە مۋف بەۋ شىۋىيە پىدەگەيەنەت كە كۆمەلگە داۋاى دىكەت، ئەمەش ماناى ئەۋمىيە لە ھەر كۆمەلگەيەكدا پەرۋەردە رەنگىدەۋەى ئەۋ بەھاۋ دىۋىنەرىتەيە كە كۆمەلگە ھەيەتى.

۳. ئەركى پەرۋەردە، ئەركىكى تەۋاۋكارىيە، ۋاتە؛ بەيەك لايەن تەۋاۋ نابتى، بەلكۋو جەند دەرگاۋ دامەزۋامىيەك رۇلىيان ھەيە لە تەۋاۋكردنىدا، ۋەك خىزان، قۇتابخانە، رىكخاۋەكان... ھتە.

۴. پەيۋەندىيەكى تۋندۋۆل ھەيە لەنىۋان پەرۋەردىۋ زانستى ئابۋورىدا ھەرىكەيەن كار لەمەكتىرى دىكەن، پەرۋەردە دىتۋانى گەشە بە ئابۋورى بىدات، ئابۋورىش رۇلى گىرنگى ھەيە لە پىشخىستنى پىۋىسەى پەرۋەردەدا.

۵. تا ناستى گەشەى فىرگىردنۋ پەرۋەردىۋ تاك بەرزىيەتەۋە؛ ئەۋا رىژەى بەرھەمى نەتەۋە لە كۆمەلگەدا بەرز دىبىتەۋە، ئەمەش ئەۋ كاتە دىبىت كە رىگانى بەرھەمەتتەن بەزانستى بىكرن.

۶. پىۋىسەى پەرۋەردىۋ فىرگىردن، رۇلى سەرمكى دىبىنن لە بەرزكردنەۋەى داھاتى تاكەكەسدا؛ چۈنكە ئەۋانەى خۋىندەۋارىيان ھەيە، يان تۋاناي زانستىيان بەرزترە، دىتۋان كارىيان دەست بىكەۋىت، يان كىرتى زىاتىر لە كارگىردنۋ ۋەربىگىر.

۷. رۇشنىبىرى خىزانەكان لە ھەمۋو ۋوۋىيەكەۋە، بىستراۋەتەۋە بە ناستى فىرېۋوۋنى رۇشنىبىرىيانەۋە، ئەمەش خۇى لە ھاندانى مىندالەكانىيانەۋە دىبىنەتەۋە بە خىستە قۇتابخانەيانۋ خەرجكردنى پارەيەكى زۇر تىياندا بە ئامانجى بەرەۋپىشېردنى گەشەى زانستىيان كە پىي دىگۋىرتىت؛ سەرمايەى مۋوۋى، ياخۇد رىكخىستنى ۋەچەۋ مىندالىۋوۋ، رىژەى داھاتىيان بەرز دىكەنەۋە.

۸. پەرۋەردىۋ فىرگىردن، كارىگەرى لەسەر بەرزكردنەۋەى تۋاناي بازارگانى ھەيە؛ چۈنكە دىبىت بەھۋى زىادكردنى ناردىمىيەكان بۇ دەرەۋەى ۋلات، ھەرۋەھا ۋەرگىرتنى زانستۋ زانىارىنى نۆۋ لە ۋلاتانى تر لە رىگەى كىردارى ھاورەمىيەۋە.

وانهيك بۇ ژيان

عەقلى لە ديدى

مەولانا جەلالەدینی رۇمی

مەلا عەبدوللا شىركاۋىي

دەرمەنجامى تىنۇيتىۋ سۈوتانۇ خولانۇ تامەرزۇيىۋ شەيدابوون بوۋە
بەنۇ شەۋلە ئىمانىۋ يەقىنىۋ عىرفانىيەكانەۋە.

بۇيە مەولانا جەلالەددىنى رۇمى، دۈي ھەۋلۇ لىكەنەۋەۋە
بەدۈاداجوونىكى زۆردەۋ، دەگاتە ئەۋ راستىيە، كە نەينى گەيشتىنى
ياۋمرو خواناسو زاناو شارمزاۋ بېرىيارو ھەلگەۋتوۋانى نۇۋ زياتر لە
جۈاردە سەدەي مېژوۋىيى ئىسلامى بە بەرزترىن ئاستى خواناسىۋ
دىندارىۋ سەرگەۋتنو بەختەۋەرى، بۇ ئەۋە دەگەپتەۋە، كە
پابەندىۋون بەۋ ھىزە ئىمانىيە پەر ئىخلاسلە شارۋامىيە، كە عەقلى
ئاراستە دەگات، ئا لىرىيە، لە ديدى مەولانادا، عەقلى دەپتە دوو بەش:
عەقلى جەستەيىۋ عەقلى ئىمانى..

عەقلى جەستەيى: بىرىتىيە لەۋ ھىزە سنووردارە شارۋامىيە لە
مروۋدا ھەيۋ رابەرايەتتىي ھالاكىۋ پىۋىستىۋ مەبەستە تاپەتەكانى
جەستە دەگات، بەردەۋام مەيلو ئاسۋى بەلای تىركردىنى ھەزو
ۋىستەكانە، لەۋ سۆنگەيەشەۋە زۆربەي كات خاۋەنەكەي بەلای شتە
ماددىۋ روۋكەشو شەۋاننىيەكان دەبات، بەلگىشى نۇۋ بازنەي تاۋانو
سەرپىچىۋ خۇبەزلاننىۋ ئەنانيەتتى دەگات، سەرمەنجام تەنھايى ئەۋ
عەقلى، مروۋ بەرمو سەرگەردانىۋ پاخىبوۋون نامۇيىۋ باشەكشىنى
كەستىۋ سەرگىشىۋ نالەبارىۋ دەردەسەرىي زۆر دەبات.

عەقلى ئىمانىش: ئەۋ ھىزە شارۋە مەۋدا فراۋانو گەۋھەردارو
كارىگەرەيە، كە ۋەك شوعەلى نوۋرو نەرمىي ناۋو بلىسەي ناگرو
تىشكى خۇر، تارىكىيەكان روۋناك دەگاتەۋەۋ بەھەموۋ كۈنۋ كەلەبەرو
بەرزىۋ نىزمىيەك دەچتە خوارى، بەھاۋ سەنگىنى دەگاتە بەر عەقلى
جەستەيىۋ كۆي جواننىيەكانى ژيانى بۇ رۇشن دەگاتەۋەۋ دىمىخاتە سەر
پىگە راستەكە، ئەۋ رېگا مەۋدادىژەي مروۋ بە نەينىيە شارۋەكان
شاد دەگات، بەختەۋەرىي دۇنياۋ سەرفرازىي دۈرۈزى بۇ ۋەدەست
دەھنىتتى.

مەولانا جەلالەددىن لەۋ نىۋەدا، عەقلى جەستەيى بە تۈيگىلۇ
عەقلى ئىمانىش بە كاكىل دادەنىت، بەۋاتايەكى تەر پىيۋا، عەقلى
ئىمانى بەرامبەر بە عەقلى جەستەيى، ۋەك مامۇستاۋا بە ۋوتابى!!

يەمكىك لەۋ بەھاۋ تاپەتەندىيەنى خۋاي گەۋرە بە مروۋى
بەخشىۋە، بوۋنى عەقلى، كە بەھۋىيەۋە مروۋ لەسەرچەم گيانلەبەرانى
تەر جىيا دەپنىتەۋە، دەتۋاننىت ۋەك زىندوۋترىنۋ گاراترىن بوۋنەۋەر
ھەنگاۋ بىنىتو داھىنانو كارى شياۋو شتى ناۋازە بەرھەم بىنىت.

جەمكى عەقلى لە قورئانى پىرۋزو شەرموۋەدى پىغەمبەر
(درودى خۋاي لى بىت) زۆر باس گراۋە، لەسەر ئەۋ بەنەمايەشە
كۆي پابەندىۋونۋ بەجىگەيەندىنى شەرمانە شەرعىيەكان، بەندە بە
ھەيۋونى ژىرىيەۋە، لەم لاشەۋە ئىسلام بۇ پاراستىنى عەقلى، جەندىن
رېكارى تاپەتتى دەرشتوۋە، ھەر جۆرە دەستدەرىژىۋ زىانگەيەندىنىك بە
عەقلى، بەتاۋان دادەنىتۋ سزاۋ لىيىچىنەۋەي بۇ دانائە.

ۋەلى ديدى زاتىكى ۋەك مەولانا جەلالەددىنى رۇمى، بۇ جەمكى
عەقلى لىكەنەۋەۋە ھەلسەفەيەكانى لەۋ بارەۋە، كە بە راي مەن ئەۋ
شىكارەي، بە دىۋىك تەۋاۋ جىياۋازە لەگەل زۆرىك لە شۇقەكانى
دىكەي جەمكى عەقلى لەلەيەكۋ پىۋىستىيەكى ھەمىشەيى جوانو
بەجىۋ سەرگەۋتوۋاننىيە بۇ ھۇشيارى تاك، لەم بۈارە لەلەيەكى تەرەۋە:
چۈنكە بە بۇچوۋنى ئەۋ، بېشەۋ نەركى عەقلى، رۆلىكى يەكجار گىرنگى
ھەيە لەنۇۋ لىكەنەۋەۋە بەرەۋپىشچۈنەكانى ژيانى دىندارى كەستىيى
موسۇلماندا.

رۇمى تەنھا رەخنە لە روۋكەشىۋونى ئەندامە ھەستىارەكانى
جەستە ناگىرئ، بەلگۈ دىتە سەر عەقلى پىيۋا، ئەۋ عەقلى
ناۋ جەستەي مروۋ، بەتەنھا ناتۋاننىت بگاتە ناۋمروۋكۋ لوتكەي
راستىيە شارۋەكانو نەينىيەكانى جىيەنى شارۋە، بۇيەش كە مەۋداي
لىكەنەۋەۋە ئەم جۆرەي عەقلى بۇ شتى بىنراۋو ھەست پىكراۋ
دىارى گراۋە، بە عەقلى (سنووردار) ناۋى دەبات، كە زياتر بەلای
شتە ماددىيەكانەۋە دەرواتو زادەي كۆي ئەۋ خەپالو گومانو سۆزو
بىننىنانەيە، كە مروۋ لەناۋياندا دەخولتەۋە.

بەپنى ئەزمۈۋون لىكەنەۋەۋە مەولانا، كە ئەۋ ۋاي دەپنىت، ھەر
كەسپىش خۇي لەۋ مەۋدايە مەندوۋ بگات، دەگاتە ئەۋ دەرمەنجامە، كە
عەقلى سنووردارى مروۋ، تەنھا تۋاناي لىكەنەۋەۋە شتە ھەستپىكراۋو
دىارەكانى ھەيۋ ناتۋاننىت بچىتە ناۋ ھۈۋلايى ھەقىقەتۋ پىرسو
بابەتەكانەۋە، ئەۋ دەلئىت، ئەگەر تەنھا عەقلى جەستەيى پىۋەر
بۈايە بۇ ھەئسەنگەندىنى كارىزمىي كەسەكانو گەيشتن بە راستىۋ
دەسكەۋتە گەۋرەكان؛ ئەۋا دەبوۋ ئىمام ھەخرەددىنى رازى، ۋەك
گەۋرەترىن عارىفۋو شارمزا ھاتبا پىناسەكردن. سەبارت بە رۇچوۋون
ھۈۋلېۋنەۋەۋە بە بىناۋانى دىندا، بەلەم پىۋەرەكە شتىكى تەرە كە
بىرىتىيە لە ھىزىتىكى تىرى ھاۋشۈۋە ئەۋ ھىزە عەقلىانىيە خۇي، كە

مامۇستاكەم

بۇ ئىشنىڭ

ھەستىك خەرىكە پىم دەلىت، كە من نامەۋىت قوتابى تۆ بىم، من دەمەۋىت بىم بە كەسىكى ۋەك تۆ، پان باشتىر لە تۆ، بەتەۋاۋى سەرگەۋىتەكانتەۋە.

من خەۋنى ژيان ۋەك كەسىكى زانستى لەتۆۋە فىربووم، زانيم كە ھۆكارى دواكەۋىتى ۋلاتەكەم جىيە، تىكايە بىمىنەۋە، لەو رېيەى كە بۇ خۇمم كىشاۋە، دۋاى يارمەتىى خودا، زۇر پىۋىستىم بە كەسانى ۋەك تۆيە، من ئاگادارى زۇرپەى بەرىبەستەكانى بەردەم پىشكەۋىتى تۆم، بەلام تۆ دەتۋانى خەۋنەكانت مەزنىتر بىكەيت، لە پۆلىكى سادەۋە دەستت بى كىرد، دىنيام رۆزىك دەگەيتە ۋلاتىكى بەرھەمەيت، دەزانم قەدرى زانست لىرە ھىشتا نەگەيشتوۋىتە ئاستى شىكۆمەندى، ۋەك گۇران دەلى:

لەناۋ قەۋمى بەسەيتا، قەدرى سەنئەتكار

ۋەكەكەسى قەمەر ۋايە لەناۋ ھەۋزىكى لىخندا

چەند ۋىنەت لەناۋ خەلىكى بەدكار، خراپتر بىت؛ ئەگەرى نەمىرت زۇرتىر دەبىت، لىگەرى ئەپارى بىكرىت، ئەمە سەرگەۋىتە بۇ بەرپىرت. مامۇستاكەم ئاگاداربە، مەزنىى ھەركەسىك لەناخدايە، كاتىك تۋاناي يارمەتىدانى ھەموانمان ھەبوو، ئەمە بەخشىكى خودايە، ئىمە بۇ خەمەتى خەلگەكەمان لىرەين، با ئەمە پەياممان بىت، مامۇستا، ئەۋكارە لاۋەكىيانەى كە كاتى زاناكان دەبىت، زۇر لە دىكتاتۇرى بۇ ۋلات خراپترە؛ چۈنكە ئەگەر زاناكان بىياك بىن، ئەۋە ۋلات بەرەۋ دارۋوخانى زۇر قوۋل دەجىت، بەلام دىكتاتۇردىكان تەنھا دەتۋان كار لەشتە كاتىيەكان بىكەن، زاناكان دەبىت بەرپۇز خەلىكى پەروەردە بىكەنۋ بەشەۋىش خەرىكى داھىنان بىن، مەھىلە ھىچ شتىك بىنومىت بىكات، تىكايە زانا بە، تۆ دەتۋانى لەنىۋ بىبابان، شارىكى پىر لە سەۋزايى دروۋست بىكەيت، بەدلە پاكەكەت، تەۋاۋى خەۋنەكانت بەدى بەيىت. من چاۋەرىم لەھەموو شۆنىكەۋە، دەنگى سەرگەۋىتى تۆ بىت، داھاتوۋە پىرشىگدارەكەت ھىشتا دەستى بىن نەكرەۋە.. مامۇستاكەم، دەزانى چەند كەس لەم ۋلاتەدا، پىۋىستى بەتۋانكانتە.. تىكايە خەمەكانت بەدە بە كۇتابارانى ئەم سالو نىشتامانپەرۋەرىي زياتر بىۋىنەۋ دەست بى بىكە، مەنىش لەگەلت دىم، دەمەۋىت بىم بە پىۋارى ئەۋ رېيەى كە ۋلاتەكەم بەرەۋ گەشەسەندىن داھىنان دەبىت.

سلاۋ... لەۋ مامۇستايەى تىروانىنى مىنى بۇ بەرپۇمىردىنى ۋلات گۇرى، تۆ كە بەمىنت سەلماندى، زانست بىنچىنەى ھەموو شتىكە.. ھەموان دەلىن: كاتىك گۈى لە ۋتە زانستىيەكانى تۆ دەگىرن، بىرگىرنەۋەپان زۇر گەۋرە دەبىت، ھەستى زانستىبوۋونۋ دىزايىنەرى لەناخى ھەمواندا چەكەرە دەكەت، مامۇستاكەم، من ناتۋانم بە باشتىرەن مامۇستا ناۋت بەيىنم؛ چۈنكە تەۋاۋى مامۇستاكانم باشتىرەن، بەلام بەرپىرت باشتىرەن لەبىنيادنانى كەسىتىي بەھىزى نەۋەكانى داھاتوۋ، كاتىك جەخت لە نەترسانى ئىمە دەگەيتەۋە، كاتى بىرۋەكە سادەكانى ئىمە، دەگۇرپىت بۇ پىرۋەى زۇر مەزىن، كاتىك دىنيامان دەگەيتەۋە لە داھاتوۋ، لەكار، ناتۋانم ھىچ شتىك بىلىم جگە لە سوپاس، مامۇستاكەم، كاتى شىكست دەمەۋى لە ھەموو خۋىندىم گەرىمۋ بەدۋاى خەۋنە تابىمەتىيەكانمدا بىرۇم، بەلام كاتىك گۈتەكانى تۆم بىر دىتەۋە،

برپار له چەند دېرېځدا

جگه له چەندین بلاؤکراودی دمرودوی گۆفاری برپار.
بەشداریکردن له هەشت پېشانگای نیودەولەتی کتیب له
شاری هەولیر، له سالی ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۶

کردنەودوی دوو پېشانگای تایبەت:

یەکمەم: سالی ۲۰۱۲

دوودم: سالی ۲۰۱۶

بەشداریکردن له چەندین کۆرۆ سیمینارو بەرنامەو
چاوپیکەوتنی تەلەفزیۆنیدا.

دابەشکردنی سەدان ژمارە لێ گۆفاری برپار، بەسەر
دەزگاو شوێنە گشتییەکاندا بە سېۆنسەری گرووپی
کۆمپانیایکانی ڕەسەن، بە ئامانجی هاندانی خوێندنەوێ
گەشەپێدانی مەۆیی.

بە دەرچوونی ژمارە "۹۶"، برپار پێ دەنیتە تەمەنی "۹"
سالی مۆمی تەمەنی نۆیەمی دادمگیرسینیت!

۲۰۰۸/۵/۲۰ دەرچوونی یەکمەمین ژمارە گۆفاری برپار

۲۰۱۶/۶/۱ دەرچوونی ژمارە "۹۶"ی گۆفاری برپار

کۆی تیراژی ژمارەکانی گۆفاری برپار، تا ژمارە "۹۶"،

(۲۴۵۴۰۰) دووسەدو چلو پینچ هەزارو حەوتسەد دانەیه!

چاپکردنی "۲۴" کتیب، بە تیراژی (۶۵۴۰۰) شەستو پینچ

هەزارو چوارسەد دانە.

دیزاینکردنی چەند ژمارەیهکی نەم گۆفارانە:

۱. هەیف.

۲. بازارگانی و پېشەسازی.

۳. ئایندەسازی

۴. برەو.

۵. چرای ڕووناکی.

۶- سایە.

۷- پەيام.

تۆگە دەرکەوتى، مەپرسە جى بەسەر دى جانو دىل
حالتى شەونم تەماشاکە، بە دەختى رۆژەلەت — مەھى —

تۆگە!

کەرمىيانى

هەموو شتەتکە لەگەڵدا بەش دەکاتو بى بوونى ئەو، لەم
دنیايەدا تامى هېچ ناکەى!
چونکە گرنىگى بە هەموو وردەکاریيەکانى ژيانى دەدات،
چرکە بە چرکە، هەناسە بە هەناسە!
ئەو بىزارى ناکات، بەلگە گرنىگى بى دەدات، تەنھا لە تۆدا،
هەموو جوانیيەکانى وجود دەبىنەت!
وگەر باباتاهىرى عورىان، دەگاتە ئاستىک کە دەلەت:

لە سەھىرى دەشتو مەزرا، تۆ دەبىنم
کە دەروانىم لە دەرياسا، تۆ دەبىنم
کە دەروانىم لە ھەر گىوو دەرو دەشت
نیشانى بە ھەژن و بالاي، تۆ دەبىنم
ئىدى جگە لەو، زىدو نیشمانىک نىيە بۆ ھەوانەو،
ئىدى دەروانىک نىيە بۆ دەردى دى، ئىدى مەرھەمەت نىيە بۆ
بىرینەکان!

چونکە ئەو کەسە، لە دژوارترین ساتەکانى ژيانى ھاوڕێتە، لە
خراپترین ھەلسوگەوتەدا، مېھرەبانترین مەرقە، بۆ گەورەترین
گوناھت، گەورەترین لىخۆشبوونى ھەيە! وگەر دایکت، بۆت
پەرۆشە! شەوانە خەمىتى، نەوێک سەرمات بى!
لە پىناوى تۆدا، ھەموو شتە دەکات!
چونکە دەمەیکە خودى خۆى لەياد چوو!
ھەموو ئاواتەکانى، تەنھا گەشتەنە بە تۆ!

وا سەرم دانسا بە عەزىمى بەردەبازى پىگەگەمت
مەرھەمەت دەردى سەرى من، وا بە ھەردى پاتەو - نارى -
چونکە بە دەرکەوتنى ئەو، ئىدى تارىكى شەوى دوورى
لادەچىو دەگەیتە فەردەوسى رۆحى خۆتو خەم و پەژارە، ئىدى
ناتوانى توختن بکەون!
ئىدى بە چاوانت، لەبرى گریان بۆ جەمالى ھەقىقى
دەروانى!

بە ھەستەکانى لە خەو، تارىکەشەو لاجوو، بەیان بەربوو
دەلەت زوڵتى پەريشانى، وەلا دا ماھى تابانم - ھەقىقى -

لە درىژترین سوژدەدا، دوعام بۆ کردى.. لە پىرۆزترین
ساتەوختا، لە دوا چرکەکانى رۆژى ھەيىنىدا بۆت پارامەو..
ئەو کاتەى جگە لە خوداوەند، کەس ئاگادار نەبوو، بە زمانى
دەل نام بردى رازونىيازى ئەم ئەوینەم بۆ پەروەردگار گىرپاھەو!
چ رىباتىكى موفەددەسە، ئەوینىک خودا چاودەرى بکات!
چ خۆشەويستىيەكى بىسنوورە، ئەو کاتەى يار دەبىتە داواو
نزاو تەکای رۆژو شەو!

ئەو کاتەى وجود ھەموو دەبىتە تابلۆ سىماى ئەو؛ سەدا
ھەر دەنگى ئەو، گۆلاو ھەر بۆنى ئەو، تیشكى خۆر ھەر نوورى
ئەو، خەيال ميوانى ئەو دەل ھەمیشە سەرقالى يادى ئەو!
شەوى با، باسى جوانى ئەو، بە گوێى مندا ئەچرپىن
ھەموو دەرکەوتنى شوخى، دەلى من دائەخورپىن
بەلام خورپەى تەواوى دى، لەگەڵ ھەنگاوى ئەودايە
کە سەرتاپا، لە ئاوازی بەھەشتى خواو پەيدايە - ھەردى -
گەواتە: سەھىر نىيە، لە موناھاتى سەھەرىشدا، لە سکاڵاي
دەل ھەنسكى نيوەشەويشدا، لە گریان و ئەينى مۆلتەزەمەشدا،
جگە لە تۆ، داوايەكى دىم نەي!
چونکە من، جگە لە تۆ، کەسى دى نابىنم، با خەلگى جگە
لە خۆم، کەسى دى نەبىن!
حالى من، "پەشيو" وەسفى دەکات، کە دەلەت:

بە تۆ دەبىنم
بە تۆ دەبىنم
بە تۆ دەبىنم
کەچى مەخابن!
ناوبانگ ھى منەو ئەتۆش بىزى
چەند لام ئەستەمە، ھەروا دەزانن
کە تۆ، من نەيتو گەسەتەى تى!
ئەمە ئەو تەوانەو، کە ئىدى ھەموو سنووردەکان دەسپەتەو،
ئىدى رۆحت لە ئامبازى ئەو رۆحەدا نەي، ئۆفرە ناگر!
ئىدى دەلەت لە دەريای مېھرى ئەو دەلەدا نەي، ناسرەو!
دەلەت لە ھەموو ساتەکانى ژيانى ھاوڕێتە!

نامە نوور سەكەكان

نامەى پەنجاسى

گەيشتنى ئەم نامەيەم لە كاتىكدايە، كە تەنھا چەند
رۆژىك ماوە بۆ گەيشتنى ميوانىكى ئازىزو لەدلاشيرىن..
دەستەونەزەر لە پيشوازيدين، رۆحمان زۆر ماندوو،
زىتر لە لاشەمان، بە رۆوخسارىكى كزەو، بە ديدىكى
شەرمەو، چاوەروانى ھەلاتنى ھىلالى رەمەزانىن!
لە ئىنتىزارى ميوانىكداين، كە لەگەڵ خۆيدا،
گەرەتەين خەلاتى ھىنا! كە قورئانى پىرۆزە!

﴿ كُتِبَ عَلَيْكَ إِلَيْكَ مِيزَانُ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ أَلْوَالُ الْأُلْبَابِ ﴾

قورئان، ئەو پەرەوێ كە تاكە سەرچاوەى خێر و خۆشى و
سەعادەت و سەربەرزى و سەرفرازى و پيشكەوتن و سەركەوتن و
سەربەستى و ئارامى و دۇنيايى بەختە و دەرمانە!

ئەو قورئانەى كە نوورى موبىن و چراى درەوشاود و بارانى
رەحمەت و مەرھەمى دلائ و دەرمانى دەردان و چارەى گرفتار و
هيزى ژيان و پاسەوانى ھەموو بەرژمەندىيەكانى مەرۋفە!

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ قُرْآنًا مُبِينًا﴾ النساء: ۱۷۴

قورئان ئەو پەيامەى كە وتەى جوانى پەرورەدگارە، كە
ھىچ پەراو و كتيبو نووسراوئك، ناكاتە بەرزى و بلندى و جوانى و
راستى و درووستى و شيرىنى و ھەلاوتى و تەو ماناكانى!

﴿قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ مِثْلَ شُعْلٍ سَلِيمٍ وَالَّذِينَ يَخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ المائدة: ۱۵ - ۱۶

ھەر بۆيە نازناوى مانگى رەمەزان، مانگى قورئانە، شەوى
دابەزىنى ئەو خەلاتە مەزنەش، شازادەى شەوانى رەمەزان و
گەرەى ھەموو شەوانى سالى و ھىندە گەرەيە، كە بەرامبەر
ھەزار مانگە!

رەمەزان، ياداشتى گەرەترىن يادگارى كەون!
ئىوارەى گەرەنەوى نازدارترىن مەرۋف لە يەكەمىن ديدارى
فرىشتەى ئاسمان و بىستنى يەكەمىن ئاوازی بەھەشتى سەداى
﴿اقْرَأْ﴾ ھە..

ئىستا لەگەل ئەم وشانەدا، ناخەم دەلەرزى، ھەژانك وەك
زەمىنلەرزە، سەرپاى رۆح و جەستەى داگرتووم!

ئىستا وا لە بەرچاومە، پەيامبەر گەرەوتەو بە مال و خۆى
لە باودەشى پرمېھرى خەدىجەدا شارەوتەو لە ھەبەتى ئەو
ديدارە گەرەيەدا داوا دەكات «زملوني، زملوني».

ئىستا دەبينم، زەنگۆل زەنگۆل گولەوى ئارەقى نبوت بەسەر
گۆناى مۆنەوھرىدا دېنە خواری!

دەبىت سەدا و زايەلەى ﴿اقْرَأْ﴾، ئەو دلە گەرەيەى چۆن
كردبىت بە ئاورىشم!

ئەو پەيامبەرە نازدارە، بە يەك وشەى ئەو قورئانە تۆايەو!
چونكە وەرگرتنى پەيامى ئاسمان و وتەى پەرورەدگار، خۆ
كارىكى ھەر وا سانا نىيە!

ھەسەنى بەسرى دەلئيت، پېشىنان، قورئانان بە نامەى
خوداوندە دىزانى بۆ ئەوان!

لە شەودا لىي رادەمان بە رۆزىش كارىان پى دەكردو
جىبەجىيان دەكردو!

شەوانە، شەوچراى مائەكانيان بوو، لە خويندەو
بىركردنەو لە ماناكانى تىر نەدەبوون..

لەسەر بالى رەشى شەودا، ھاوړى بە پىتە زىوينەكانى قورئان،
باخى دليان بە بارانى ئەسرىن ئاو دەدا بە سىنەى پەر لە
ئىمانيان، نەسىمى فەردوسيان ھەلدەمژى!

﴿أَوْزِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا﴾ المزمل: ۴
ئای لە شەوانى ئەھلى قورئان!

سەھداى قورئان و دەنگى گریانە
كەزەى دەروونى ئەھلى ئىمانە
ھەواوەرە نەزاو تەكايە و رەجا

داواى رەحمەت و مېھرو غوفرانە
موحەممەدى كورى كەعبى قورەشى دەلئيت: «ھەر كەسك

قورئانى پى گەشتى، وەكو ئەو و ھەيە، كە خوداى گەرە، خۆى
گفتوگۆى لەگەل كردبىت!»

چونكە ئەو قورئانە، بۆ ئەو ھاتوودە خوداى گەرە، روى
وتەو گوشتارى لەو كردوود، ھەر وەكو ئىبنو مەسعود دەلئيت:

«كأنك دهبىستى خوداى گەرە دەفەرموئيت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

آمَنُوا﴾ گوئى بۆ رادبەرە؛ چونكە ئەو، يا خىرىكە فەرمانت پى
دەكرىت، يا خراپەيەكە و لىي دور دەخريتەو!»

نازىزم، ھەمووى چەند رۆژىكە مانگى قورئان دەبىتە
مىوانمان و لە فەستىقائى رۆحدا، دەچىنە خەمەتى قورئانى
پىرۆز و خۆشترىن ساتەكانى تەمەنى لەگەلدا بەسەر دەبەين و
جوانترىن يادگارىيەكانى تەمەنى تىدا تۆمار دەكەين.

چى لەو كاتە خۆشترە، كە لەگەل ھەموو وتەيەكى ئەو پەيامە
پىرۆزەدا، ھەست بە نەرمبوونى دلمان دەكەين و بە مەدارىجى

بەندايەتى و شكۆى عىبودىيەتدا، بەرەو مەقامى عارىفان و
خواناسان و خوداپەرستان ھەلدەكشيتىن و دىووخانى دلمان، بە

چلچراى خۆشەويستى و شەوق و تاسەو ئارامى و تەسلىمبوون بە
جەلال و جەمالى خودايى، دەبىتە چراخان!

ئەو كاتەى دەزانىن، ژيان لەگەل قورئان زۆر جىاوازەو
خويندەنەو كتيبىك كە ھەر لە پېشەكەيەكەيدا نووسراو

﴿ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ﴾ البقرة: ۲ لە ھەموو كتيبەكانى دى
جىاوازە!

كەواتە، با ئەو ساتە دەگمەنەنى ژيانمان، بەخۆرا لەدەست
نەدەين!

با روى دلمان بەكەينە تىلاوەى قورئان و بە رۆح و لاشە لە
خەمەتدا بين!

با گوپرايەلى فەرمانەكانى بين و لە ھەدەغەكراوكانى خۆ
بپارىزين!

با لەسەرەتا، لە خودى خۆمان و ژيانى خۆمان و دەورەبەرماندا
ھوكمى پى بەكەين و بىكەينە چراى رېگاو رېبازى ژيانمان!

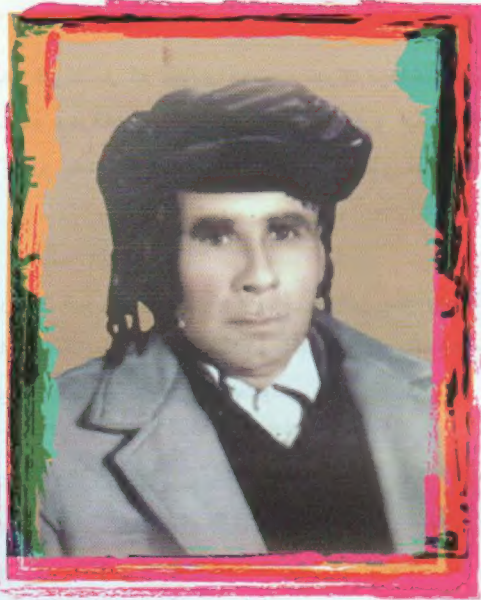
با وەكو ئىبنو مەسعود دەلئيت: پىويستە ئەھلى قورئان
بناسرى بە شەونويزى كاتىك خەلكى خەوتوون، بە رۆزوى

كاتىك خەلكى بەرۆزوونىن، بە خەم و پەژارەى كاتىك خەلكى
كەيفخۆشن، بە گريانى كاتىك خەلكى پىدەكەن، بە بىدەنگى..

كاتىك دەوروبەرى سەرھاللى قسەن، بە خشووعى.. كاتىك
دەوروبەرى، خۆيان بە گەرە دەزان!

دلىام كۆبوونەو پەمەزان و قورئان و تەراوىج و ھيام،
جەننەتى دل و لەزەتى بىسنوورى رۆحە، خودا لە ھەموومانى

قبوول بكات!

لە گەل فانی شاعیردا

نەزان، مانای ژيانی لا خەوو خۆراکە وەك ئیستر
ژيان بێ مەعریفەت ژانە، تەمەننای خۆیندەواریی کە
لە گێتیدا نەما فانی، پزیشکی بۆ دەوای دەردی
کەوابێ، تۆ دەوا داوا لە هابی بەرزای باری کە

نەمەش شاکارێکە لە شیعەرەکانی:

گەلێ غەمگینە دڵ ساقی، دەسا دەی مە ی لە مینا کە
شەمامی سینە، شەهەدی دەم، لەگەل ئەو بادە ئیغلا کە
لەناو حەلقە ی سیا زولفا، دەنالی ئی هوزاری دڵ
چ سووچیکێ نەبوو گرتت، ئەویشم بۆ بەرەللا کە
بە بازاری جوانیدا، بەسەر بەستی برۆ جاری
موریدو مورشیدو موفقی، وەکوو مین شیتو شەیدا کە
نەگەر پێت خۆشە، کوردستان وەکوو جەننەت موعەتەر کە ی
بکە زۆلفی تەرت شانەو سەعاتی پروت بەرەو پا کە
دڵم مەشکێنە؛ گەنجینە ی خەیا ی خۆشەو یستیتە
بە عەشقی ئەو هەموو عەشقە، لەگەل دڵدا. مودارا کە
لە تاریکی شەوا جاری، وەکوو ئەستێرە خۆت دەر خە
بە زۆری نووری رۆژی روو، سەرا غەرقی سورەیا کە
خەدەنگی تیژی برژانت، لە جەرگی مین مەدە چیدی
لە مەیدانی غەرەزبازی، لە سینە ی ناحەزی راکە
بە پادی لیوی شیرینت، وەکوو فەرهادی ناشاد م
وهره، کوزراوی هیجرانت، بەشیرینی تەماشاکە
دەوای دەردی مینی بیکەس، مژینی لیوی ئالەو بەس
لە بۆ جاپوونەو دەردم، بەخۆشی خۆ موهەیا کە
بەبێ گەنجی و یسالی تۆ هەموو گەنجیکێ سەر نەرز ی
لەبەر ئەم چاوە نەمناکە، وەکوو خاشاکە، یا خاکە
جلی کوردی لەبەر خۆ کە، لە بەزمی مۆدەپۆشانا
حەیاو حوسن و سەفا دەر خە، هەموویان بێسەر و پاکە
کە بۆ عیلم و سەنای بێ، جوانە پەیرەو یکردن
دەنا بۆ حیفزی ناوی روو، لە جلکی مۆدە حاشا کە
کچی کوردی، حەیاو عەزەمە لە گێتی زینەتو خشی
لە دوو دوو گەوهەری وا بەو تەماشای کوردی ئازا کە
لەگەل ناکەس نەکی بدووی، کە هاتو ئەو دواندیتی
بەجالاکی بێباکی، لە ئەو بێهۆشە هەیا کە
کە "فانی" عیشقی پاک ی بێ، دلی پاک ی مەرئەنجینە
بە دەستی مەرئەمەت، چێگە ی لە باغی سینە، بۆ چا کە

"فانی" ناوی مەمەند ئاغای کوری پەسوول ئاغای میراودەلی
قایمقامە.

سالی ۱۹۱۰ لە دبی مەرگە ی ناوچە ی پشدر لەدایک بوو، باوکی
قایقامی چەمچەمال بوو و دواتر دەرگرت بە یاریدەدەری مۆتەسەریفی
سلیمانی، بەلام پیش دەست بە کاربوون کۆچی دوایی دەکات.
بەمەش دەرگای کارەسات و ژيانی پر لە تراژیدیا، لە فانی
دەرگرتەو و ژيانیکێ زۆرسەخت بەسەر دەبات.
"فانی" وێرای سەختی ژيانی، خۆیندوو یهتی و شاعیریکێ
کارامە و لیها توو بوو و خواوەنی شاکاری بەرز و قەسیدە ی درێژە.
بەشیکی زۆری شیعەرەکانی، بۆ نیشتمانپەروری و کوردایەتی
تەرخان کردوو.

شاعیر سالی ۱۹۷۳ کۆچی دوایی دەکات و لە گوندی مەرگە بە
خاک دەسپێردریت. ئەمەش نمونە یه کە لە شیعەرەکانی:

جەوری نەزان

بە دووربینی نەزەر، جاری تەماشای کوردەواری کە
لەبەر جەوری نەزان بۆ گەل، وەکوو گەل مەشقی زاری کە
نەگەر پێت خۆشە، گەورە ی دئ بلی، وریایە، ئازایە
دزیکێ زۆر درۆزن بە، هەتا هە ی، مەیلی خواری کە
لە سەر بەستی نەکی بدووی، دەنا زوو سەر دەکی زایع
سەرت پێو یستە؟ پشنت زوو نەوی بۆ بەردەباری کە
لە لای قەومیکێ وا ژینت، نەگەر لا باشە رۆژو شەو
خەریکی فەوتی گۆمەل بە، دوعا بۆ نالەباریی کە
لە چاکە ی نیشتمان بدووی، موقەسسیر دەر دەچی ناخەر
و مەن بفرۆشە، دوور و بە، شەقی بە، نابەکاریی کە
نەگەر پێت خۆشە نەولادت، نەپیتە ژیر چەپۆکی کەس
کە بوو، هەرچ بەجی، قیزی نیفاق و حیرصو هاری کە
کە حیرانت وەلاخیکێ هەبوو، یا نەختە باراشی
بە شەرتی مۆشەریک بوو دز، ئەویش بە دزیی دیاری کە
کە گەل بینا نەبێ هیچی، عەزایی گیانە بینایی
بە خۆلی ئەحمەقی چاوت، وەکوو ئەو خەلقە تاریی کە
لەناو قەومی نەزان، زانا شەرابی خۆینی جەرگەو بەس
کە هۆشیکت هەیه، فیکری ئەساسی خاکەساری کە
لەژیر پیتی قەهری نادانا، بلێم چی. چۆنە حالی گەل
لەناو پاسارییا، سەیری هەرای بازی شکاریی کە